

identiteet
идентичность
SHAQ SINIMO
identity
الهوية

Ville Pitkänen, Pasi Saukkonen, Jussi Westinen

Samaa vai eri maata?

Tutkimus viiden kieliryhmän
arvoista ja asenteista Suomessa

© e2 Tutkimus ja kirjoittajat
ISBN 978-952-7047-22-4
Ulkoasu ja taitto: Juha Rätty / j-form.fi
Kirjapaino Öhrling 2019

Sisältö

Saatteeksi	4
Tiivistelmä	6
Johdanto	9
Arvojen ja asenteiden muotoutumisesta	9
Tutkimuksen tavoitteet ja kysymyksenasettelu	11
Tutkimuksen toteutus ja kyselyaineisto	13
Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista	16
Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa on kasvanut ja monipuolistunut	16
Somalinkielisissä korostuvat nuoret, arabiankielisissä miehet ja yksinasuvat	20
Yli puolet vironkielisistä tullut työn perässä, muiden kieliryhmien työperusteinen muutto harvinaista	22
Englanninkieliset korkeasti koulutettuja, somalinkieliset hallitsevat suomen kielen	24
Vironkieliset työllistyvät, arabian- ja somalinkieliset opiskelevat	25
Somalinkieliset ovat uskonnollisimpia	27
Suhtautuminen suomalaisuuteen ja kansainvälisyyteen	29
Kolmasosa katsoo suomalaisuuden olevan kiinni etnisestä taustasta	29
Maanpuolustushenki jakaa kieliryhmiä	31
Suomen urheilumenestyksen yhdistävää voimaa korostetaan paljon	32
Harva vironkielinen näkee muuttoliikkeen hyvänä asiana	33
Euroopan sisäistä vapaata liikkuvuutta arvostetaan	34
Suhtautuminen suomalaiseen politiikkaan	37
Somalinkieliset seuraavat yhteiskunnallisia asioita aktiivisimmin	37
Perussuomalaiset vironkielisten suosituin puolue	39
Englanninkieliset tyytyväisimpiä suomalaiseen politiikkaan	40
Somalinkieliset kaipaavat eniten vahvaa johtajuutta Suomeen	42

Luottamus instituutioihin ja ihmisiin	44
Luottamus on tärkeää	44
Vironkielisillä heikoin luottamus poliittisiin instituutioihin	45
Somalinkieliset luottavat muita vähemmän poliisiin	48
Venäjänkieliset luottavat muita vähemmän tiedotusvälineisiin	50
Kantasuomalaisiin luotetaan yleensä enemmän kuin lähtömaasta tuleviin	52
Arvostukset elämässä	55
Oman onnensa seppä -ajattelu on yleistä	55
Somalin- ja arabiankieliset kaikkein urbaaneimpia	56
Englanninkieliset ja venäjänkieliset saavat elämänsisältöä taiteista	58
Erittäin tärkeää, suorastaan pyhä	60
Terveys, turvallisuus, koti ja läheiset tärkeitä enemmistölle	60
Yksilönvapaudet ja ihmisarvo ovat tärkeitä monille	63
Synnyinmaa on tärkeä vironkielisille ja somalinkielisille	65
Somalinkieliset arvostavat uskontoa ja henkisyyttä	66
Englanninkieliset pitävät tärkeinä tieteitä ja taiteita	67
Identiteetin peruspilarit	69
Läheiset ihmiset ovat tärkeitä	69
Työ ja koulutus ovat arvossaan	70
Äidinkieli ja kulttuuriset traditiot rakentavat identiteettiä	71
Ihonväri on tärkeä identiteetin rakennuspala joka toiselle vironkieliselle	72
Kieliryhmien profiilit	80
Vironkielisillä individualismia ja arvokonservatismia	80
Somalinkieliset – perinteisiä arvoja kaupunkimaisemassa	81
Venäjänkielisiä moneen lähtöön	82
Englanninkieliset ovat tyytyväisiä	83
Arvoitukselliset arabiankieliset	84
Päätelmät	86

Tiivistelmät eri kielillä

Samma land, skilda världar? Undersökning av värderingar och attityder hos fem språkgrupper i Finland	101
Земляки или нет? Исследование отношения и ценностных позиций пяти языковых групп в Финляндии	104
Sarnased või erinevad? Uurimus viie keelerühma väärtustest ja hoiakutest Soomes.	108
People Of The Same Kind – Or Different? A Study On The Values And Attitudes Of Five Groups Of Foreign Language Speakers In Finland	111
Ma isku aragti baa, mise waa kala aragti duwan yihiin? Baaritaan ku saabsan qiimeynta iyo fikradaha ay qabaan shan kooxood oo ku hadla luqado kala duwan oo ku nool Finland	114
نفس البلد أم بلد مُختلف؟ بحث بشأن قِيم ومواقف خمس فئات لغوية في فنلندا	118
Liitteet	121

Saatteeksi

Tämä julkaisu on viimeinen, kuudes osa tutkimusraporttien sarjaa, jossa on selvitetty suomalaisten identiteettejä ja arvoja. Neljä ensimmäistä osaa käsitteli suomen- ja ruotsinkielistä väestöä. Kahdessa viimeisessä osassa katse on kohdistunut pääkaupunkiseudulla asuviin venäjän-, viron-, somalin-, arabian- ja englanninkielisiin.

Edellisessä Ollako vai eikö olla? -raportissa selvitettiin näihin kieliryhmiin kuuluvien identiteettejä ja kiinnittymistä Suomeen. Sarjan viimeisessä osassa tarkastellaan heidän arvojaan ja asenteitaan sekä luottamusta ihmisiin ja instituutioihin.

Muuttoliikkeiden aikana on tarpeellista tuntea ulkomaalaistaustaisten ajattelua. Tieto on kiinnostavaa sinällään, mutta se auttaa myös huomaamaan epäkohtia, ehkäisemään ennakkoluuloja ja kehittämään palveluita. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on mittava sekä kysymyksenasettelun monipuolisuuden että aineiston laajuuden osalta. Haastatteluin tavoitettiin yli 1500 henkilöä.

Tutkimuksen ovat toteuttaneet tutkijat VTT Ville Pitkänen ja VTT Jussi Westinen e2 Tutkimuksesta sekä erikoistutkija VTT Pasi Saukkonen Helsingin kaupungilta. Kielivähemmistöjä käsittelevä tutkimus on rahoitettu Suomen Kulttuurirahaston, Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien, oikeusministeriön ja e2 Tutkimuksen yhteistyönä.

Kiitämme lämpimästi tutkijoita ja tutkimuksen käsikirjoitusta kommentoineita. Erityisesti kiitämme henkilöitä, jotka antoivat asiantuntevan palautteen oikeusministeriön Etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNO:n kautta.

Kiitämme kaupunkitietopäällikkö Timo Cantellia Helsingin kaupungilta, erityisasiantuntija Minna Joensuuta Espoon kaupungilta, erityisasiantuntija Vava Lunabbaa oikeusministeriöstä ja tutkimuspäällikkö Henrik Lönnqvistia Vantaan kaupungilta. He ovat kanssamme suunnitelleet ja ohjanneet työtä hankkeen seurantaryhmässä.

Kiitokset myös Taloustutkimus Oy:lle yhteistyöstä aineistonhankinnassa, konsultti Riitta Väkeväiselle tuesta viestinnässä sekä graafikko Juha Rädylle ja toimittaja Matti Simulalle raportin viimeistelystä painovalmiiksi.

Kolmivuotisen työn päätteeksi on ilo todeta, että tutkimus on tuottanut ainutlaatuista tietoa suomalaisten identiteeteistä ja arvoista. Eri taustoista tulevia ihmisiä yhdistävät monet tekijät, vaikka aika voi korostaa erilaisuutta.

Toivottavasti tutkimus saa jatkoa tulevina vuosina. Identiteettien ymmärtämistä ja muutosten ennakointia tarvitaan.

Helsingissä 25.11.2019

Antti Arjava

ylIASIAMIES

Suomen Kulttuurirahasto

Karina Jutila

johtaja

e2 Tutkimus

Tiivistelmä

Ihmisen etninen tausta ei määrittele suomalaisuutta. Näin ajattelee enemmistö pääkaupunkiseudun suurimpien vieraskielisten ryhmien edustajista. Tutkimusta varten haastateltiin 1 527 pääkaupunkiseudulla asuvaa venäjän-, viron-, somalin-, arabian- ja englanninkielistä henkilöä. Tutkimuksessa selvitettiin näihin kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden arvoja ja asenteita sekä luottamusta ihmisiin ja instituutioihin.

Noin kaksi kolmasosaa venäjän-, englannin-, somalin- ja arabiankielisistä on sitä mieltä, että suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta. Vironkielisiä asia jakaa enemmän: 44 prosenttia kokee suomalaisuuden määrättyvän etnisesti, ja 41 prosenttia on päinvastaista mieltä.

Englanninkieliset ja somalinkieliset ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että kansainvälinen muuttoliike on hyvä asia (90 %). Näin ajattelee arabiankielisistäkin kolme neljäsosaa (76 %) ja venäjänkielisistä reilu puolet (58 %). Sen sijaan vironkielisistä selvä enemmistö (77 %) on asiasta eri mieltä. Vironkielisistä moni suhtautuu kriittisesti myös Euroopan unionin sisäiseen liikkuvuuteen.

Pääkaupunkiseudulla asuvista englanninkielisistä peräti kolme neljäsosaa (76 %) ja somalinkielisistä noin kaksi kolmasosaa (68 %) seuraa aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita Suomessa. Venäjänkielisissäkin osuus on lähes kaksi kolmasosaa (62 %). Arabiankielisten (48 %) ja vironkielisten (36 %) osuudet ovat pienempiä.

Tyytyväisyys suomalaiseen politiikkaan vaihtelee voimakkaasti eri kieliryhmissä. Somalinkieliset ovat kriittisimpiä suomalaista politiikkaa kohtaan. Heistä lähes kolme neljäsosaa (71 %) on sitä mieltä, että suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan. Sen sijaan englanninkielisistä näin ajattelee vain 12 prosenttia. Viron- ja venäjänkielisistä alle puolet on väittämistä samaa mieltä.

Somalin- ja arabiankieliset luottavat muita enemmän poliittisiin toimijoihin (esimerkiksi poliitikot ja puolueet) ja instituutioihin (esimerkiksi eduskunta). Venäjän- ja vironkielisten poliittinen luottamus on sen sijaan pienempää – he luottavat näihin tahoihin vähemmän kuin suomen- ja ruotsinkielinen kantaväestö. Luottamus tasavallan presidenttiin on verrattain yleistä kaikissa kieliryhmissä.

Tutkittujen kieliryhmien luottamus erityisesti poliisiin, koulujärjestelmään ja yliopistoihin on vahvaa. Myös somalinkielisten luottamus julkisiin toimijoihin on yleisesti ottaen korkealla tasolla, mutta poliisiin he luottavat vähemmän kuin muut kieliryhmät. Venäjänkieliset puolestaan luottavat muita vähemmän mediaan.

Yleinen luottamus toisiin ihmisiin on korkeimmalla tasolla englanninkielisten, kantaväestön ja somalinkielisten keskuudessa. Arabiankieliset, vironkieliset ja venäjänkieliset luottavat ihmisiin hieman muita vähemmän.

Luottamus kantaväestöön ja oman lähtömaan ihmisiin vaihtelee kieliryhmittäin. Venäjänkieliset ja arabiankieliset luottavat selvästi enemmän kantaväestöön kuin oman lähtömaansa ihmisiin Suomessa. Näin on myös vironkielisten ja englanninkielisten kohdalla, joskin luottamuserot ovat hieman pienempiä. Somalinkieliset sen sijaan luottavat toisiin somaleihin selvästi enemmän kuin kantaväestöön.

Ylivoimainen enemmistö vastaajista on sitä mieltä, että menestyminen elämässä on ihmisestä itsestään kiinni. Venäjänkielisistä, vironkielisistä, arabiankielistä ja somalinkielisistä noin yhdeksän kymmenestä allekirjoittaa tämän väitteen ja englanninkielisistäkin lähes 80 prosenttia. Väitteen kanssa täysin samaa mieltä olevien osuus on kaikissa tutkituissa kieliryhmissä suurempi kuin kantaväestössä.

Somalin- ja arabiankieliset viihtyvät muita paremmin urbaanissa miljöössä. Somalinkielisistä 88 prosenttia ja arabiankielisistä 78 prosenttia ilmoittaa viihtyvänsä paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä. Näin ajattelee myös enemmistö venäjänkielisistä (66 %). Englanninkielisistä (45 %) ja vironkielisistä (28 %) väittämään yhtyy huomattavasti harvempi.

Kysyttäessä vastaajilta, mitkä asiat ovat heidän mielestään äärimmäisen tärkeitä, suorastaan pyhiä, tärkeimmiksi koetaan hyvinvointiin ja omaan elämään kiinnittyvät yleisinhimilliset asiat kuten terveys, turvallisuus, koti ja läheiset. Kaikissa kieliryhmissä niitä pitää äärimmäisen tärkeinä selkeä enemmistö.

Kieliryhmien suhtautuminen uskontoon, turvallisuuteen ja isänmaahan vaihtelee. Somalinkieliset nostavat muita useammin äärimmäisen tärkeiksi asioiksi uskonnon, uskonnollisuuden ja traditiot. Arabiankieliset korostavat muita enemmän turvallisuuden merkitystä. Synnyinmaa on äärimmäisen tärkeä muita useammin somalinkielisille (68 %) ja vironkielisille (53 %). Englanninkieliset puolestaan korostavat muita useammin tieteen ja taiteen merkitystä.

Identiteetin kannalta erittäin tärkeänä pidetään kaikissa kieliryhmissä perhettä ja läheisiä ihmisiä sekä työtä ja koulutusta. Niiden merkitys on suuri kaikissa kieliryhmissä. Työtä korostetaan, vaikka vastaaja ei ole mukana työelämässä, ja koulutus on tärkeä myös niille, jotka eivät ole käyneet pitkään kouluja. Pisimmälle kouluttautuneet kuitenkin painottavat koulutuksen merkitystä hieman enemmän kuin vähän kouluja käyneet. Tämä pätee erityisesti arabiankielisiin.

Viron-, venäjän- ja somalinkieliset korostavat hieman muita useammin äidinkielen merkitystä identiteetissään. Erittäin tärkeä se on myös monille englannin- ja arabiankielisille, mutta näissä kieliryhmissä äidinkielen edelle nousee monia muita identiteetin osatekijöitä.

Vähemmistöaseman merkitys identiteetille on somalinkielisiä (58 %) lukuun ottamatta erittäin tärkeä vain harvoille. Venäjänkielisistä 10 prosenttia, englanninkielisistä 11 prosenttia, arabiankielisistä 17 prosenttia ja vironkielisistä 23 prosenttia pitää sitä erittäin tärkeänä.

Lisäksi kolme neljästä (75 %) somalinkielisestä pitää ihonväriä erittäin tärkeänä omalle identiteetilleen. Venäjän- (18 %), englannin- (11 %) ja arabiankielisistä (8 %) näin kokee vain harva. Mielenkiintoisen poikkeuksen muodostavat vironkieliset, joista ihonväriä pitää tärkeänä yli puolet tutkimukseen osallistuneista. Erittäin tärkeänä sitä pitää heistä miltei kolmannes.

Johdanto

Arvojen ja asenteiden muotoutumisesta

Ihmisillä on arvoja, asenteita ja mieltymyksiä. Kaikista niistä emme ole edes tietoisia, mutta ne vaikuttavat valintoihimme ja ohjaavat käyttäytymistämme. Jotkin niistä ovat yksilöllisempiä ja helpommin muuttuvia, toiset taas kollektiivisia ja verrattain pysyviä. Kollektiivisten arvojen kohdalla puhutaan usein myös esimerkiksi sosiaalisista normeista tai yhteiskunnan arvojärjestelmistä.¹

Yksilön käsitykset ja näkemykset voivat olla sopusoinnussa tai ristiriidassa oman yhteisön tai yhteiskunnan arvopohjan kanssa. Myös yhteisöjen ja yhteiskuntien välillä on eroja: toiset sietävät esimerkiksi arvoriistiriitoja paremmin kuin toiset. Jotkin yhteiskunnan sisällä vaikuttavista arvoyhteisöistä ovat paremmin sopusoinnussa yhteiskunnan arvopohjan kanssa, kun taas toisten yhteisöjen arvo- tai merkitysjärjestelmät ovat jännitteisessä suhteessa esimerkiksi yhteiskunnan arvoja ja normeja heijastavien lakien kanssa.

Yksilön arvot ja asenteet eivät synny itsestään, vaan ne ovat sosiaalistumisen tulosta. Lapsuudessa käsityksiimme hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä vaikuttavat ennen muuta vanhempamme, muut lähisukulaisemme ja ystävämme. Vaikutteita saamme myös koulusta, viestintävälineistä sekä ylipäätään koko siitä ympäristöstä, jossa elämme ja kasvamme.²

Usein ajatellaan, että lapsuudessa ja nuoruudessa tapahtuneen sosiaalistumisen jälkeen yksilön perustavanlaatuiset arvot ja käsitykset siitä, miten erilaisiin asioihin tulee suhtautua ja miten erilaisissa tilanteissa tulee toimia, ovat muodostuneet hyvin vakaiksi. Oletetaan, että ne eivät tämän jälkeen enää radikaalisti muutu. Näin asia ei kuitenkaan tutkimusten perusteella ole.³

Arvojen, normien, asenteiden ja preferenssien näkökulmasta kansainvälinen muuttoliike on mielenkiintoinen asia. Muutto maasta toiseen tarkoittaa usein siirtymistä uudenlaiseen kulttuuriin, jossa tavat elää ja arvottaa asioita ovat erilaisia kuin muuttajan lähtömaassa. Kulttuurilla viitataan tässä siis yhteiskunnan sisältämään arvojärjestelmään ja siinä ylläpidettyihin sosiaalisiin normeihin. Ellei muuttaja muuttuisi, jännite omien arvojen ja normien sekä yhteiskunnan arvojen ja normien välillä jäisi pysyväksi.

Ihmiset kuitenkin muuttuvat. Sosiaalipsykologiassa akkulturaatioksi kutsutaan sitä yksilötason prosessia, jossa maahanmuuttaja hiljalleen oppii ymmärtämään uuden asuinympäristönsä tavan tehdä asioita ja niiden

taustalla olevan ajattelumallin. Ymmärtäminen voi johtaa hyväksymiseen ja lopulta sisäistämiseen siten, että suuri osa alkuperäisistä arvoista, normeista, asenteista ja mieltymyksistä korvautuu uusilla – niillä, jotka vastaavat elinympäristön kulttuurisia rakenteita ja käytänteitä.⁴

Näin ei kuitenkaan aina käy, sillä joskus muuttaja saattaa hylätä omasta mielestään vieraat tai huonommat vaikutteet uudessa maassa ja pitäytyä perinteisissä käsityksissään. Tässä häntä voi tukea maassa oleva, samoja kulttuurisia käsityksiä ylläpitävä yhteisö, esimerkiksi oma etninen tai kansallinen ryhmä. Toisaalta vaikutus voi olla myös päinvastainen: aiemmin uuteen asuinmaahan asettunut maahanmuuttajien yhteisö voi auttaa uutta tulijaa löytämään tasapainon aikaisempien ja uusien arvojen ja normien välillä.

Lisäksi myös yhteiskunta muuttuu, sillä akkulturaatio on harvoin yksisuuntaista. Kun yhteisö tai yhteiskunta on tekemisissä vieraiden vaikutteiden kanssa, se ei säily entisellään. Arvojärjestelmät voivat muuttua kokonaisuudessaan, mutta tavallisempaa on, että arvomaailmat hajautuvat. Näin ajatellaan tapahtuneen länsimaissa maallistumisen, teollistumisen ja kaupungistumisen myötä.⁵

Vastaanottavan yhteiskunnan näkökulmasta kontakti maahanmuuttajiin merkitsee sitä, että yhteiskunnan jäsenet eivät voi enää pitää omia kulttuurisia mallejaan itsestäänselvyytenä. Toisinaan maahanmuuttajien mukanaan tuomista arvoista ja normeista saattaa ajan mittaan tulla valtavirtaa. Näin on tapahtunut historiassa erityisesti tapauksissa, joissa maahanmuutto on ollut hyvin laajaa tai kun maahanmuuttajaryhmät ovat päässeet vaikutusvaltaisiin asemiin yhteiskunnassa.

Laajamittainen maahanmuutto synnyttää aina jossain määrin myös uusia kulttuurisia vähemmistöjä, ja siten koko yhteiskunnan kulttuuriset rakenteet muuttuvat. Harva yhteiskunta on tosin koskaan ollut arvomaailmaltaan täysin yhtenäinen. Etenkin suurimmista kaupungeista, joihin muuttoliike usein kohdistuu, tulee arvojen ja normien osalta monimuotoisia paikkoja ja alueita.

Kolmen viime vuosikymmenen aikana Suomesta on tullut maahanmuuttajia laajassa mitassa vastaanottava maa. Maahanmuuttajien määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Heidän sekä heidän lastensa osuus väestöstä on pääkaupunkiseudulla jo lähes kaksikymmentä prosenttia ja tietyissä osissa pääkaupunkiseutua vielä selvästi enemmän. Tämän seurauksena maahan on syntymässä lukuisia uusia kielellisiä, kulttuurisia ja kansallisia vähemmistöjä, joiden edustajia on lukumääräisesti paljon enemmän kuin maamme historiallisia vähemmistöjä kuten saamelaisia tai romaneja.

Tämän kehityksen vuoksi on kiinnostavaa tarkastella, miltä maahanmuuttajataustaisten ryhmien arvojen, asenteiden ja mieltymysten maisema näyttää ja miten se on mahdollisesti kehityksessä lähiaikoina.

Tutkimuksen tavoitteet ja kysymyksenasettelu

Suomen Kulttuurirahasto ja e2 Tutkimus toteuttivat vuonna 2018 suomen- ja ruotsinkielisten identiteettejä sekä arvoja ja asenteita kartoittaneen kyselytutkimuksen. Tutkimus osoitti, että suomalaisten identiteeteissä on paljon samankaltaisuutta. Myös yhteiskunnallisissa asenteissa ja arvoissa on paljon yhteistä, mutta erityisesti sosiokulttuurisissa kysymyksissä on myös ristiriitoja.⁶

Suomen väestöön on kuitenkin jo pitkään kuulunut myös muiden kieli-ryhmien edustajia, minkä lisäksi kansainvälinen muuttoliike on viime vuosikymmeninä monimuotoistanut Suomea etnisesti, kielellisesti ja kulttuurisesti. Maahanmuuttajien tai laajemmassa mielessä ulkomaalaistaustaisten arvoja ja asenteita ei ole juurikaan tutkittu Suomessa, ja kansainvälisestikin tällainen tutkimus on varsin harvinaista.⁷

Ruotsissa toteutettiin vastikään World Values Survey -tutkimuksen tiedonkeruutapaa hyödyntänyt ensimmäinen Migrant World Values Survey, joka kohdistui noin 6 500:lle Ruotsissa asuvalle arabian-, darin-, somalin-, tigrinjan- ja turkinkieliselle henkilölle. Tarkoituksena oli saada lisää tietoa maahanmuuttajien kotoutumisen subjektiivisesta ulottuvuudesta.⁸

Tutkimus osoitti, että enemmistö siihen osallistuneista kokee olevansa Ruotsissa kotonaan, viihtyy siellä, missä asuu, ja haluaa asua jatkossakin kotikunnassaan. Monet kokevat yhteenkuuluvuutta niin Ruotsin kuin lähitömaansakin kanssa ja ovat ylpeitä niin ruotsalaisuudestaan kuin taustamaansa mukaisesta identiteetistä. Erityisen myönteinen suhtautuminen Ruotsia kohtaan on niillä, joilla on uudessa asuinmaassa parempi taloudellinen tilanne kuin heidän kotimaassaan.

Tutkimustulosten mukaan monien maahanmuuttajien arvoissa on tapahtunut muutosta länsimaisten yhteiskuntien liberaalien arvojen suuntaan. Muutos ei kuitenkaan ulotu kaikkialle. Luottamus ja suvaitsevaisuus eri tavoin ajattelevia ihmisiä kohtaan ei ole lisääntynyt yhtä paljon, eivätkä käsitykset homoseksuaalisuudesta tai naisten oikeuksista kontrolloida omaa seksuaalisuuttaan ja parisuhteen muodostumista ole aina muotoutuneet samanlaisiksi kuin länsimaissa. Kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että maahanmuuton Ruotsiin pitäisi olla vähäisempää.⁹

Tämän tutkimushankkeen tavoitteena on täydentää kuvaa tämän päivän Suomesta tuottamalla tietoa siitä, minkälainen identiteettirakenne ja

arvopohja on maamme suurimpiin maahanmuuton myötä syntyneisiin kieliryhmiin kuuluvilla ihmisillä.

Tutkimuksessa tarkastellaan maamme viron-, venäjän-, englannin-, somalin- sekä arabiankielistä väestöä, tarkemmin sanottuna sellaisia Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla asuvia henkilöitä, joiden rekisteröity äidinkieli on jokin edellä mainituista kielistä.

Tutkimushankkeen ensimmäinen, kotoutumista, sosiaalisia verkostoja ja maassa viihtymistä tarkastellut osaraportti julkaistiin syksyllä 2019. Tässä toisessa osaraportissa keskitytään arvoja ja asenteita koskeviin kysymyksiin, poliittiseen ja sosiaaliseen luottamukseen sekä identiteetin rakennuspaloihin.

Tutkimuksessa hyödynnetty kysymyspatteri pitää sisällään useita kieliryhmien arvoja, asenteita ja identiteettiä kartoittavia osioita. Vastaajien yhteiskunnallisia asenteita on mitattua erilaisilla väittämillä, joihin vastaajat ovat saaneet ottaa kantaa neliportaisella asteikolla ”täysin samaa mieltä”, ”jokseenkin samaa mieltä”, ”jokseenkin eri mieltä” ja ”täysin eri mieltä”.

Luottamusosiossa on hyödynnetty politiikantutkimuksessa vakiintunutta kymmenportaista skaalaa, jossa 0 ilmaisee sitä, ettei luottamusta ole lainkaan, ja 10 sitä, että vastaaja luottaa mainittuun tahoon täysin. Vastaajien äärimmäisen tärkeinä, suorastaan pyhinä pitämiä asioita on mitattu binaarisella ”kyllä” tai ”ei” asteikolla. Identiteettien osalta vastaajille on annettu joukko erilaisia identiteetikategorioita, joiden merkitystä oman identiteettinsä kannalta vastaajat ovat saaneet arvioida.

Pyhyys- ja identiteettiosioissa on hyödynnetty aiemmassa, suomen- ja ruotsinkielisten arvoja ja asenteita kartoittaneessa tutkimuksessa käytettyä pohjaa. Pyhyyspatteriston kategoriat perustuvat vuonna 2011 toteutetun kyselytutkimuksen avovastauksista koodattuihin kategorioihin.¹⁰ Identiteettiosion laatimisessa hyödynnettiin puolestaan yksilöllisen, sosiaalisen ja kollektiivisen identiteetin teorioita ja lähestymistapoja.

Tutkimuksen pääkysymykset ovat:

- Millä tavalla eri kieliryhmiin kuuluvat henkilöt suhtautuvat suomalaisuuteen ja kansainvälisyyteen?
- Millä tavoin he suhtautuvat suomalaiseen politiikkaan?
- Millaista on heidän luottamuksensa eri yhteiskunnallisiin instituutioihin, toimijoihin ja ihmisiin?
- Mitkä asiat ovat heille äärimmäisen tärkeitä tai suorastaan pyhiä?
- Mitkä tekijät ovat tärkeitä heidän identiteettinsä kannalta?

Tutkimus jakautuu kahdeksaan temaattiseen lukuun. Raportin ensimmäisessä luvussa luodaan katsaus ulkomaalaistaustaiseen väestöön Suomessa sekä tarkastellaan tilastollisesti tutkimuksessa mukana olleiden taustoja. Luku on julkaistu sellaisenaan myös tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa.¹¹

Toisessa luvussa analysoidaan näihin viiteen kieliryhmään kuuluvien suhtautumista suomalaisuuteen ja kansainväliseen liikkuvuuteen. Kolmannessa luvussa tarkastellaan heidän suhtautumistaan suomalaiseen politiikkaan.

Neljännessä luvussa analysoidaan muun muassa kieliryhmien poliittista ja sosiaalista luottamusta, ja viidennessä luvussa tarkastelun kohteena ovat vastaajien arvostukset elämässä. Kuudennessa luvussa arvioidaan vastaajien käsityksiä siitä, mikä on heille äärimmäisen tärkeää, suorastaan pyhää.

Seitsemännessä luvussa analyysi keskittyy vastaajien identiteetteihin. Hankkeen ensimmäisessä osassa tarkasteltiin alueellisia identiteettejä. Tässä raportissa tarkastellaan identiteetin muita osatekijöitä, kuten äidinkieltä, työtä, koulutusta ja perhettä.

Ennen johtopäätöslukua tutkimustulokset kootaan vielä kieliryhmittäin yhteen. Aineiston perusteella on rakennettu viiden kieliryhmän arvo- ja asenneprofiilit, joissa kiinnitetään huomiota kunkin ryhmän erityispiirteisiin.

Tutkimuksen toteutus ja kyselyaineisto

Tutkimuksen aineisto on kerätty käyntihaastatteluilla. Haastatteluissa käytetty strukturoitu kyselylomake pohjautuu suomen- ja ruotsinkielisille suunnatussa identiteetti- ja arvotutkimuksessa käytettyyn lomakkeeseen¹², jota on osin muokattu uusille kohderyhmille tarkoituksenmukaiseksi.

Lomakkeeseen on myös lisätty joitain sellaisia kysymyksiä, joita saattoi pitää erityisesti ulkomaalaistaustaisen väestön tai vähemmistöryhmiin kuuluvien ihmisten tilanteen selvittämisen kannalta mielekkäinä. Kysymyslomakkeen laatimisesta vastasi monitieteinen seurantaryhmä, jossa kullakin hankkeen taustaorganisaatiolla oli nimetty edustaja. Lomake muokattiin valmiiksi kevään ja kesän 2018 aikana.

Kyselylomake laadittiin suomeksi ja se käännettiin kunkin kieliryhmän äidinkielelle. Valmiit käännökset ja lomakkeen toimivuus testattiin kieliryhmien edustajien kanssa toteutetuissa ryhmäkeskusteluissa, joissa arvioitiin paitsi kielen oikeellisuutta myös kysymyksenasetteluihin liittyviä kulttuurisia kysymyksiä ja merkityksiä. Haastattelut toteutettiin vastaajien äidinkielellä. Haastatteluihin osallistui 1 527 Espoossa, Helsingissä tai Vantaalla asuvaa täysi-ikäistä henkilöä. Kustakin kieliryhmästä haastateltiin noin 300 vastaajaa.

Haastateltavien valinta perustui väestörekisterikeskukselta saatuun otokseen, johon kuului noin 3000 kuhunkin kieliryhmään kuuluvaa satunnaisesti valittua henkilöä, joiden asuinpaikkakunta oli jokin edellä mainitusta kolmesta kunnasta, ja joilla oli poimintahetkellä ollut kotikunta Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään kahden vuoden ajan. Aineiston edustavuutta varmistettiin hyödyntämällä tietoja kyseisiin väestöryhmiin kuuluvien ikä- ja sukupuolijakaumasta koko populaatiossa.

Englanninkieliset vastaajat rajattiin otosta muodostettaessa seuraaviin maihin: Iso-Britannia, Irlanti, Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti. Näissä maissa syntyneet englanninkieliset muodostavat noin puolet pääkaupunkiseudun englanninkielisistä henkilöistä. Rajaus tehtiin sen vuoksi, että muita kieliryhmiä voisi myös tältä osin verrata kulttuurisesti kohtalaisen yhtenäiseen englanninkielisten ryhmään.

Haastattelulomakkeen testaamisesta, käänöksistä sekä itse tutkimus-haastatteluista vastasi Taloustutkimus. Haastattelut toteutettiin 4.10.2018–28.1.2019. Arabiankielisten osalta toteutettiin täydennyshaastatteluja maaliskuussa 2019. Yksityiskohtaiset tiedot kyselytutkimuksen toteutuksesta on esitetty **liitteessä 1**.

Kysely- ja haastattelututkimuksissa ei voida välttää sitä, että vastaajat ymmärtävät kysymyksiä ja erilaisia vastausmahdollisuuksia jonkin verran toisistaan poikkeavilla tavoilla. Yleensä nämä poikkeamat eivät kuitenkaan vaaranna tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Tämän tutkimuksen yhteydessä havaittiin kuitenkin, että yksilöllisten erojen lisäksi joissain kyselyn kohdissa oli havaittavissa myös kieliryhmäkohtaisia eroja, jotka on syytä huomioida tutkimuksen tuloksia tulkittaessa.

Identiteettiin liittyvissä kysymyksissä somalin- ja arabiankieliset vastaajat arvioivat identiteetin osatekijöiden merkitystä usein selvästi eri tavoin kuin tutkimukseen osallistuneet venäjän-, viron- ja englanninkieliset keskimäärin. Arabian- ja somalinkielisillä vastaajilla oli muista ryhmistä poiketen taipumusta pitää kaikkia identiteetin osatekijöitä keskimääräistä useammin erittäin tärkeinä.

Erot vastauksissa viittaavat siihen, että suuri osa somalin- ja arabiankielisistä on tulkinut ja painottanut vastausvaihtoehtoja sekä käytössä ollutta mitta-asteikkoa eri tavoin kuin suomen- ja ruotsinkieliseen kantaväestöön sekä venäjän-, viron- ja englanninkieliseen kohderyhmään kuuluvat henkilöt. Samantyyppisiä havaintoja on tehty myös muissa tutkimushankkeissa.¹³

Kysyttäessä kieliryhmien edustajilta heille äärimmäisen tärkeistä, suorastaan pyhistä asioista, somalinkielisten vastausjakaumissa oli selviä eroja

sen mukaan, oliko kyselyyn vastattu suomeksi vai somaliksi. Tämä puolestaan viittaa siihen, että kysymys on tulkittu hieman eri tavoin vastauskielen mukaan. Vastajat saivat itse päättää vastauskielen ja kaksi kolmasosaa somalinkielisistä vastasi kyselyyn suomeksi ja yksi kolmasosa somaliksi.

Edellä mainittujen syiden takia kieliryhmiä ei aina voida suoraan vertailla keskenään, ja tutkimuksessa kiinnitetään enemmän huomiota ryhmien sisäisiin painotuksiin. Samasta syystä tutkimuksessa ei myöskään koota kaikkia kieliryhmiä yhteen yhdeksi vastaajajoukoksi. Kolmensadan vastaajan osajoukot eivät liioin mahdollista monimuuttujamallien hyödyntämistä kieliryhmittäin.

Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista

Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa on kasvanut ja monipuolistunut

Ulkomaalaistaustaisen väestön suhteellinen osuus koko väestöstä on Suomessa Euroopan pienimpiä. Osuus on kuitenkin ollut kasvussa, ja samalla ulkomaisen muuttovoiton osuus väestönkasvusta on lisääntynyt merkittävästi. Viime vuosina nettomaahanmuutto on kasvattanut Suomen väkilukua enemmän kuin syntyvyyden ja kuolleisuuden erotus. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väestönkasvu jatkuu tulevaisuudessa ainoastaan maahanmuuton vuoksi.¹⁴

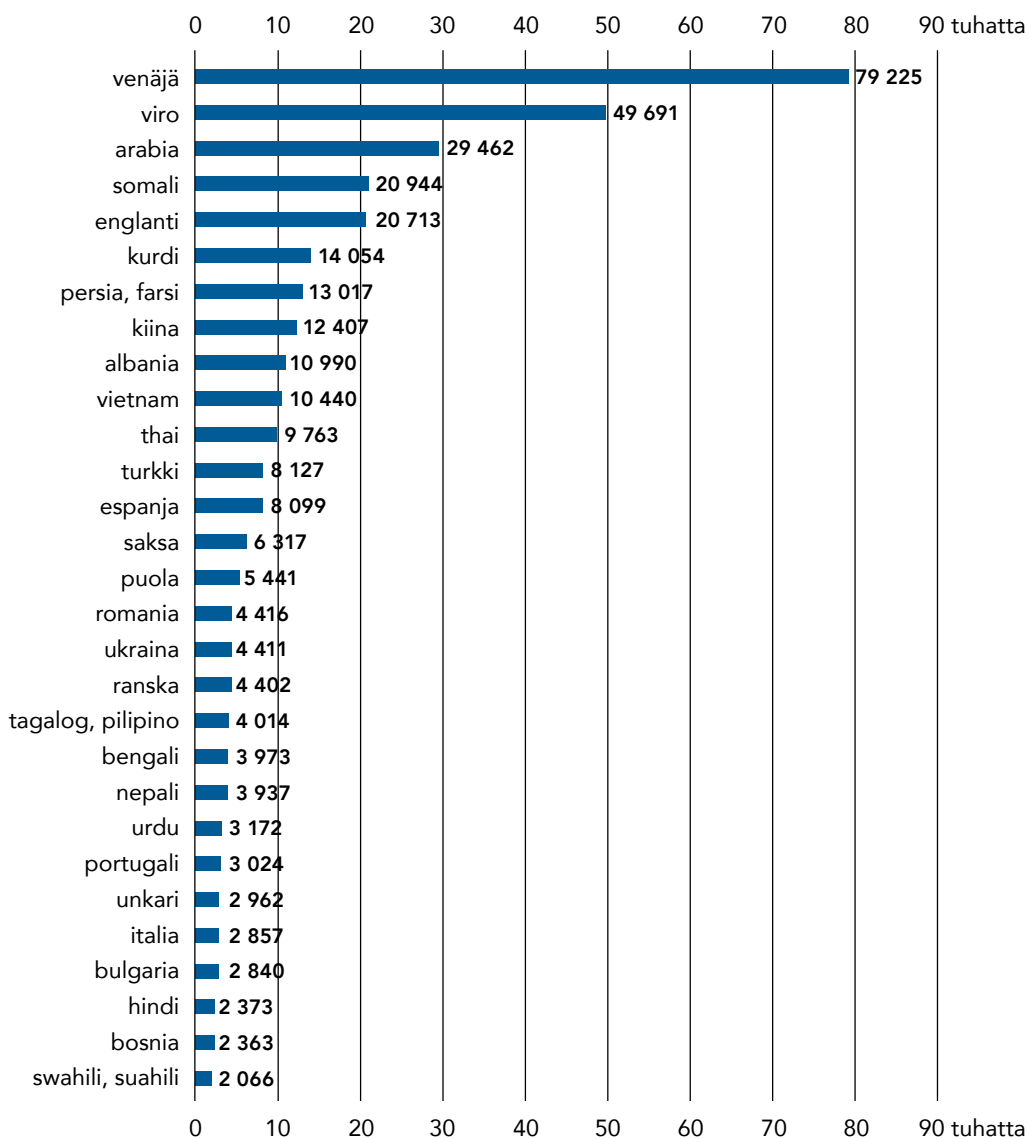
Maahanmuutto Suomeen alkoi vilkastua länsieurooppalaisittain melko myöhään, 1980- ja 1990-luvun taitteessa. Ensimmäiselle vaiheelle leimallista oli somalialaispakolaisten tulo Suomeen Neuvostoliitosta ja suoraan Somaliasta. Kylmän sodan päättymisen seurauksena lisääntyi muutto Virosta ja Neuvostoliitosta sekä vuoden 1991 jälkeen Venäjältä. Entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneiden joukossa on ollut suhteellisen paljon inkerinsuomalaisia perheenjäsenineen, jotka presidentti Mauno Koiviston aloitteesta saivat oikeuden tulla Suomeen paluumuuttajan statuksella.¹⁵ Kielitilastoissa heitä on sekä suomenkielisiksi että venäjänkielisiksi rekisteröityneinä.

Virolaisten muutto Suomeen lisääntyi merkittävästi maan liityttyä Euroopan unionin jäseneksi vuonna 2004. Virosta on muuttanut Suomeen sekä vironkielisiä että venäjänkielisiä. Arabiankielisten muutto Suomeen on pääsääntöisesti vielä myöhempää perua. Vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden joukossa oli etenkin irakilaisistaustaisia, minkä lisäksi EU:n sisäisinä siirtoina Suomeen on tullut myös syyrialaisistaustaisia pakolaisia.¹⁶ Englanninkielisistä ei ole muista ryhmistä poiketen havaittavissa selkeää piikkiä tilastoissa. Osa heistä on muuttanut Suomeen jo ennen kylmän sodan päättymistä.

Näihin kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden keskimääräinen maassaoloaika siis vaihtelee melko paljon, vaikka yli 30 vuotta Suomessa asuneiden määrä on varsin pieni. Etenkin inkerinsuomalaisiin kuuluu myös vanhempaa, eläkeikäistäkin väkeä.

Muilta osin Suomen ulkomaalaistaustainen väestö koostuu suureksi osaksi työikäisestä väestöstä. Somaliyhteisössä Suomessa syntyneiden osuus

**Kuvio 1. Suurimmat vieraskielisten ryhmät Suomessa 2018
(lukumäärä)**

Lähde: Tilastokeskus

koko väestöryhmästä on jo hyvin suuri. Pääkaupunkiseudun somalialaistaustaisista 43 prosenttia kuului vuoden 2018 alussa maahanmuuton toiseen sukupolveen. Nämä Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset kansalaiset koostuvat kuitenkin suureksi osaksi lapsista ja nuorista. Tämän vuoksi he eivät ole kovin suuressa määrin edustettuna tämän tutkimuksen aineistossa.

Suomen väestötilastoinnissa maahanmuuttoa ja ulkomaalaistaustaisuutta voidaan tarkastella kansalaisuuden, syntyperän ja kielen perusteella. Tässä yhteydessä hyödynnetään kielipohjaista tarkastelua johtuen tutkimuksen aikaisemman vaiheen kohdistamisesta suomen- ja ruotsinkieliseen väestöön.¹⁷

Suomessa on ollut tapana kutsua niitä henkilöitä, joiden rekisteröity äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, vieraskieliseksi väestöksi. Vuoden 2018 lopussa Suomessa asui lähes 392 000 vieraskielistä henkilöä, jotka muodostivat 7,1 prosenttia koko väestöstä. **Kuviossa 1** näkyvät suurimmat vieraskielisten kieliryhmät vuoden 2018 lopussa.

Ulkomaalaistaustainen väestö on keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle Suomessa. Monet ovat muuttaneet ulkomailta suoraan Espooseen, Helsinkiin tai Vantaalle, ja useat aluksi jollekin toiselle paikkakunnalle muuttaneet ovat myöhemmin siirtyneet Helsingin seudulle. Vuoden 2018 lopussa miltei puolet koko Suomen vieraskielisestä väestöstä asui pääkaupunkiseudun kolmessa suurimmassa kaupungissa. Pelkästään Helsingissä asui tuolloin yli neljännes vieraskielisestä väestöstä. Sadantuhannen vieraskielisen raja ylittyi kielitilaston mukaan pääkaupungissa vuonna 2018.

Venäjänkieliset ovat koko maan tavoin myös pääkaupunkiseudulla selvästi suurin ulkomaalaistaustainen kieliryhmä, mutta näiden kolmen kaupungin venäjänkieliset muodostavat selvästi alle puolet kaikista Suomen venäjänkielisistä (**taulukko 1**). Suomen vironkielisistä ja arabiankielisistä pääkaupunkiseudulla asuu melko tarkalleen puolet, englanninkielisistä vähän suurempi osuus. Merkittävimmän poikkeaman muodostavat somalin-kieliset, joista lähes 80 prosenttia asuu Espoossa, Helsingissä tai Vantaalla.

Taulukosta 1 ilmenevät myös eri kieliryhmien sukupuolijakaumat asuin-kunnittain tai -alueittain. Arabian- ja englanninkielistä jopa kaksi kolmasosaa on miehiä niin pääkaupunkiseudulla kuin koko Suomessakin. Muissa kieliryhmissä sukupuolijakauma on tasaisempi, joskin Suomen venäjänkielisessä väestössä on selvä naisten yliedustus.

**Taulukko 1. Arabian-, englannin-, somalin-, vengjän ja vironkieliset
Espoossa, Heisingissä, Vantaalla ja koko maassa vuoden 2018
lopussa sukupuolien mukaan jaoteltuna (15-74-vuotiaat).**

	RUS	MIEHET (%)	NAISET (%)	EST .YHT	MIEHET (%)	NAISET (%)	ENG .YHT	MIEHET (%)	NAISET (%)	SOMAL .YHT	MIEHET (%)	NAISET (%)	ARAB .YHT	MIEHET (%)	NAISET (%)
Espoo	448 5	43	57	891 4	49	51	283 2	65	35	719 1	49	51	643 2	62	38
Helsinki	347 15	40	60	493 9	46	54	681 5	69	31	987 6	52	48	403 5	68	32
Vantaa	466 6	44	56	534 6	52	48	214 1	63	37	710 1	50	50	217 2	65	35
Pääkaupunkiseutu (yhteensä (pl. Kauniainen	261 27	42	58	918 20	49	51	178 9	67	33	416 10	51	49	263 10	66	34
KOKO MAA	111 65	40	60	793 40	49	51	931 16	67	33	559 13	52	48	584 20	65	35
Pääkaupunkiseudulla (%) asuvien osuus	42			51			54			77			50		

Lähde: kototietokanta, Tilastokeskus.

Somalinkielisissä korostuvat nuoret, arabiankielisissä miehet ja yksinasuvat

Taulukosta 2 näkyvät käsillä olevaan tutkimukseen osallistuneiden perustiedot. Kustakin kieliryhmästä on vähintään 300 vastaajaa. Vastaajien sukupuolijakauma vastaa melko hyvin rekisteripohjaista tietoa naisten ja miesten osuuksista eri kieliryhmissä. Englannin- ja arabiankielisten ryhmissä on selvästi enemmän miehiä kuin naisia, ja venäjänkielisissä on puolestaan lievä naisenenmistö.

Myös vastaajien ikärakenne vastaa melko hyvin koko väestön ikäjakautta. Etenkin somalinkielinen väestö pääkaupunkiseudulla on varsin nuorta, kun taas vanhempiin ikäluokkiin kuuluvia on lähinnä venäjän- ja englanninkielisten ryhmissä.

Somalinkielisistä vastaajista viidennes on syntynyt Suomessa, muissa kieliryhmissä tämä on selvästi harvinaisempaa. Somalinkieliset maahanmuuttajat ovat käytännössä kaikki syntyneet Somaliassa ja vironkielisistä lähes kaikki Virossa. Muissa kieliryhmissä on enemmän hajontaa.

Venäjänkielisistä noin neljä viidesosaa on syntynyt Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa ja noin kymmenesosa Virossa. Arabiankielisistä noin kaksi kolmasosaa on syntynyt Irakissa ja 13 prosenttia Syyriassa. Englanninkielisistä suurin osa on joko Isossa-Britanniassa (42 %) tai Yhdysvalloissa (35 %) syntyneitä.

Lähes kaksi kolmasosaa somalinkielisistä vastaajista asuu kotitaloudessa, jossa on lapsia. Lapsettomien pariskuntien osuus on somalinkielisillä hyvin pieni. Lapsitalouksien osuus kaikista kotitalouksista on matalin venäjänkielisillä, joista puolet asuu joko yhden hengen kotitaloudessa tai lapsettomana pariskuntana. Yksin asuvien osuus on puolestaan korkein arabiankielisillä. Vironkielisistä hieman yli ja englanninkielisistä vähän alle puolet asuu kotitaloudessa, jossa on lapsia. Englanninkielisistä noin neljäsosa asuu pariskuntataloudessa, jossa ei ole lapsia.

Kokonaisuudessaan taustamuuttujien tarkastelu osoittaa, että tutkimuksen aineisto antaa varsin edustavan kuvan näihin kieliryhmiin kuuluvista henkilöistä pääkaupunkiseudulla ja etenkin somalinkielisten osalta myös koko Suomessa.

Taulukko 2. Vastanneiden ikä, sukupuoli, synnyinmaa ja kotitalouden rakenne kieliryhmittäin (%)

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
sukupuoli					
mies	40	47	72	55	67
nainen	60	53	28	45	33
ikä					
alle 30-vuotias	22	23	10	46	28
30–39	27	33	23	24	39
40–49	22	23	28	17	16
50–64	22	21	32	12	14
65–	7	0	8	1	2
synnyinmaa					
Suomi	1	2	1	20	
Somalia				78	
Neuvostoliitto	22				
Venäjä	61				
Viro	9	96			
Irak					68
Syyria					12
USA			35		
Iso-Britannia			42		
muu	7	2	22	2	20
kotitalouden tyyppi					
yhden hengen talous	25	19	17	18	35
lapseton pariskunta	25	15	28	4	10
muu aikuistalous	13	13	11	14	12
lapsitalous	37	53	44	64	43
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

RUS=venäjänkieliset
SOM=somalinkieliset

EST=vironkieliset
ARAB=arabiankieliset

ENG=englanninkieliset

Yli puolet vironkielisistä tullut työn perässä, muiden kieliryhmien työperusteinen muutto harvinaista

Toistaiseksi ei ole ollut saatavilla rekisteripohjaisia tietoja Suomeen muuttaneiden maahanmuuton syystä tai oleskeluluvan perusteesta. Vuonna 2014 toteutetussa Tilastokeskuksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen Ulkomaalaistaustaisten työ- ja hyvinvointitutkimuksessa (UTH-tutkimus) selvitettiin näitäkin asioita osana laajaa käyntihaastattelututkimusta.¹⁸ UTH-tutkimuksesta saatuja tuloksia verrataan tässä raportissa soveltuvissa kohdissa tämän tutkimuksen tuottamaan aineistoon.

UTH-tutkimus vahvisti ensinnäkin eri lähteistä saatua käsitystä, jonka mukaan perheperusteinen muutto on ollut tärkein yksittäinen Suomeen muuton syy tai oleskeluluvan saamisen peruste. Pääkaupunkiseudulla perhesyistä muuttaneiden osuus oli 53 prosenttia vuonna 2014, hieman alempi kuin muualla Suomessa. Työ on ollut toiseksi yleisin maahanmuuton syy, ja työperusteisesti muuttaneiden osuus oli puolestaan korkeampi pääkaupunkiseudulla kuin muualla Suomessa. Noin joka kymmenes Suomeen muuttanut on tullut ensisijaisesti pakolaisena tai turvapaikanhakijana. Pakolaistaustaisten osuus ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2014 pääkaupunkiseudulla hieman alempi kuin seudun ulkopuolisessa Suomessa.¹⁹

Tämän tutkimuksen tuottamien tietojen avulla voimme katsoa tarkemmin Suomeen muuton perustetta kieliryhmittäin (**taulukko 3**). Pääkaupunkiseudun venäjänkielisistä vastaajista melko tarkalleen puolet on muuttanut maahan perhesyistä. Vajaa viidennes (17 %) oli muuttanut inkerinsuomalaisena paluumuuttajana ja työperusteisesti muuttaneita on 13 prosenttia.

Vironkielisistä valtaosa (57 %) on tullut Suomeen työn takia ja reilu kolmannes perhesyistä. Nämä kaksi maahanmuuttoperustetta muodostavat ylivoimaisesti suurimman osuuden myös englanninkielisillä, joskin perheperusteisesti muuttaneita on selvästi enemmän, lähes kaksi kolmasosaa (62 %).

Somalin- ja arabiankielisistä suuri osa on tullut Suomeen pakolaisina tai turvapaikanhakijoina (62 % ja 72 %). Perheperusteisesti muuttaneita on molemmissa ryhmissä alle viidennes.

Kolmannes somalinkielisistä ja viidennes venäjänkielisistä vastaajista on asunut Suomessa pidempään kuin 20 vuotta. Englanninkielisistäkin reilusti yli puolet on asunut Suomessa vähintään 11 vuotta ja neljännes yli 20 vuotta.

Pääkaupunkiseudun vironkielisistä vastaajista kaksi kolmasosaa on asunut Suomessa korkeintaan kymmenen vuotta, ja arabiankielisistä yli puolet korkeintaan neljä vuotta.²⁰ Tulokset ovat Suomen maahanmuuttohistoriaa ajatellen loogisia, ja tältäkin osin voi todeta, että tutkimukseen osallistuneet edustavat varsin hyvin kyseisiä kieliryhmiä kokonaisuudessaan.²¹

Taulukko 3. Tärkein Suomeen muuton syy ja Suomessa asumisen kesto kieliryhmittäin (%)²²

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
tärkein syy muuttaa Suomeen					
oma työ	13	57	17	1	2
perhesyyt tai avioliitto	51	36	62	16	18
opiskelu	12	1	8	3	4
pakolaisuus, turvapaikanhaku tai kv-suojelu	1	0	0	62	72
paluumuutto	17	0	0	0	0
olen syntynyt Suomessa	1	2	1	18	0
muu/en osaa sanoa	5	4	12	1	4
asunut Suomessa					
1–4 vuotta	26	21	9	18	56
5–10 vuotta	31	45	32	23	29
11–20 vuotta	24	28	35	27	10
enemmän kuin 20 vuotta	19	6	24	32	5
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

Englanninkieliset korkeasti koulutettuja, somalinkieliset hallitsevat suomen kielen

Tiedot Suomeen muuttaneiden koulutustasosta ovat olleet puutteellisia, koska suuri osa ulkomailla suoritetuista tutkinnoista puuttuu kotimaisesta tutkintorekisteristä. Näin ollen maahanmuuttajia on usein pidetty heikommien koulutettuina kuin mikä heidän koulutustasonsa tosiasiallisesti on ollut.

Tähänkin asiaan UTH-tutkimus toi parannusta. Sen avulla voitiin todeta, että kolmasosa tutkimuksen ikäryhmään kuuluneista koko maan ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2014 korkeasti koulutettuja. Pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisista lähes 40 prosenttia oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Korkeasti koulutettujen osuus oli pääsääntöisesti korkea muista länsimaista tulleilla. Virolaistaustaisissa oli puolestaan paljon vähälle koulutukselle jääneitä, ja esimerkiksi monilla afrikkalaistaustaisilla oli korkeintaan toisen asteen tutkinto.²³

Tämän tutkimuksen aineisto vahvistaa myös nämä havainnot ja tarjoaa asiasta lisää tietoa (taulukko 4).²⁴ Englanninkielisistä vastaajista kolmella neljäsosalla on takanaan vähintään 16 vuotta koulu- ja opiskeluvuotia, minkä voi katsoa vastaavan korkea-asteen tutkinnon suorittamista. Yhtä paljon opintoja ovat suorittaneet kolmannes venäjänkielisistä ja arabiankielisistä. Miltei puolella venäjänkielisistä opinnot ovat kuitenkin jääneet 10–12 vuoteen eli noin toisen asteen tutkinnon suorittamisen tasolle, ja sama koskee vironkielisiä.

Somalinkielisistä jopa yli kolmanneksella kouluvuotia on korkeintaan kuusi. Myös arabiankielisistä suuri osa (31%) on saanut enintään yhdeksän vuotta koulutusta, eli etenkin tässä kieliryhmässä koulutuksen variaatio on hyvin suuri.²⁵

Koko Suomessa vajaalla viidenneksellä maahanmuuttajista oli vuonna 2014 äidinkielen tasoinen suomen tai ruotsin taito. Pääkaupunkiseudulla prosenttiosuus oli hieman matalampi, ja heikosti sekä suomea että ruotsia osaavien osuus oli lähes kolmekymmentä prosenttia.²⁶

Tutkimusaineisto osoittaa, että suomea äidinkielen tasoisesti osaavien osuus on korkein somalinkielisten keskuudessa (29%). Tulos kertoo osittain siitä, että kielitaito yleensä kehittyy maassaoloajan myötä. Siihen vaikuttaa myös se, että isohko osuus somalinkielisistä on Suomessa syntyneitä.

Englanninkielisistä varsin monet (41%) ovat suomen kielen osaajina aloittelijan tasolla. Tämä johtunee suomalaisten keskimäärin hyvästä englannin taidosta: englanninkieliset eivät välttämättä koe tarvitsevansa suomen tai ruotsin kielen taitoa.

**Taulukko 4. Kouluvuosien määrä
ja suomen kielen taito kieliryhmittäin (%)**

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
kouluvuosien määrä					
0–6	0	0	1	37	16
7–9	8	5	1	9	15
10–12	45	48	5	29	20
13–15	15	32	17	17	16
16 tai enemmän	32	15	75	8	33
suomen kielen taito					
aloittelija/ei puhu lainkaan	25	28	41	15	52
keskitaso	47	45	36	43	36
edistynyt	22	16	18	13	9
äidinkieli	6	11	4	29	3
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

Vironkielisten ja venäjänkielisten suomen osaamisen profiilit ovat varsin samanlaisia. Tämäkin tutkimus vahvistaa sen, että melko suuri osa varsinkaan nuoremmista vironkielisistä ei juuri suomea osaa. Koska suuri osa arabiankielisistä on ollut Suomessa melko vähän aikaa, on myös ymmärrettävää, että heidänkin suomen taidossaan on puutteita.

Vironkieliset työllistyvät, arabian- ja somalinkieliset opiskelevat

Maahanmuuttajien ja muiden ulkomaalaistaustaisten työllisyystilannetta ja asemaa työmarkkinoilla on tutkittu Suomessa runsaasti.²⁷ Niin sanotun kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisen väestön välillä on selviä eroja työllisyydessä ja työttömyydessä suomalaistaustaisten eduksi, mutta pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisten ja muun Suomen suomalaistaustaisten työllisyysasteen välinen ero oli vuonna 2014 melko pieni.²⁸

Eri kieliryhmiin kuuluvien tilanne työmarkkinoilla vaihtelee suuresti. **Taulukko 5** osoittaa, että puolet pääkaupunkiseudun somalin- ja arabiankielisistä on työvoiman ulkopuolella, etenkin opiskelijoina, mutta myös kodin- tai lapsenhoitotehtävissä. Lisäksi arabiankielisistä vastaajista viidennes

Taulukko 5. Tilanne työmarkkinoilla ja sosioekonominen asema kieliryhmittäin (%)

AMMATTIASEMA	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
johtava asema	14	2	5	0	1
ylempi toimihenkilö	25	2	30	1	3
toimihenkilö	1	20	8	0	0
työntekijä	14	56	15	39	9
yrittäjä	11	5	21	1	5
työlliset yhteensä	65	85	79	41	18
opiskelija	12	7	7	39	44
eläkeläinen	7	1	6	3	3
kotiäiti/-isä/kotona oleva puoliso	5	4	1	9	14
työvoiman ulkopuolella yhteensä	24	12	14	51	61
työttömät	11	3	6	8	20
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

oli työttömänä. Työllisyysaste eli työllisten osuus ikäluokasta oli erittäin korkea vironkielisillä, mutta myös englanninkielisillä.²⁹

Sosioekonomisen aseman osalta vironkieliset ja somalinkieliset olivat hyvin usein työntekijäammateissa, kun taas englanninkielisistä noin kolmannes on johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä. Myös yrittäjiä oli englanninkielisissä melko paljon (21 %).

Venäjänkielisistä melko suuri osa oli johtavassa asemassa tai ylempi toimihenkilö, vaikka kieliryhmään kuuluvien työllisyystilanne yleisesti ottaen oli esimerkiksi vironkielisiin verrattuna selvästi heikompi.³⁰ Venäjänkielisisäkin oli melko paljon työvoiman ulkopuolella olevia henkilöitä.

Somalinkielisillä opiskelijoiden korkea osuus heijastaa osin heidän painottumistaan nuorempiin ikäluokkiin (mukana siis myös Suomessa syntyneitä). Somalinkielisissä on kuitenkin jonkin verran myös aikuisopiskelijoiksi luokiteltavia. Arabiankielisistä opiskelijoista osalla lienee maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen liittyvät opinnot vielä kesken.

Taulukko 6. ”Ottaa huomioon oman koulutustasosi, työkokemuksesi ja taitosi, oletko mielestäsi ylikoulutettu nykyiseen työhösi?” (%)

Mukana vain työelämässä olevat vastaajat

Kokeeko olevansa ylikoulutettu työhönsä?	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
Kyllä	45	32	29	34	53
Ei	44	48	69	46	28
Ei osaa sanoa	10	20	2	20	19
Yhteensä	100	100	100	100	100

Osa-aikatyö (alle 15 työtuntia viikossa) ja puolipäivätyö (15–31 työtuntia viikossa) ovat yleisimpiä venäjän-, englannin- ja somalinkielisten joukossa. Työelämässä olevista somalinkielisistä lähes puolet on puolipäivä- tai osa-aikatyössä. Vironkielisistä vastaajista sen sijaan vain 8 prosenttia on puolipäivä- tai osa-aikatyössä.³¹ Ero somalin- ja vironkielisten välillä on todella huomattava tulonmuodostusta ajatellen.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, kokeeko vastaaja olevansa ylikoulutettu nykyiseen työhönsä. **Taulukossa 6** tarkastellaan vain työllisiä vastaajia. Arabian- ja venäjänkieliset kokevat olevansa useimmin ylikoulutettuja työhönsä. Arabiankielisistä hieman yli puolet ja venäjänkielisistä hieman alle puolet kokee olevansa koulutustaan, työkokemustaan ja taitojaan vastamattomassa työssä. Toisaalta heistä vain joka viides on työelämässä.

Viron-, englannin- ja somalinkielisissä osuus on noin yksi kolmasosa. Toisaalta peräti 69 prosenttia englanninkielisistä kokee olevansa sopivassa asemassa työelämässä. Viidesosalle somalin- ja arabiankielisistä kysymys oli hankala, eivätkä he osanneet ottaa siihen kantaa. Tulokset osoittavat kuitenkin, että työmarkkina-asemaan on suhteelliseen laajaa tyytymättömyyttä kielivähemmistöissä.³²

Somalinkieliset ovat uskonnollisimpia

Vastaajien taustatietona voidaan lopuksi käsitellä vielä heidän käsityksiään omasta uskonnollisuudestaan. Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on väestön keskuudessa yhä selvästi suurimman kirkkokunnan asema, vaikka suomalaista kulttuuria ja uskonnollista elämää voi myös pitää varsin maallistuneena. Suomalaisesta aikuisväestöstä noin 70 prosenttia kuuluu

**Taulukko 7. Uskonnollisuuden aste
(Pidätkö itseäsi uskonnollisena?) (%)**

USKONNOLLISUUDEN ASTE	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB
ei lainkaan uskonnollinen	27	41	50	1	8
ei kovinkaan uskonnollinen	21	14	14	0	19
jonkin verran uskonnollinen	44	21	21	13	47
hyvin uskonnollinen	6	3	13	84	13
en halua sanoa/en osaa sanoa	3	21	2	2	14
YHTEENSÄ	100	100	100	100	100
(N)	(301)	(310)	(314)	(302)	(300)

evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja muiden kirkkokuntien osuudet ovat hyvin pieniä. Hyvin uskonnollisena itseään pitää vain noin kymmenen prosenttia.³³

Uskonnollisuuden aste vaihtelee voimakkaasti kieliryhmän mukaan (**taulukko 7**). Somalinkieliset ovat selvästi uskonnollisimpia: peräti 84 prosenttia kokee itsensä hyvin uskonnolliseksi. Arabiankielisistä vajaa puolet sanoi olevansa jonkin verran uskonnollisia, mutta vain 13 prosenttia on hyvin uskonnollisia ja 27 prosenttia ei ole kovinkaan tai lainkaan uskonnollisia. Joka seitsemäs arabiankielinen ei halua tai osaa kertoa uskonnollisuudestaan, ja joka viides vironkielinen vastasi samalla tavalla.

Vironkielisistä 41 ja englanninkielisistä 50 prosenttia ei ole lainkaan uskonnollisia. Venäjänkieliset ovat sen sijaan vironkielisiä selvästi uskonnollisempia: puolet venäjänkielisistä pitää itseään ainakin jonkin verran uskonnollisina.

Suhtautuminen suomalaisuuteen ja kansainvälisyyteen

Kolmasosa katsoo suomalaisuuden olevan kiinni etnisestä taustasta

Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa ilmeni, että suuri osa tutkituihin kieliryhmiin kuuluvista vastaajista katsoi olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa. Itsensä pitäminen suomalaisena oli kuitenkin monille heistä paljon vaikeampaa.³⁴

On vaikea tietää tarkalleen, mitä tutkimukseen osallistuneet ”suomalaisuudella” tarkoittivat, mutta vastausten perusteella voidaan ajatella, että on eri asia olla suomalaisen yhteiskunnan jäsen ja suomalaiskansallisen yhteisön jäsen.

Monissa tutkimuksissa on osoitettu, että suomalainen kansallinen identiteetti on perinteisesti määritelty aika tiukasti niin, että siihen ovat vahvasti liittyneet yhteinen etninen alkuperä, suomen kieli, luterilainen uskonto sekä tietyt tavat ja traditiot.³⁵ Suomen- ja ruotsinkielisiä koskevassa identiteettitutkimuksessa havaittiin, että suomalaisia eniten yhdistäviksi asioiksi koettiin kansalliset ominaispiirteet (sisukkuus, ahkeruus, rehellisyys jne.) sekä isänmaa ja itsenäisyys edellä mainittujen kielen ja kulttuurin lisäksi.³⁶

Samassa tutkimuksessa ilmeni, että noin kaksi kolmasosaa (63 %) suomen- ja ruotsinkielisistä on sitä mieltä, että suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta. Täysin samaa mieltä tämän väitteen kanssa oli 23 prosenttia. Toisaalta kolmasosa (33 %) heistä on vastakkaista mieltä: suomalaisuus edellyttää ainakin jossain määrin tietyn etnisen taustan, muilla ei ole tähän kansalliseen yhteisöön asiaa.³⁷

Tässä tutkimuksessa selvitettiin myös ulkomaalaistaustaisiin kieliryhmiin kuuluvilta ihmisiltä, miten he kokevat suomalaisuuden ja sen määrittämisen. Onko suomalaisuus näihin viiteen kieliryhmään kuuluvien mielestä kiinni samasta ”suomalaisesta” etnisyydestä?

Vastaajien enemmistö on vironkielisiä lukuun ottamatta sitä mieltä, ettei suomalaisuus ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta (**kuvio 2**). Arabiankielisistä tätä mieltä on 70, englanninkielisistä 68, somalinkielisistä 63 ja venäjänkielisistä 61 prosenttia. Venäjänkielisten keskuudessa täysin

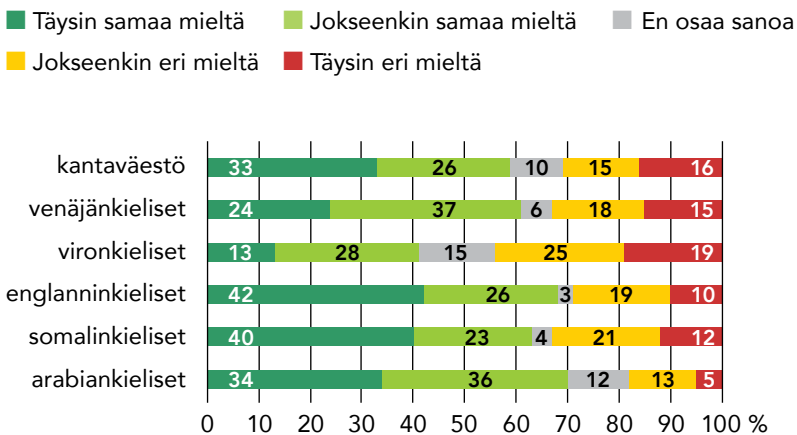
samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuus on tosin muita kieliryhmiä huomattavasti pienempi.

Vironkieliset sen sijaan jakautuvat kahtia: 41 prosenttia heistä korostaa suomalaisuuden etnistä taustaa ja 44 prosenttia on päinvastaista mieltä. Suomen- ja ruotsinkielisiin verrattuna vironkieliset kytkevät siis useammin suomalaisuuden ja etnisen alkuperän tosiinsa. Tulos sopii hyvin yhteen sen kanssa, että suuri osa vironkielisistä ei miellä itseään suomalaiseksi. Monilla vironkielisillä on tiukat vaatimukset sille, kuka voi olla suomalainen. Sama pätee kenties siihen, kuka voi olla virolainen. Vain kymmenen prosenttia heistä kokee olevansa täysin tai melko paljon suomalainen.³⁸

Suomessa asumisen kestolla ei ole selkeää yhteyttä väittämään suhtautumiseen. Ainoastaan venäjänkielisten keskuudessa Suomessa pitkään asuneet korostavat hiljattain muuttaneita hieman vähemmän suomalaisuuden etnistä luonnetta.

Somalinkielisten kohdalla syntymämaalla on mielenkiintoinen yhteys suhtautumiseen väitettä kohtaan. Kaksi kolmasosaa (67 %) Somaliassa syntyneistä on sitä mieltä, ettei etnisellä taustalla ole merkitystä suomalaisuudelle, kun taas Suomessa syntyneistä näin ajattelee 48 prosenttia. Suomessa syntyneet somalit kokevat mahdollisesti asian niin, että suomalaiseksi on vaikea tulla, vaikka olisi syntynyt Suomessa, jos näyttää ulkoisesti erilaiselta kuin niin sanotut kantasuomalaiset.³⁹

Kuvio 2: ”Suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta” (%)

Maanpuolustushenki jakaa kieliryhmiä

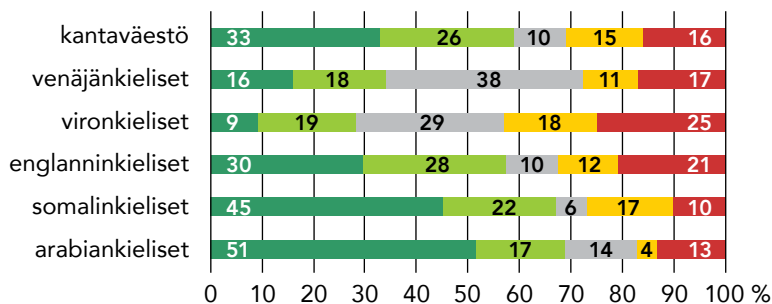
Maanpuolustushenki on tavallisesti ymmärretty isänmaallisuuden erääksi ilmentymäksi. Sekä suomen- ja ruotsinkielisiltä että näihin viiteen kieliryhmään kuuluvilta tiedusteltiin myös heidän maanpuolustustahtoaan väittämällä ”Sodan syttyessä olisin valmis puolustamaan Suomea aseini”. Vaikka asevelvollisuus koskee lähtökohtaisesti vain miehiä, jotka ovat Suomen kansalaisia, ja vaikka vanhimmat ikäluokat eivät enää kuulu reserviin, kysymys esitettiin kaikille vastaajille sukupuolesta ja iästä riippumatta. Vastauksia voitettiin konkreettisen aseellisen maanpuolustuksen lisäksi pitää symbolisena kannanottona kysymykseen Suomen puolustamisesta kriisitilanteissa.⁴⁰

Kuvio 3 osoittaa, että jakaumissa on selkeää hajontaa kieliryhmän mukaisesti. Venäjänkielisille ja vironkielisille kysymys on hankalin. Venäjänkielisistä 38 ja vironkielisistä 29 prosenttia ei osaa sanoa mielipidettään. Noin kolmasosa kummastakin ryhmästä osoittaa valmiuttaan puolustaa Suomea.

Englanninkielisistä 58 prosenttia on väittämstä samaa mieltä. Osuus on melkein identtinen kantasuomalaisen (59 %) keskuudessa. Selvästi ”maanpuolustustahtoisimpia” ovat arabian- ja somalinkieliset, joista edellisistä 68 ja jälkimmäisistä 67 prosenttia olisi valmis puolustamaan Suomea aseini. Korkeat prosenttiosuudet kertovat kenties siitä, että aikaisemmassa tutkimuksessa suomen- ja ruotsinkieliset ovat mieltäneet kysymyksen enemmän kirjaimellisesti, kun taas vieraskieliset ovat tulkinneet sitä enemmän symbolisesti.

Kuvio 3: ”Sodan syttyessä olisin valmis puolustamaan Suomea aseini” (%)

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ En osaa sanoa
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

Venäjänkielisten naisten ja miesten jakaumat ovat suhteellisen lähellä toisiaan, kun taas vironkielisissä miehet ovat naisia paljon useammin samaa mieltä. Arabiankielisten keskuudessa on selkein ero sukupuolten välillä. Arabiankielisistä miehistä 82 prosenttia on valmis puolustamaan Suomea ase-in, naisista tätä mieltä on 41 prosenttia.

Vanhimmat ikäluokat olivat maanpuolustustahtoisimpia kaikissa kieli-ryhmissä. 50–64-vuotiaiden tai yli 65-vuotiaiden ryhmät ovat väittämästä useimmin samaa mieltä.⁴¹ Ainoastaan vironkielisissä tämä tendenssi ei päde. Suomessa asumisen kestolla ei sen sijaan ollut selkeää yhteyttä koko aineistossa. Pitkään (yli 20 vuotta) Suomessa asuneet venäjänkieliset ja somalinkieliset ovat kuitenkin väittämästä jonkin verran useammin samaa mieltä kuin maahan alle viisi vuotta sitten muuttaneet.

Suomen urheilumenestyksen yhdistävää voimaa korostetaan paljon

Urheilumenestyksellä on ollut kansakuntaa yhdistävä vaikutus Suomessa, ja urheilu kirvoittaa monesti isänmaallisia tunteita. Siksi on kiinnostavaa tarkastella, miten kieliryhmien edustajat käsittävät suomalaisten urheilumenestyksen merkityksen (**kuvio 4**). Vastaa-jille esitettiin väite ”*Suomen urheilumenestys on hieno asia, koska se yhdistää ihmisiä heidän taustastaan riippumatta*”. Kaikissa kieliryhmissä samaa mieltä on noin 70 prosenttia ja eri mieltä alle 15 prosenttia. Venäjänkielisistä ja englanninkielisistä jopa yli neljä viidesosaa arvostaa urheilumenestyksen kansakuntaa yhdistävää funktiota.

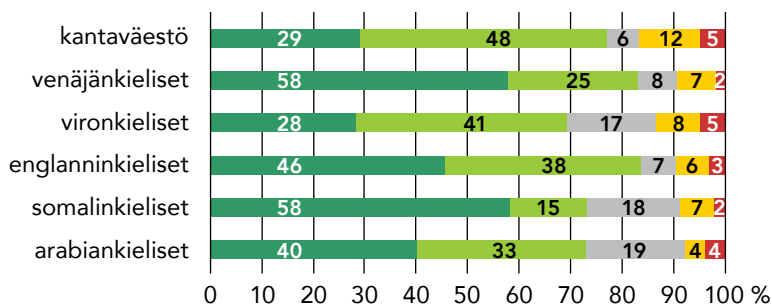
Sama väittämä esitettiin identiteettitutkimuksen aikaisemmassa osassa. Kantasuomalaisista väittämästä on täysin samaa mieltä vain 29 prosenttia. Vironkielisiä lukuun ottamatta osuus on suurempi tutkimuksen vieraskielisissä ryhmissä.

Tulosta voidaan siten tulkita etenkin urheilun ihmisiä yhdistävän luonteen näkökulmasta. Urheilulla on paljon potentiaalia kotoutumisen edistämisessä.⁴² Eri lajien maajoukkueissa on esiintynyt menestyksekkäästi Suomeen muuttaneita urheilijoita tai maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia.⁴³ Tämä myös heijastunee tutkimuksen tuloksiin.

Kaikissa kieliryhmissä urheilumenestyksen yhdistävän voiman nimeen vannotaan eniten vanhimmissa ikäryhmissä. Esimerkiksi 50–64-vuotiaista venäjänkielisistä täysin samaa mieltä väittämästä on 67 prosenttia, kun taas alle 30-vuotiaista 41 prosenttia. Somalinkielisissä vastaavat osuudet ovat 72 ja 55 prosenttia. Erot eivät ole suuria, mutta samansuuntaisia maanpuolustusta koskevan väittämän tuottamien tulosten kanssa. Kansallishenkisyys on vahvinta vanhemmissa ikäluokissa.

Kuvio 4: ”Suomen urheilumenestys on hieno asia, koska se yhdistää ihmisiä heidän taustastaan riippumatta” (%)

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ En osaa sanoa
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

Sukupuolella ja Suomessa vietetyillä vuosilla ei ole selväpiirteistä yhteyttä näkemyksiin. Ainoastaan arabiankieliset miehet korostivat arabiankielisiä naisia enemmän urheilun merkitystä.

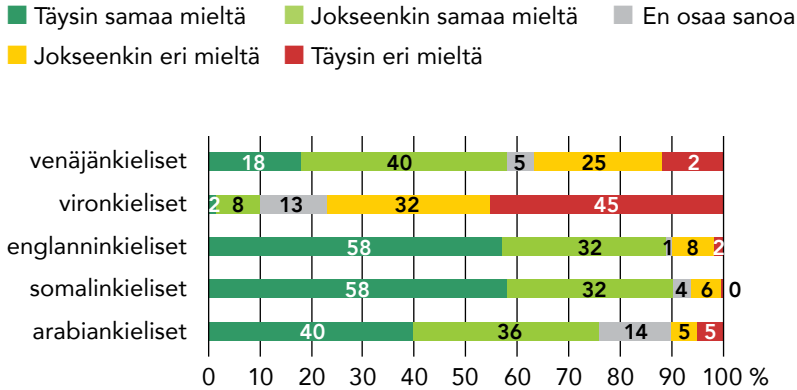
Harva vironkielinen näkee muuttoliikkeen hyvänä asiana

Suuri osa tutkimukseen osallistuneista on itse maahanmuuttajia, ja osa heistä Suomeen muuttaneiden henkilöiden lapsia. Näin ollen on kiinnostavaa tarkastella myös heidän suhtautumistaan kansainväliseen ja Euroopan sisäiseen muuttoliikkeeseen. Kansainvälinen muuttoliike on mahdollistanut lähes kaikkien vastaajien muuttamisen Suomeen.

Kuviosta 5 ilmenee suhtautuminen muuttoliikkeeseen yleisellä tasolla. Tutkimukseen osallistuneet ottivat kantaa väittämään ”*Kansainvälinen muuttoliike on hyvä asia*”. Englanninkieliset ja somalinkieliset ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että muuttoliike on hyvä asia. Vain noin kymmenesosa kummastakin ryhmästä ei näe muuttoliikettä ensisijaisesti myönteisesti. Arabiankielisistäkin kolme neljäsosaa (76 %) näkee kansainvälisessä muuttoliikkeessä ensisijaisesti hyvää.

Sen sijaan venäjänkielisistä kolmasosa (37 %) ei pidä muuttoliikettä hyvänä asiana, ja vironkielisistä tätä mieltä on peräti kolme neljäsosaa (77 %). Vironkielisistä vain kymmenen prosenttia suhtautuu myönteisesti kansainväliseen liikkuvuuteen. Tulos alleviivaa entisestään vironkielisistä piirty-

Kuvio 5: ” Kansainvälinen muuttoliike on hyvä asia” (%)

nyttä kuvaa: kansalliset rajat ovat selkeitä ja tarvetta päällekkäisille kansallisuudentiteeteille ei ole. Todennäköisesti moni vironkielinen ei edes miellä itseään maahanmuuttajaksi Suomessa. He ovat vain täällä töissä ja pendelöivät Suomenlahden yli.

Nuorimmille ikäluokille kansainvälinen muuttoliike näyttäytyy erityisen myönteisenä asiana. Erot ovat huomattavia kuitenkin ainoastaan venäjänkielisten kohdalla. 62 prosenttia alle 30-vuotiaista ja 41 prosenttia yli 65-vuotiaista venäjänkielististä pitää muuttoliikettä hyvänä asiana.

Pakolaisina Suomeen tulleet somalinkieliset pitävät kansainvälistä muuttoliikettä erityisen hyvänä asiana: heistä peräti 71 prosenttia on väittämstä täysin samaa mieltä. Ne arabiankieliset, joiden tärkein syy muuttaa Suomeen oli turvapaikanhaku, eivät kuitenkaan eroa muista samankielisistä tässä väittämässä.

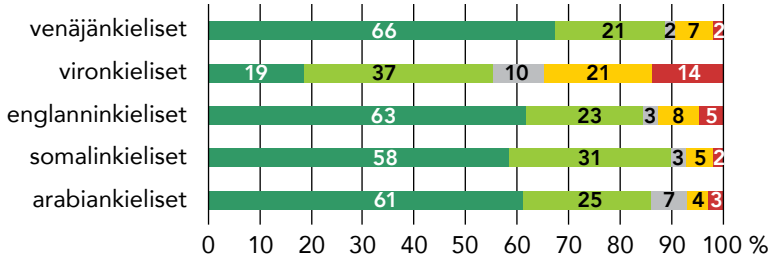
Lisäksi Somaliassa syntyneistä 63 prosenttia on väittämstä täysin samaa mieltä ja Suomessa syntyneistä somalinkielisistä 36 prosenttia. Suomessa syntyneille somaleille maailmanlaajuinen liikkuvuus ei ole ymmärrettävästi aivan yhtä iso asia kuin Somaliassa syntyneille.

Euroopan sisäistä vapaata liikkuvuutta arvostetaan

Kuviossa 6 tarkastellaan kansainvälistä liikkuvuutta rajatummin, Euroopan näkökulmasta. Vastajaalta kysyttiin, kokevatko he, että ihmisten vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on enemmän hyötyä kuin haittaa.

Kuvio 6: ” Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on enemmän hyötyä kuin haittaa” (%)

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä ■ En osaa sanoa
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä

Ihmisten oikeus liikkua ja oleskella vapaasti Euroopan unionin sisällä on EU-kansalaisuuden keskeinen periaate, joka otettiin käyttöön Maastrichtin sopimuksella 1992. Sisäraajat useimpien EU-maiden välillä poistettiin vaiheittain Schengenin sopimuksen mukaisesti, ja myös liikkuminen EU:n ja eräiden EU:n ulkopuolisten eurooppalaisten maiden, kuten Sveitsin ja Norjan, välillä on tehty helpoksi.

Vironkielisiä lukuun ottamatta vastaajat ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on enemmän hyötyä kuin haittaa. Venäjän-, englannin-, somalin- ja arabiankielisistä vajaat 90 prosenttia on tätä mieltä. Vironkielisistäkin enemmistö suhtautuu asiaan myönteisesti, mutta täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuus on vain 56 prosenttia. Yli kolmannes vironkielisistä (35 %) näkee vapaan liikkuvuuden enemmän haitallisena kuin hyödyllisenä asiana.

Tulokset eivät juuri riipu vastaajan koulutustasosta. Korkeasti koulutettujen, itsensä liberaaleiksi mieltävien ihmisten on todettu muissa tutkimuksissa kannattavan kansainvälisyyttä useammin kuin vähemmän koulutetut, tai ne, joilla on konservatiiviset arvot.⁴⁴ Tässä aineistossa ainoastaan venäjänkielisissä korkeasti koulutuneet painottavat vapaan liikkuvuuden hyötyjä matalasti koulutettuja vielä huomattavasti enemmän.

Vironkielisten ja venäjänkielisten keskuudessa näkemykset muuttoliikkeen eduista ja Euroopan sisäisen liikkuvuuden eduista eroavat selvimmin

toisistaan. Venäjänkielisistä 30 prosenttia ajattelee, ettei kansainvälinen muuttoliike ole hyvä asia, mutta ihmisten vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on kuitenkin enemmän hyötyä kuin haittaa. Tutkimukseen osallistuneista vironkielisistä peräti 43 prosenttia oli sellaisia, joiden mielestä Euroopan sisäinen vapaa liikkuvuus on hyödyllistä, vaikka kansainvälinen muuttoliike ei yleisesti ottaen ole hyvä asia.

Suhtautuminen suomalaiseseen politiikkaan

Somalinkieliset seuraavat yhteiskunnallisia asioita aktiivisimmin

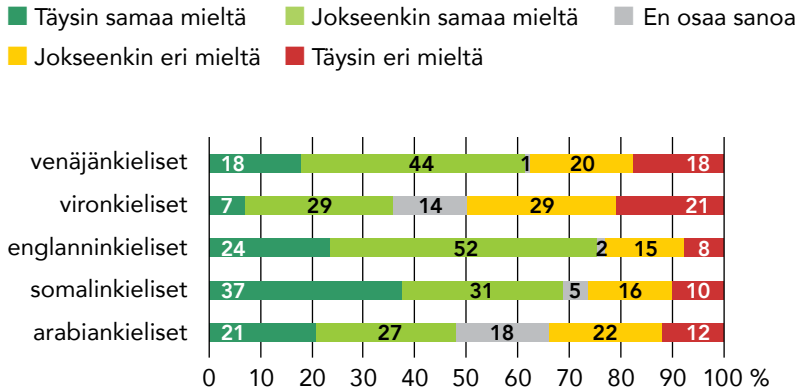
Aikaisempia tutkimustuloksia näihin kieliryhmiin kuuluvien korkeasta osallisuuden kokemuksesta suomalaisessa yhteiskunnassa voidaan täsmentää tiedoilla siitä, kuinka paljon he seuraavat yhteiskunnallisia asioita Suomessa ja miten he suhtautuvat suomalaiseseen politiikkaan.

Kuviosta 7 ilmenee, kuinka tiiviisti eri kieliryhmät seuraavat tšekäläisen yhteiskunnan ilmiöitä. Tutkimukseen osallistuneista englanninkielisistä peräti kolme neljäsosaa (76 %) ja somalinkielisistäkin noin kaksi kolmasosaa (68 %) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”Seuraan aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita Suomessa.” Venäjänkielisissäkin osuus on noin kaksi kolmasosaa (62 %), mutta somalinkielisiin verrattuna huomattavasti harvempi heistä on väittämästä täysin samaa mieltä. Arabiankieliset vastaajat jakaantuvat suhteellisen tasaisesti kaikkiin vastauskategorioihin.

Tuloksia voi osin selittää se, että somalin- ja arabiankielisistä Suomessa kirjoitetaan suhteellisen paljon mediaan, ja maahanmuuttopolitiikka ja maahanmuuttajiin liittyvät asiat ovat tiuhaan esillä. Esimerkiksi arabeista on kirjoitettu paljon turvapaikanhakijoiden saapumispiikin jälkeen, mikä voi lisätä heidän kiinnostustansa seurata, mitä heistä kirjoitetaan ja keskustellaan. Arabiankielisistä moni on muuttanut Suomeen vastikään, ja osaa suomea vielä huonosti. Mahdollisesti osa heistä seuraa uutisointia omankielisten väyliensä kautta.⁴⁵

Vironkieliset seuraavat selvästi vähiten Suomen tapahtumia. Heistä vain kolmasosa on väittämästä samaa mieltä. Tulos kuvaa monien vironkielisten löyhää kiinnittymistä Suomeen. Tutkimussarjan edellisessä osassa havaittiin, että vironkielisissä on vähiten niitä, jotka aikovat jäädä Suomeen, jotka tuntevat itsensä täysin osaksi yhteiskuntaa, jotka tuntevat itsensä suomalaisiksi tai jotka tuntevat tarvetta tutustua suomalaisiin.⁴⁶

Kuvio 7: ” Seuraan aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita Suomessa” (%)

Miehet seuraavat pääsääntöisesti yhteiskunnallisia asioita jonkin verran aktiivisemmin kuin naiset. Ero on suurin somalinkielisten keskuudessa: somalimiehistä 75 prosenttia ja -naisista 61 prosenttia seuraa yhteiskunnallisia asioita Suomessa. Nämä tulokset vastaavat vaalitutkimusten tuottamia tietoja. Koko väestön tasolla miehet ovat naisia hieman kiinnostuneempia politiikasta.⁴⁷

Vironkieliset vastaajat poikkeavat jälleen jonkin verran muista. Tässä kieliryhmässä yhteiskunnallisia asioita seuraavien osuus on 40 prosenttia naisista ja 31 prosenttia miehistä.

Koulutuksen vaikutus näkyy erityisesti arabiankielisten vastaajien joukossa. Tässä kieliryhmässä koulutuksen kesto vaihtelee eniten. Alaluokkien verran (alle 7 vuotta) kouluja käyneistä väittämässä on samaa mieltä 30 prosenttia. Sen sijaan vähintään 16 vuotta kouluja käyneistä 64 prosenttia kertoi seuraavansa yhteiskunnallisia asioita Suomessa.

Somaliassa syntyneistä somalinkielisistä 73 prosenttia seuraa aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan tapahtumia, kun taas Suomessa syntyneiden keskuudessa osuus on 53 prosenttia. Arabiankielisistä irakilaisistaustaiset (40 %) eivät ole yhtä kiinnostuneita Suomen tapahtumista kuin syyrialaisistaustaiset (69 %). Britit (82 %) seuraavat tapahtumia aktiivisimmin, mutta yhdysvaltalaisistaustaistenkin keskuudessa osuus on varsin suuri (72 %).

Somalinkielisiä lukuun ottamatta yhteiskunnallisia asioita seurataan aktiivisemmin vanhemmissa ikäluokissa kuin nuoremmassa. Koko aineistossa

yli 65-vuotiaista väittämään yhtyy 82 prosenttia ja alle 30-vuotiaista 51 prosenttia. Somalinkielisissä sen sijaan aktiivisimpia ovat 30–39-vuotiaat (79 %).

Vironkielisissä ei ole ryhmää, joka seuraisi erityisen aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita. Esimerkiksi toimihenkilöiden ja työntekijöiden välillä ei ole merkittävää eroa.

Suomen kielen taidon yhteys yhteiskunnalliseen harrastuneisuuteen vaihtelee. Venäjänkielisissä sekä suomen kielen taidoiltaan edistyneet että aloittelijat seuraavat ajankohtaisaiheita yhtä paljon. Tulos voi liittyä siihen, että Suomessa on saatavissa uutisia venäjän kielellä (esimerkiksi Yle) ja että Venäjällä seurataan Suomen tapahtumia enemmän kuin monessa muussa maassa.

Vironkielisistä ne, jotka puhuvat suomea yhtä hyvin kuin viroa, seuraavat Suomen tapahtumia vain hieman aktiivisemmin (43 %) kuin vironkieliset keskimäärin (36 %). Englanninkielisillä hyvä suomen kielen taito lisää selvimmin todennäköisyyttä seurata tapahtumia Suomessa.

Perussuomalaiset vironkielisten suosituin puolue

Tulokset yhteiskunnallisten asioiden seuraamisesta sopivat yhteen äänestysaktiivisuuden kanssa. Aktiivinen yhteiskunnallisten asioiden seuraaminen lisää todennäköisyyttä äänestää.⁴⁸

Somalinkielisten äänestysprosentti vuoden 2017 kuntavaaleissa oli peräti 53,0. Koko vaalien äänestysprosentti oli vain hieman korkeampi – 57,6. Yhdenkään toisen kooltaan merkittävän, ulkomaalaistaustaisen kielivähemmistön äänestysprosentti ei ollut yhtä korkea.⁴⁹

Kaikista Suomen englanninkielisistä⁵⁰ viime kuntavaaleissa äänesti 32,8 prosenttia, arabiankielisistä 28,6 ja venäjänkielisistä 19,7 prosenttia. Vironkielisten äänestysaktiivisuus oli näistä kieliryhmistä matalin, vain 11,1 prosenttia.

Pääkaupunkiseudun venäjänkielisten kiinnostus Suomen yhteiskunnallisiin asioihin on jopa yllättävän suurta suhteessa heidän matalaan äänestysprosenttiinsa koko maassa. Venäjänkielisten keskuudessa on paljon potentiaalia aktivoitumiseen vaaleissa ainakin pääkaupunkiseudulla. Venäjänkielisiä ehdokkaita vaaleissa on ollut kaikkein eniten⁵¹ – toki he ovat myös lukumääräisesti selkeästi suurin ulkomaalaistaustainen kielivähemmistö.⁵²

Tämän tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin ennen vuoden 2019 eduskuntavaaleja. Haastattelussa kysyttiin puoluekantaa kysymyksellä ”Minkä puolueen ehdokasta äänestäisit, jos eduskuntavaalit olisivat nyt ja saisit äänestää?” Puolueiden kannatus vaihtelee voimakkaasti kieliryhmien välillä.

Somalinkielisistä peräti 44 prosenttia ilmoitti äänestävänsä SDP:tä. Tois-
taiseksi eri vaaleissa menestyneimmät somalinkieliset ehdokkaat ovat olleet

ehdolla nimenomaan sosiaalidemokraattisen puolueen listoilla.⁵³ Englanninkielisistä noin kolmannes (34 %) ilmoitti äänestävänsä vihreitä. Tulos liittyy vastaajien korkeaan koulutustasoon, sillä puoluekanta tuskin on seurausta ympäristöpuolueen äänestämisestä lähtömaassa. Ympäristöpuolueilla on marginaalinen asema niin Yhdysvalloissa kuin Isossa-Britanniassa.

Venäjänkielisistä melko harva (28 %) ilmoitti puoluekantansa. Kantansa ilmoittaneiden joukossa yksikään puolue ei noussut selkeästi muiden edelle.

Vironkielisistäkin vain noin viidennes ilmoitti puoluekantansa, mutta venäjänkielisistä poiketen kantansa ilmoittaneiden keskuudessa yksi puolue nousi muiden edelle. Perussuomalaiset on vironkielisten keskuudessa suosituin puolue. Kantansa ilmoittaneista perussuomalaisia kannatti 40 prosenttia.

Arabiankielisistä vain viidesosa (19 %) ilmoitti puoluekantansa. Monet heistä ovat muuttaneet Suomeen vastikään, eikä heillä välttämättä ole kattavaa käsitystä suomalaisesta puoluejärjestelmästä. Harvalla heistä on myöskään vielä äänioikeutta eduskuntavaaleissa. Vihreät ja SDP olivat suosituimpia puolueita arabiankielisten keskuudessa.

Englanninkieliset tyytyväisimpiä suomalaiseen politiikkaan

Kuviossa 8 tarkastellaan vastaajien käsityksiä suomalaisesta politiikasta. Heiltä kysyttiin näkemyksiä väittämään ”Suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan”. Kantaväestössä perussuomalaisten kannattajat ja heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat ovat olleet erityisen poliitiikkakriittisiä. Heille on ollut esimerkiksi ominaista nähdä politiikka pelkkänä puhumisena, jossa ei saada mitään oikeasti aikaan.⁵⁴

Tässä tutkimuksessa somalinkieliset vastaajat ovat penseimpiä suomalaisia poliitiikkaa kohtaan. Heistä peräti kolmannes (35 %) on täysin samaa mieltä siitä, että suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan. Kun mukaan otetaan jokseenkin samaa mieltä olevat, kriittisten osuus nousee 71 prosenttiin. Kantaväestössä vastaava osuus on kaikkinsa 47 prosenttia.

Muissa kieliryhmissä suhtaudutaan suomalaisen politiikan aikaansaannoksiin suopeammin kuin kantaväestön keskuudessa. Arabiankielisistä puolet ei tosin osannut ottaa kantaa kysymykseen. Tämä on ymmärrettävää jo edellä mainittujen syiden vuoksi. Puolet arabiankielisistä vastaajista on asunut Suomessa alle viisi vuotta, ja siitäkin ajasta merkittävä osa on monilla mennyt turvapaikanhakuprosessiin.

Vironkielisistäkin peräti kolmasosa ei ota kysymykseen kantaa. Englanninkielisten ja venäjänkielisten ryhmissä on eniten niitä, jotka näkevät suomalaisen politiikan positiivisessa valossa. Englanninkielisistä peräti 78

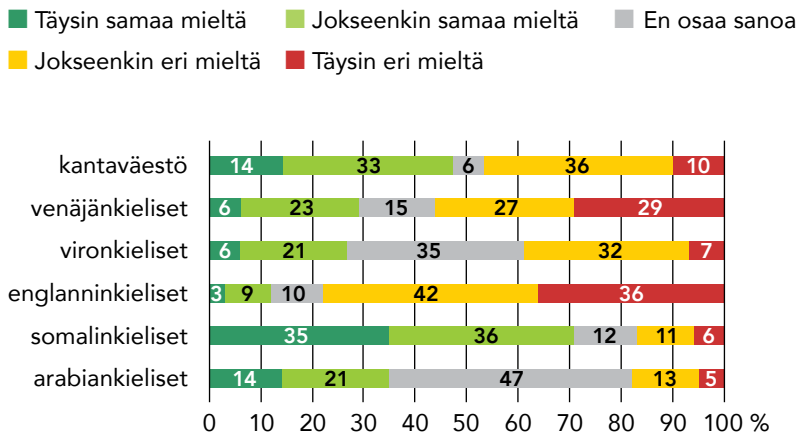
prosenttia on eri mieltä väittämästä, jonka mukaan suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan.

Miehet ovat naisia hieman tyytymättömpiä politiikkaan kaikissa kieliryhmissä. Tämä tulos vastaa hyvin tuloksia kantaväestön keskuudessa tehdyistä tutkimuksista. Miehet ovat perinteisesti olleet kriittisempiä politiikkaa kohtaan.⁵⁵ Suurin ero on arabiankielisten keskuudessa: tämän kieliryhmän miehistä 41 prosenttia on väittämästä samaa mieltä ja naisista vain 24 prosenttia.

Suomessa vietetyillä vuosilla on jonkin verran merkitystä tulosten kannalta. Pääasiallisesti kriittisyys suomalaista politiikka kohtaan kasvaa Suomessa vietettyjen vuosien myötä. Se johtunee siitä, että pidempään Suomessa asuneet huomaavat enemmän epäkohtia kuin vastikään Suomeen muuttaneet. Somalinkielisillä mekanismi tosin toimii toisin päin. Alle 10 vuotta sitten Suomeen tulleet ovat kriittisempiä kuin pidempään Suomessa asuneet.

Myös kouluvuodet ovat yhteydessä väittämään niin kantaväestössä kuin tarkastelluissa kieliryhmissä. Pitkään kouluja käyneet suhtautuvat politiikan aikaansaannoksiin myönteisemmin kantaväestössä ja lähes kaikissa kieliryhmissä. Ainostaan vironkielisissä politiikan arviointi ei riipu koulutuksen kestosta.

Kuvio 8: ”Suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan” (%)

Somalinkieliset kaipaavat eniten vahvaa johtajuutta Suomeen

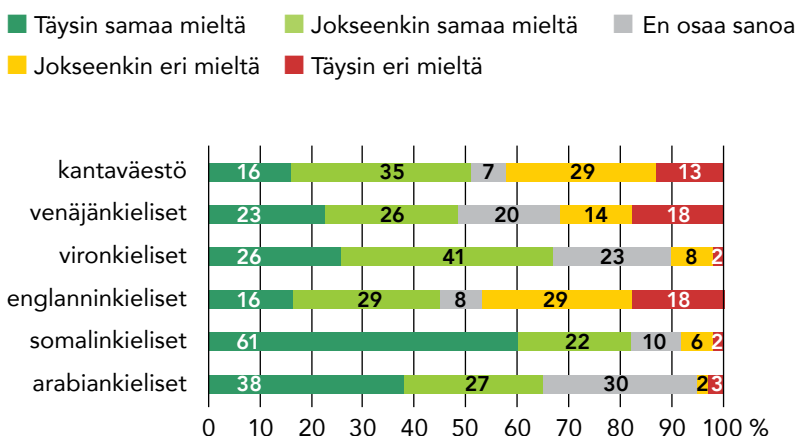
Politiikan ja poliittisen toimintaympäristön on arvioitu muuttuneen entistä monimutkaisemmaksi.⁵⁶ Niin sanotut viheliäiset ongelmat (wicked problems), joihin on hankalaa saada ratkaisua millään poliittisella kokoonpanolla tai tahtotilalla, ovat yleistyneet viime vuosina, ja niiden on katsottu hankaloitaneen poliittisia uudistuksia myös Suomessa.⁵⁷

Samalla työmarkkinat ovat muuttuneet yhä epävarmemmiksi, ja ihmiset tuntevat huolta tulevasta. Tämän ristipaineen keskellä poliittiset voima-suhteet ovat muuttuneet, ja perinteisissä demokratioissakin tehokkaiksi ongelmanratkaisijoiksi miellettyjen vahvojen johtajien kaipuu on yleistynyt.

Vastaajilta kysyttiin mitä mieltä he ovat väittämästä: ”Suomi tarvitsee vahvaa johtajuutta, joka voi korjata yhteiskunnalliset ongelmat ilman tarvetta kompromisseille.” Kantasuomalaisista noin 51 prosenttia on väittämästä samaa mieltä. **Kuvio 9** osoittaa, että tutkimuksessa tarkastelluissa kieliryhmissä monet kaipaavat vahvaa johtajuutta. Englanninkielisten keskuudessa myöntävästi vastanneiden osuus on 45 prosenttia ja venäjänkielisissä 49 prosenttia, mikä vastaa suurin piirtein kantasuomalaisten näkemyksiä.

Ylivoimaisesti suurinta tarvetta vahvalle johtajuudelle kokevat pääkaupunkiseudun somalinkieliset. Heistä peräti neljä viidesosaa (83 %) on väittämästä samaa mieltä. Täysin samaa mieltä olevien osuus on jopa 61 prosenttia. Vironkielisistä (67 %) ja arabiankielisistä (65 %) noin kaksi kolmannesta kaippaa vahvaa johtajuutta.

Kuvio 9: ”Suomi tarvitsee vahvaa johtajuutta, joka voi korjata yhteiskunnalliset ongelmat ilman tarvetta kompromisseille” (%)

Vahvan johtajuuden suhteen ei ole lähes lainkaan sukupuolieroja vieras-kielisissä ryhmissä. Kantasuomalaisten keskuudessa miehet kaipaavat naisia enemmän vahvaa johtajuutta, mutta tarkastelluissa kieliryhmissä tämä sääntö pätee selkeästi vain arabiankielisiin. 69 prosenttia arabiankielisistä miehistä ja 56 prosenttia naisista kannattaa vahvaa johtajuutta Suomeen. Autoritaariset arvot puhuttelevat ylipäätään enemmän miehiä kuin naisia,⁵⁸ minkä vuoksi tulokset ovat jokseenkin yllättäviä.

Eläkeikäiset venäjänkieliset (64 %) kaipaavat selkeästi enemmän kompromissitonta johtajuutta kuin alle 30-vuotiaat (42 %). Samankaltainen ikätendenssi pätee myös vironkielisiin. Arabiankielisissäkin yli 40-vuotiaat kaipaavat hieman nuoria enemmän vahvaa johtajuutta.

Lisäksi koulutus tuo esiin eroja sekä kieliryhmien välillä että niiden sisällä. Arabiankieliset korkeasti koulutetut kannattavat muita arabiankielisiä vahvemmin johtajuutta vailla kompromisseja. Venäjänkielisillä asia on sen sijaan päinvastoin.

Luottamus instituutioihin ja ihmisiin

Luottamus on tärkeää

Pohjoismaisten yhteiskuntien yhtenä luonteenomaisena piirteenä pidetään usein luottamuksen korkeaa tasoa. Suomalaiset, ruotsalaiset, norjalaiset, tanskalaiset ja islantilaiset luottavat sekä toisiinsa että erilaisiin poliittisiin ja sosiaalisiin instituutioihin enemmän kuin monien muiden maiden kansalaiset.⁵⁹

Luottamusta pidetään tärkeänä yhteiskunnan ja talouden toimivuuden kannalta. Se, että ihmiset luottavat instituutioihin, tehostaa niiden toimintaa ja vähentää tarvetta valvoa ja kontrolloida niitä.⁶⁰ Luottamus vaikuttaa myönteisesti myös muun muassa osallisuuden kokemuksiin, lisää osallistumishalukkuutta sekä ylipäättään tyytyväisyyttä yhteiskuntaa kohtaan.⁶¹ Jos poliittista luottamusta ei ole tai se on matalaa, poliittinen järjestelmä voi menettää oikeutuksensa kansalaisten keskuudessa.⁶²

Tutkimuskirjallisuudessa on esitetty, että etnisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa ihmisten keskinäinen luottamus on vähäisempää kuin väestöltään ja kulttuuriltaan homogeenisemmissä yhteiskunnissa.⁶³ Suomen- ja ruotsinkielisille suunnatuissa tutkimuksissa ei ole selvitetty kantaväestöön kuuluvien luottamusta eri vähemmistöryhmiin kuuluviin ihmisiin, mutta tässä ulkomaalaistaustaisiin kieliryhmiin kohdistuneessa tutkimuksessa mukaan otettiin myös spesifiä sosiaalista luottamusta mittaavia kysymyksiä.

Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten luottamusta ihmisiin ja instituutioihin on tutkittu aiemminkin. Tilastokeskuksen, Työterveyslaitoksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2014 toteuttamassa *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi* -tutkimuksessa (jäljempänä UTH-tutkimus) tiedusteltiin ulkomaalaistaustaisten luottamusta esimerkiksi julkiseen terveydenhuoltoon ja sosiaalihuoltoon, poliisiin ja oikeuslaitokseen sekä ihmisiin yleensä.

Kansallisen tason ikävakioidussa tarkastelussa osoittautui, että 20–64-vuotiaat ulkomaalaistaustaiset luottivat edellä mainittuihin toimijoihin jonkin verran tai joiltain osin jopa enemmän kuin keskimäärin Suomessa luotetaan.⁶⁴

Tässä tutkimuksessa eri kieliryhmiin kuuluvien luottamusta eri instituutioihin ja tahoihin on kartoitettu huomattavasti hienosyisemmin. Tarkastelussa on kieliryhmien luottamus poliittisiin instituutioihin, julkisiin ja sosiaalisiin instituutioihin sekä eräisiin talouden toimijoihin ja mediaan. Lisäksi tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden luottamusta muihin ihmisiin: ihmisiin yleensä, kantaväestön edustajiin sekä oman lähtömaan edustajiin.

Vironkielisillä heikoin luottamus poliittisiin instituutioihin

Luottamustutkimuksessa tehdään tavanomaisesti jako poliittiseen luottamukseen ja sosiaaliseen luottamukseen. Poliittinen luottamus kohdistuu instituutioihin ja toimijoihin, kun taas sosiaalinen luottamus on ihmisten välistä luottamusta.⁶⁵

Tässä tutkimuksessa institutionaalinen luottamus on jaettu varsinaisiin poliittisiin instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen ja sosiaalisiin instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen. Ensiksi mainittuja ovat esimerkiksi tasavallan presidentti, eduskunta sekä puolueet ja poliitikot, jälkimmäisiin kuuluvat puolestaan esimerkiksi poliisi, koulujärjestelmä, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä sekä Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

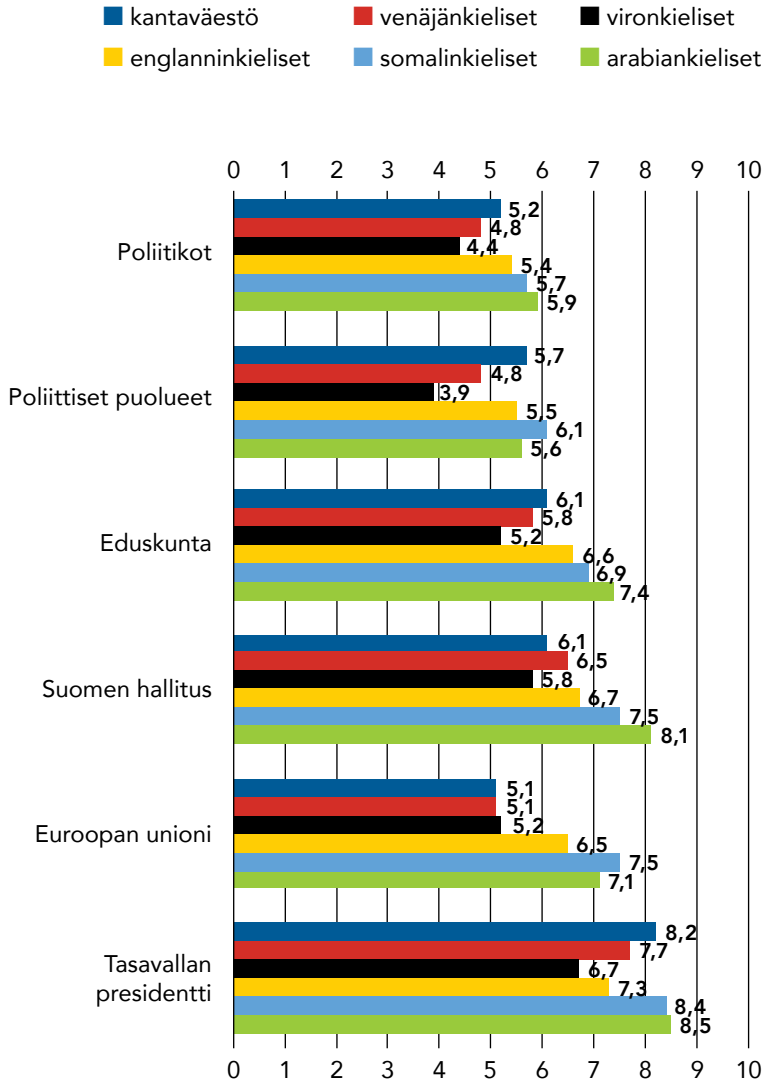
Vastaajilta kysyttiin, kuinka paljon he luottavat eri tahoihin asteikolla 0–10, jossa 0 ilmaisee sitä, ettei luottamusta ole lainkaan ja 10 sitä, että vastaaja luottaa mainittuun tahoon täysin.

Kuviosta 10 ilmenee poliittinen luottamus viidessä eri kieliryhmässä sekä suomen- ja ruotsinkielisessä kantaväestössä. Vertailutiedot on koottu vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksesta. Kyseisen tutkimuksen aineisto on kerätty äänioikeutetuilta suomalaisilta, joten tämä ryhmä voi sisältää vähissä määrin tämän tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia henkilöitä eli pääkaupunkiseudun äänioikeutettuja arabian-, englannin-, somalin-, venäjän- ja vironkielisiä.⁶⁶ Muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus oli aineistossa kuitenkin vain 1,6 prosenttia, joten yksinkertaistuksen vuoksi tätä ryhmää kutsutaan tässä kantaväestöksi.

Poliittisista instituutioista tasavallan presidenttiin luotetaan kaikissa kieliryhmissä eniten ja poliittisiin puolueisiin vähiten, mikä pätee myös kantaväestöön. Vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksen perusteella presidenttiin luotetaan poliittisista instituutioista eniten.⁶⁷

Eduskuntaan luotetaan kaikissa kieliryhmissä enemmän kuin puolueisiin. Ero luottamuksessa näiden kahden tahon välillä on hieman pienempi kantaväestössä kuin ulkomaalaistaustaisissa kieliryhmissä.

Kuvio 10. Poliittinen luottamus vieraskielisissä ryhmissä ja kantasuomalaisten keskuudessa
(keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=en luota ollenkaan ja 10=luotan täysin)

Puolueisiin kohdistuva luottamus on vähäisintä vironkielisten keskuudessa (keskiarvo 3,9). Vironkielisten äänestysprosentti kuntavaaleissa on ollut vaatimaton (11 % vuonna 2017),⁶⁸ ja poliittinen passiivisuus voi osin liittyä juuri alhaiseen luottamukseen, sillä usein luottamus ja poliittinen aktiivisuus kulkevat käsi kädessä.

Joissain tilanteissa epäluottamus voi kuitenkin myös aktivoida ihmisiä osallistumaan.⁶⁹ Suomessa esimerkiksi perussuomalaisen äänestäjien luottamus poliittisiin toimijoihin ja instituutioihin on muita pienempää, mutta epäluottamus on pikemminkin aktivoinut heitä vaaliuurnille. Vastaavia esimerkkejä on monista muistakin Euroopan maissa.

Vironkielisten kohdalla näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Vironkielisten kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan on ylipäättään heikompaa kuin muissa kieliryhmissä, ja tämä todennäköisesti selittää paitsi vironkielisten matalaa luottamustasoa suhteessa poliittisiin instituutioihin myös vähäistä vaaliosallistumista.

Euroopan unioniin luottavat eniten somalin- ja arabiankieliset eli ne, joiden tausta on selvimmin Euroopan ulkopuolella. Vähiten EU:hun luottavat tarkastelluista ryhmistä kantasuomalaiset, venäjänkieliset ja vironkieliset. Toisaalta Eurobarometrit osoittavat, että suomalaisten luottamus Euroopan unioniin on viime vuosina pikemminkin vahvistunut kuin heikentynyt ja että luottamus on eurooppalaisittain korkealla tasolla.⁷⁰ Tästä näkökulmasta katsottuna somalin- ja arabiankielisten luottamus EU:hun on jopa poikkeuksellisen vahvaa.

Myös englanninkielisten keskuudessa luottamus Euroopan unioniin on vahvaa. Isossa-Britanniassa syntyneet tutkimukseen osallistuneet henkilöt luottavat EU:hun enemmän kuin Yhdysvalloissa syntyneet. Eurobarometrien mukaan brittien luottamus Euroopan unioniin on yleisesti ottaen matalammalla tasolla kuin missään muussa EU-maassa.⁷¹ Suomessa asuville briteille EU näyttäytyy siis kuitenkin huomattavan myönteisessä valossa.

Somalinkielisiä lukuun ottamatta naisten poliittinen luottamus on korkeampi kuin miesten kaikissa kieliryhmissä. Erityisesti venäjän- ja vironkieliset naiset erottuvat miehistä: he luottavat kaikkiin poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin huomattavasti enemmän kuin samojen kieliryhmien miehet. Venäjänkielisten naisten luottamus poliittisiin puolueisiin on keskimäärin 7,7, ja venäjänkielisten miesten 6,5. Vironkielisten keskuudessa toimihenkilöasemassa työskentelevien poliittinen luottamus on korkeammalla tasolla kuin työntekijäammateissa toimivien henkilöiden.

Sekä venäjän- että somalinkielisten kohdalla luottamus poliittisiin instituutioihin ja politiikan toimijoihin laskee jonkin verran Suomessa vietettyjen vuosien myötä. Tämä voi olla osin seurausta siitä, että suomalainen politiikka ja esimerkiksi siihen liittyvät ongelmat tulevat ajan myötä tutummiksi. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että ylipäätään poliittisen kiinnittymisen ja tarkemmin luottamuksen pitäisi vahvistua sitä mukaa, kun uuden kotimaan poliittinen järjestelmä tulee tutuksi.⁷² Yhteiskunnallinen ilmapiiri voi kuitenkin vaikuttaa edellä kuvailtuihin tuloksiin.⁷³

Joissain kieliryhmissä myös vastaajan synnyinmaalla näyttäisi olevan merkitystä. Yhdysvalloissa syntyneet (keskiarvo 6,2) luottavat enemmän erityisesti poliitikkoihin kuin Isossa-Britanniassa syntyneet (5,1). Suomessa syntyneet somalinkieliset (5,5) luottavat vähemmän erityisesti eduskuntaan kuin Somaliassa syntyneet (7,4). Irakilaiset (8,9) arabiankieliset luottavat puolueisiin syyrialaistaustaisia (7,0) enemmän. Erojen syitä ei ole kuitenkaan mahdollista selvittää tällä aineistolla.

Somalinkieliset luottavat muita vähemmän poliisiin

Kuviossa 11 tarkastellaan kieliryhmien luottamusta eräisiin sosiaalisiin instituutioihin, joista suuri osa on julkisia tai ainakin julkisesti rahoitettuja toimijoita tai joilla on erityinen julkisoikeudellinen asema.

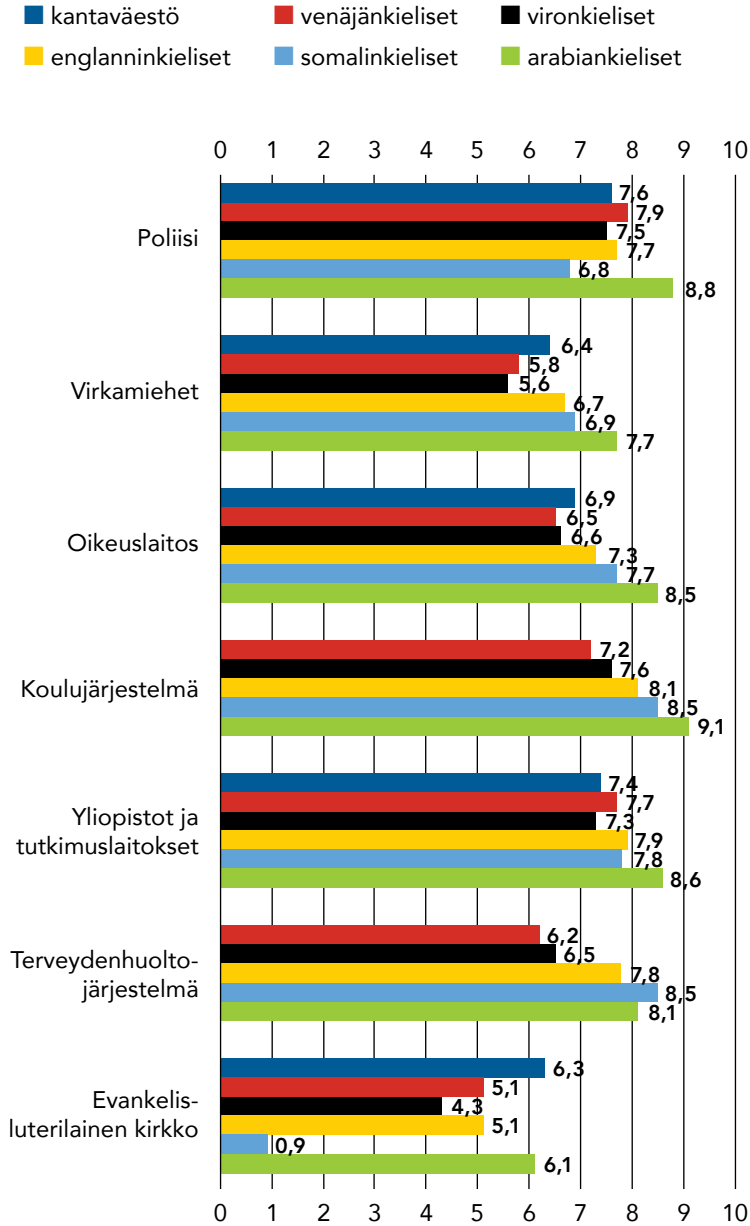
Arabiankieliset luottavat eniten lähes kaikkiin kuviossa näkyviin instituutioihin ja toimijoihin – niin poliisiin, virkamiehiin, oikeuslaitokseen, koulujärjestelmään kuin terveydenhuoltojärjestelmään. Arabiankielisten korkea luottamus on jopa hieman yllättävää, ja se liittyy todennäköisesti heidän taustaansa. Kenties epädemokraattisista tai epävakaina olosuhteista turvapaikanhakijoina maahan tulleille arabiankielisille suomalainen yhteiskunta näyttäytyy korostetun vakaana ja toimivana.

Vastaukset voivat heijastaa myös kiitollisuutta oleskeluluvan myöntäneitä suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Sitäkään ei voi jättää pois laskuista, että vastikään maahan muuttaneet varovat esittämästä kritiikkiä julkista valtaa käyttäviä tahoja kohtaan.

Myös somalinkielisten luottamus eri toimijoita kohtaan on varsin korkealla tasolla, mutta poliisiin (6,8) he luottavat vähemmän kuin mikään muu kieliryhmä tai kantaväestö. Keskimääräistä vähemmän poliisiin luottavat somalinkieliset naiset, alle 30-vuotiaat (joista enemmistö on syntynyt Suomessa) ja yli 20 vuotta Suomessa asuneet. Luottamus muihin julkisiin toimijoihin kuin poliisiin ei sen sijaan vähene Suomessa vietetyn ajan myötä.

Kuvio 11. Luottamus eri yhteiskunnallisiin tahoihin vieraskielisissä ryhmissä ja kantasuomalaisten keskuudessa

(keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=en luota ollenkaan ja 10=luotan täysin)

Muissa kieliryhmissä luottamus poliisiin on samalla tasolla suomen- ja ruotsinkielisten kanssa, arabiankielisillä vielä tätäkin tasoa korkeampi.

Yliopistojen ja tutkimuslaitosten nauttima luottamus on korkealla tasolla. Luottamuskeskiarvojen vaihteluväli on 7,3–8,6. Terveydenhuoltojärjestelmään luotetaan paljon etenkin englannin-, somalin- ja arabiankielisten keskuudessa. Vironkielisten ja venäjänkielisten luottamus terveydenhuoltojärjestelmään on jonkin verran vähäisempää.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon luotetaan selvästi vähemmän kuin muihin kuvioissa näkyviin instituutioihin. Erityisen matalaa luottamus on pääkaupunkiseudun somalinkielisten keskuudessa. Somaleista valtaosa on islaminuskoisia, ja suurelle osalle heistä oma uskonto ja uskonnollisuus ovat identiteettitasolla tärkeitä. Tällä voi olla vaikutusta vastauksiin.

Arabiankielisten keskuudessa on ylipäätään enemmän hajontaa suhteessa uskontoon ja uskonnollisuuteen.⁷⁴ Arabiankielisten luottamus evankelis-luterilaiseen kirkkoon on tämän tutkimuksen perusteella verrattain korkealla tasolla (6,1). Toisaalta luottamustason hajontakin on suurta. Ainoastaan venäjänkielisten näkemyksissä kirkon nauttimassa luottamuksessa on enemmän hajontaa.

Venäjän- ja englanninkielisten tuloksia selittää todennäköisesti evankelis-luterilaisen kirkon vieraus. Kieliryhmien edustajien lähtömaissa luterilaisuus on harvinaista, ja monet ovat ylipäätään varsin maallistuneita.

Venäjänkieliset luottavat muita vähemmän tiedotusvälineisiin

Kuviossa 12 tarkastellaan luottamusta taloudellisiin toimijoihin (ammattiyhdistysliike, pankit ja suuryritykset) ja mediaan. Ay-liikkeeseen ja pankkeihin luotetaan kohtalaisen paljon kaikissa kieliryhmissä. Venäjän-, englannin- ja somalinkieliset luottavat pankkeihin jopa enemmän kuin muihin toimijoihin. Arabiankieliset luottavat puolestaan eniten ammattiyhdistysliikkeeseen. Kantasuomalaisten luottamus ay-liikkeeseen on puolestaan matalammalla tasolla kuin minkään tähän tutkimukseen osallistuneen kieliryhmän.

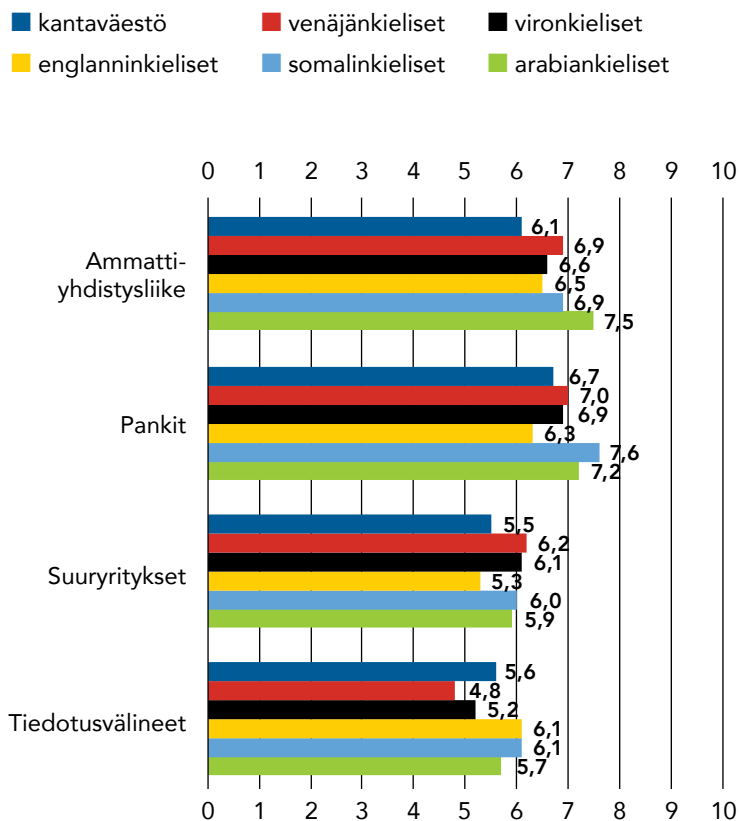
Vaikka vironkielisten luottamus eri toimijoihin on kautta linjan muita kieliryhmiä vähäisempää, he luottavat pankkeihin ja suuryrityksiin muiden tavoin. Vironkieliset naiset luottavat miehiä enemmän ay-liikkeeseen, pankkeihin, suuryrityksiin ja mediaan. Somalinkielisissä tilanne on päinvastainen: miesten luottamustasot ovat kauttaaltaan naisia korkeammat.

Tiedotusvälineisiin luottavat vähiten venäjänkieliset (4,8). Erityisesti ne venäjänkieliset, jotka ovat täysin samaa mieltä siitä, että media antaa Suomessa venäjänkielisistä liian kielteisen kuvan, suhtautuvat epäileväs-

ti suomalaisiin tiedotusvälineisiin. Heidän luottamuskeskiarvonsa on 3,6. Muissa kieliryhmissä luottamus mediaan ei ole samalla tavalla yhteydessä kyseiseen mediakriittisyyteen. Myös vironkielisten keskuudessa luottamus viestintävälineisiin oli matalammalla tasolla kuin muissa kieliryhmissä, kantaväestö mukaan lukien.

Kuvio 12. Luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen, pankkeihin, suuryrityksiin ja tiedotusvälineisiin vieraskielisissä ryhmissä ja kantasuomalaisten keskuudessa

(keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=en luota ollenkaan ja 10=luotan täysin)

Kantasuomalaisiin luotetaan yleensä enemmän kuin lähtömaasta tuleviin

Luottamustutkimuksissa vakiintuneena tapana tiedustella ihmisten keskinäistä luottamusta on ollut tehdä se kysymyksellä ”Voiko mielestäsi ihmisiin luottaa, vai onko niin, että ihmisten suhteen ei voi olla liian varovainen?” Asteikkona on tässäkin 0–10, jossa nolla tarkoittaa, ettei ihmisten kanssa voi olla liian varovainen, ja 10 sitä, että useimpiin ihmisiin voi luottaa.

Yleisen luottamuksen lisäksi tässä tutkimuksessa kysyttiin täsmällisemmin, kuinka paljon vastaajat luottavat kantasuomalaisiin ja kuinka paljon he luottavat omasta tai suvun lähtömaasta kotoisin oleviin, Suomessa asuviin ihmisiin. Tässä tapauksessa nolla ilmaisee sitä, ettei luottamusta ole ollenkaan ja 10 sitä, että vastaaja luottaa mainittuun tahoön täysin.

Kuvio 13 osoittaa, että luottamus toisiin ihmisiin on korkeimmalla tasolla englanninkielisten (7,5), kantasuomalaisten (7,3) ja somalinkielisten (7,0) keskuudessa. Arabiankieliset (6,0), vironkieliset (5,8) ja venäjänkieliset (5,7) luottavat ihmisiin hieman vähemmän.

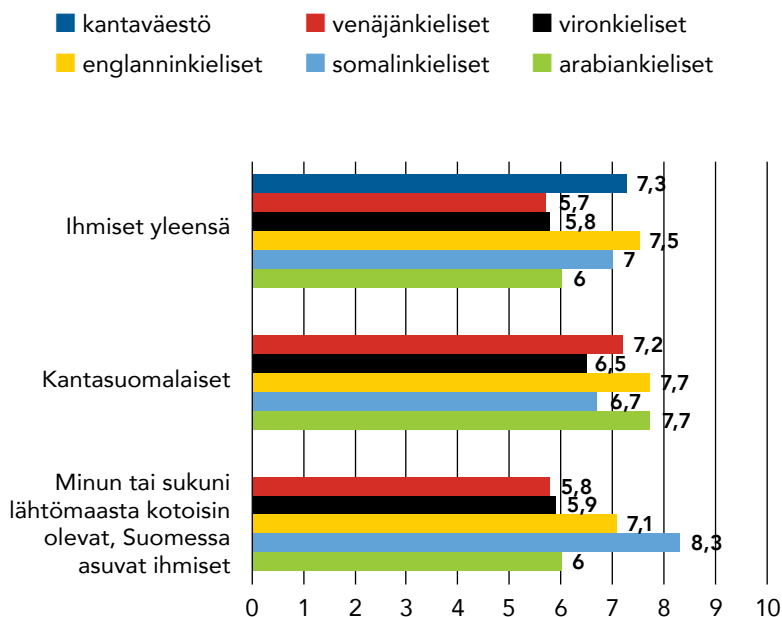
Tulokselle voidaan hakea vertailukohtia European Social Surveystä, jossa esitetty kysymys ja käytetty asteikko ovat samat. Virolaisten (mukana niin viron- kuin venäjänkielisiä) luottamus toisiin ihmisiin on ollut hieman korkeammalla tasolla kuin Ison-Britannian kansalaisilla, ja venäläisten kokema luottamus toisiin ihmisiin on ollut selvästi näitä vähäisempää.⁷⁵

Tämän tutkimuksen perusteella saadaan hieman erilaisia tuloksia. Suomen pääkaupunkiseudulla asuvien Ison-Britanniassa syntyneiden englanninkielisten henkilöiden luottamus toisiin ihmisiin on huomattavasti korkeampi (7,5) kuin seudun vironkielisillä, joiden luottamustaso on puolestaan ollut vähäisempää kuin venäjänkielisillä.

Erilaiset tulokset saattavat liittyä siihen, että Suomessa asuvat kieliryhmien edustajat ovat valikoitunut joukko kunkin maan väestöstä. Esimerkiksi tutkimukseen osallistuneiden brittien joukossa on paljon korkeasti koulutettuja ja kosmopoliittisesti ajattelevia henkilöitä.

Kuvio 13. Luottamus ihmisiin yleensä, kantasuomalaisiin ja omasta tai suvun lähtömaasta kotoisin oleviin, Suomessa asuviin ihmisiin

(keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=en luota ollenkaan ja 10=luotan täysin)

Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin myös, kuinka paljon he luottavat yhtäältä kantasuomalaisiin ja toisaalta omasta lähtö- tai taustamaasta tulleisiin ”maanmiehiin ja -naisiin” (**kuvio 13**). Vertailu tuo esiin mielenkiintoisia tuloksia.

Venäjänkieliset luottavat enemmän kantasuomalaisiin (7,2) kuin lähtömaansa ihmisiin Suomessa (5,8).⁷⁶ Ero on vielä suurempi arabiankielisten kohdalla, jotka luottavat paljon kantasuomalaisiin (7,7), mutta selvästi vähemmän tšekäläisiin maanmiehiinsä ja -naisiinsa (6,0). Osin tulosta voi selittää se, että Irakin ja Syyrian yhteiskunnat ovat sisäisesti vahvasti jakautuneita esimerkiksi eri uskontokuntiin, etnisiin ryhmiin ja poliittisiin liikkeisiin ja puolueisiin. Suurin osa arabiankielististä vastaajista on näistä maista kotoisin.

Vironkielisten ja englanninkielisten kohdalla erot luottamuksessa ovat pienempiä, mutta näihinkin kieliryhmiin kuuluvat luottavat enemmän kantasuomalaisiin kuin muihin virolaisiin, britteihin tai yhdysvaltalaisiin.

Somalinkieliset muodostavat tässä suhteessa poikkeuksen. He luottavat kanssasomaleihin (8,3) enemmän kuin kantasuomalaisiin (6,7). Tätä tulosta voi pohtia suhteessa muihin tutkimuksen tuottamiin tietoihin.

Edellisessä tutkimusraportissa kerroimme, että suuri osa somalinkielisistä asuu mielellään alueella, jolla on paljon muitakin somaleita. Monilla Suomen somaleista ei myöskään ole lainkaan kantaväestöön kuuluvia ystäviä ja tuttavvia, vaikka he ovat asuneet Suomessa keskimäärin pitkään.⁷⁷ Mielenkiintoista on, että kantasuomalaisten ystävien lukumäärällä ei ole vaikutusta kantasuomalaisia kohtaan tunnettuun luottamukseen somalinkielisten keskuudessa.

Naisten luottamus ihmisiin yleensä, kantasuomalaisiin ja oman lähtömaan ihmisiin on miehiä hieman korkeampi viron- ja venäjänkielisten keskuudessa. Sen sijaan somalin- ja arabiankielisten miesten luottamustasot ovat korkeampia kuin samoihin kieliryhmiin kuuluvine naisten. Poikkeuksen muodostaa somalien luottamus toisiinsa: sekä somalinkieliset miehet että naiset luottavat kanssasomaleihin yhtä paljon.

Suomessa vietetyillä vuosilla ei ole yhteyttä kantasuomalaisia kohtaan tunnettua luottamusta kohtaan somalinkielisiä lukuun ottamatta. Somalinkielisissä luottamus kantaväestöön kuuluviin on sitä matalammalla tasolla, mitä pidempään vastaaja on asunut Suomessa. Alle viisi vuotta Suomessa asuneet (7,6) luottavat kantasuomalaisiin jonkin verran enemmän kuin Suomessa yli 20 vuotta asuneet (6,3). Suomessa syntyneiden somalien luottamus kantasuomalaisiin on vielä matalampi (5,3).

Tämä tulos vahvistaa niitä havaintoja, joiden mukaan somalinkielisten kriittisyys yhteiskunnan epäoikeudenmukaisiksi koettuja käytäntöjä kohtaan kasvaa Suomessa vietettyjen vuosien myötä.⁷⁸

Arvostukset elämässä

Oman onnensa seppä -ajattelu on yleistä

Suomen- ja ruotsinkielisille suunnatussa tutkimuksessa selvitettiin tutkimukseen osallistuneiden arvoja ja asenteita esittämällä monille elämän osa-alueille sijoituvia väittämiä, joihin vastaajat ottivat kantaa. Väittämät koskivat muun muassa elämänpiiriä, asumista, elämäntyyliä ja ylipäättään arvostuksia elämässä. Tässä luvussa tarkastellaan sitä, millä tavalla viiteen kieliryhmään kuuluvat pääkaupunkiseudun asukkaat ovat ottaneet kantaa eräisiin näistä väittämistä.

Kuviosta 14 näkyy, miten eri kieliryhmät suhtautuvat niin sanottuun oman onnensa seppä -ajatteluun, jota on tavattu kuvata Suomessa myös kansallisena yksin pärjäämisen eetoksena.⁷⁹ Vastaajilta kysyttiin mitä mieltä he ovat siitä, että on ihmisestä itsestään kiinni, miten hän menestyy elämässään. Tähän tutkimukseen osallistuneista ylivoimainen enemmistö oli väitteen kanssa samaa mieltä. Venäjänkielisistä, vironkielisistä, arabiankielisistä ja somalinkielisistä noin yhdeksän kymmenestä allekirjoittaa väitteen.

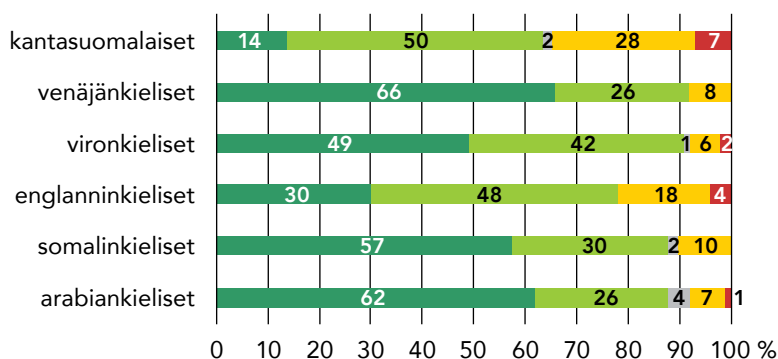
Englanninkielisissä osuus on hieman pienempi (78 %), ja heistä noin kolmannes on väitteestä täysin samaa mieltä. Muissa kieliryhmissä täysin samaa mieltä olevien osuus oli paljon korkeampi. Tulos on sikäli yllättävä, että anglosaksisissa maissa oman onnensa seppä -ajattelu on perinteisesti ollut osa poliittista kulttuuria ja yhteiskunnallista ajattelua. Etenkin Yhdysvalloissa on uskottu ennemmin yhtäläisten mahdollisuuksien kuin sosioekonomisten lopputulosten tasa-arvoon.

Lähtömaalla ei ole vaikutusta vastauksiin. Isosta-Britanniasta kotoisin olevien vastausjakauma on identtinen USA:sta kotoisin olevien kanssa. Sama pätee arabiankielisissä Irakista ja Syyriasta kotoisin oleviin.

Kantaväestön selvä vähemmistö, 14 prosenttia, on väitteestä täysin samaa mieltä. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunta-ajattelun lähtökohtana on, että kaikilla ei ole samat lähtökohdat elämään ja että menestyminen ei ole täysin ihmisestä itsestään kiinni. Jokseenkin samaa mieltä väittämästä on 64 prosenttia kantaväestöstä. Osuus on selvästi pienempi kuin tähän tutkimukseen osallistuneissa kieliryhmissä.

Kuvio 14: ”On ihmisestä itsestään kiinni, miten hän menestyy elämässään” (%)

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ En osaa sanoa
■ Jokseenkin eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä

Ammattiasemalla tai koulutuksella ei ole systemaattista yhteyttä näihin näkemyksiin vieraskielisissä ryhmissä. Paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat eivät korosta yksilön omaa panosta elämässä menestymisessä sen enempää kuin alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevat.

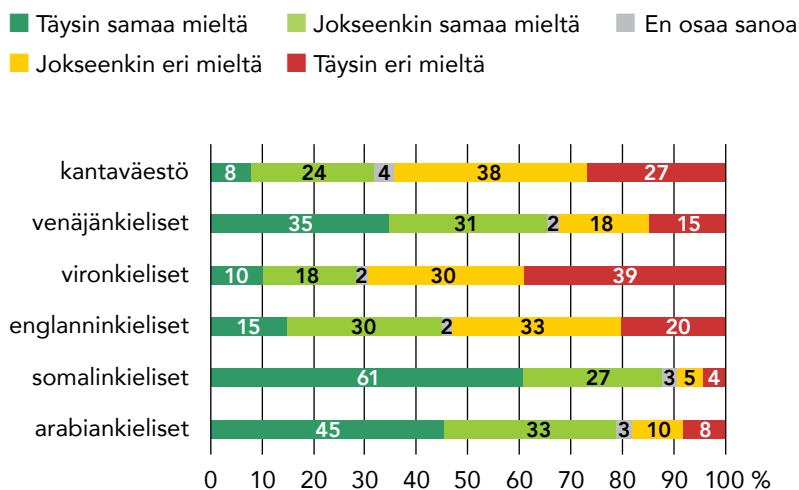
Omaa vastuuta painotettiin myös Ruotsissa tehdyssä, Göteborgin lähiöissä asuvia maahanmuuttajia koskevassa tutkimuksessa, joskin myös yhteiskunnalta toivottiin toimenpiteitä maahanmuuttajien aseman parantamiseksi. Vastaajat toivoivat muun muassa uusia työpaikkoja, parempaa turvallisuutta, parempia kouluja ja politiikkaa, joka houkuttelisi alueille myös syntyperäisiä ruotsalaisia. Ihmisten jakaantuminen eri elinpiireihin nähtiin ongelmallisena.⁸⁰

Somalin- ja arabiankieliset kaikkein urbaaneimpia

Tähän tutkimukseen osallistuneet asuvat kaikki pääkaupunkiseudulla. Osa pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisista on toki voinut asua myös muualla Suomessa. Etenkin pakolaistaustaisista moni on viettänyt aikaa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa kaukana pääkaupunkiseudulta.

Vastaajilta kysyttiin, viihtyvätkö he paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä. **Kuvio 15** osoittaa, että somalinkieliset

Kuvio 15: ”Viihdyn paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä” (%)

ovat tältä osin selväpiirteisin ryhmä: heistä lähes yhdeksän kymmenestä viihtyy paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä, ja selvä enemmistö oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä.

Edellisessä raportissa havaittiin, että kotikaupunki ja lähiö tai kaupunginosa ovat heidän identiteettinsä kannalta hyvin tärkeitä. Somalinkieliset ovat siis kaupunkiympäristöön kiintyneitä urbaaneja ihmisiä. Lisäksi somalinkieliset viihtyvät tutkituista kieliryhmistä parhaiten omankielisensä parissa, mikä voi lisätä kannustimia asua urbaanissa ympäristössä pääkaupunkiseudulla. Tulosta voi selittää myös somalinkielisten kokemaa yhteisöllisyyttä ja hyvät julkiset palvelut tietyissä osin pääkaupunkiseutua.

Arabiankielisistäkin selvä enemmistö (78 %) asuu mieluummin urbaanissa ympäristössä kuin luonnonhelmassa. Vastaajista neljä viidesosaa on tullut Suomeen pakolaisina tai turvapaikanhakijoina. On mahdollista, että moni on halunnut hakeutua vastaanottokeskuksista tai ensimmäisistä kotikunnista suuriin kaupunkeihin, joissa on paljon sosiaalista elämää ja ylipäättään enemmän maahanmuuttajataustaisia ihmisiä.

Tutkimukseen osallistuneista venäjänkielisistäkin kaksi kolmasosaa valitsisi ennemmin kaupunki- kuin luonnonmaiseman. Heistä kolmasosa (33 %) viihtyy paremmin väljässä ympäristössä. On tosin muistettava, että

pääkaupunkiseudullakin on pääsääntöisesti tiiviistä yhdyskuntarakenteesta huolimatta myös luonnonläheisiä asuinympäristöjä.

Englanninkieliset vastaajat jakautuvat lähes kahtia tämän kysymyksen suhteen. Sekä täysin eri mieltä että täysin samaa mieltä olevien osuus on pienehkö, ja jatkumon molemmissa päissä suurin piirtein samankokoinen.

Suurelle osalle pääkaupunkiseudun vironkielisistä urbaani elämä ei sen sijaan näytä maittavan. Heistä vain 28 prosenttia viihtyy paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä, ja täysin samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuus on pieni. Peräti 69 prosenttia kokee asian toisin. Tämä voi osin selittää sitä, miksi pääkaupunkiseudun vironkieliset eivät ole kovin kiinnostuneita asuinympäristöönsä ja Suomeen.

Vironkielisten jakauma on melko lähellä kantaväestön jakaumaa. Kantaväestön kohdalla (aikaisempi identiteettitutkimus) otoksena on tosin koko Suomi eli vastaajat ovat kotoisin eri puolelta Suomea hyvin eri tyyppisistä asuinympäristöistä.

Väestöryhmäkohtaiset erot eivät tässä väittämässä ole merkittäviä. Mielienkiintoista on kuitenkin, että esimerkiksi englanninkielisillä lähtömaalla ei ollut merkitystä: yhdysvaltalaislähtöisten ja brittitaustaisten vastaajien jakaumat ovat hyvin samanlaiset. Samoin sekä irakilais- että syyrialaistaustaisten viihtyvät molemmat yhtä hyvin urbaaneissa ympäristöissä.

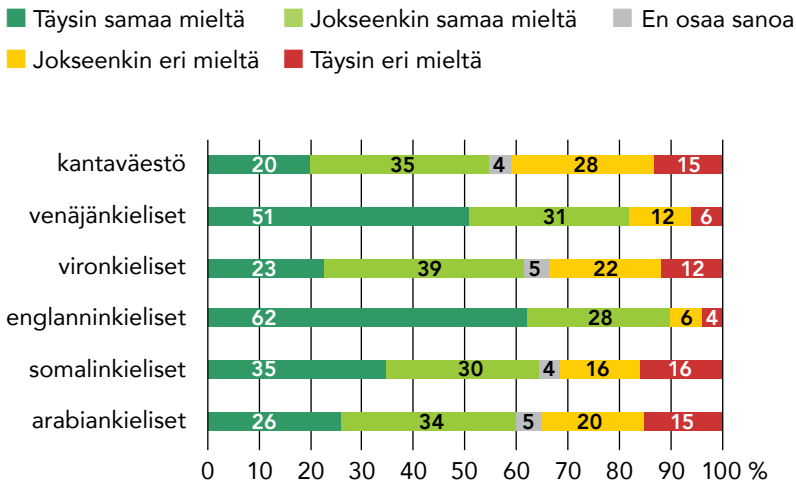
Somaliassa syntyneistä peräti 92 prosenttia viihtyy ensisijaisesti kaupunkiympäristössä, kun Suomessa syntyneiden somalinkielisten keskuudessa osuus on 71 prosenttia. Arabiankielisten keskuudessa alle 30-vuotiaat ovat väittämästä useammin täysin samaa mieltä kuin muihin ikäryhmiin kuuluvat. Venäjänkielisistä puolestaan yli 50-vuotiaat haikailivat muihin ikäryhmiin kuuluvia enemmän luonnonhelmaan.

Englanninkieliset ja venäjänkieliset saavat elämänsisältöä taiteista

Kuviosta 16 ilmenee, kuinka merkittävä asema taiteilla on vastaajien elämässä. Erot kieliryhmien välillä ovat melko suuria. Englanninkielisistä noin kaksi kolmesta (62 %) ja venäjänkielisistä noin puolet (51 %) on täysin samaa mieltä siitä, että taiteilla, kuten musiikilla ja kirjallisuudella, on heidän elämässään suuri merkitys. Viimeksi mainitun ryhmän tuloksia voi ainakin osin selittää Venäjän vahva kulttuuriperintö ja taiteiden korkea arvostus.

Aikaisemmin on myös todettu, että englanninkielisistä suurehko osa on korkeasti koulutettuja henkilöitä, mikä voi selittää tulosta heidän osaltaan.

Kuvio 16: ” Taiteilla, kuten musiikilla ja kirjallisuudella, on elämässäni suuri merkitys” (%)

Väittämää tarkennettiin hieman tutkimuksesta, jossa haastateltiin suomen- ja ruotsinkielisiä. Tässä tutkimuksessa mainittiin musiikki ja kirjallisuus esimerkkeinä, toisin kuin kantaväestöä koskevassa tutkimuksessa, mutta tuloksia voidaan silti pitää jokseenkin vertailukelpoisina.

Muissa kieliryhmissä väittämästä on täysin samaa mieltä selkeästi pienempi osuus vastaajista. Somalinkielisissä osuus jää noin kolmannekseen ja arabiankielisissä ja vironkielisissä noin neljännekseen. Jos mukaan lasketaan myös jokseenkin samaa mieltä väittämästä olevat, voidaan todeta, että kaikissa kieliryhmissä enemmistö ajattelee, että taiteilla on heidän elämässään merkitystä.

Erot sukupuolten välillä tulevat selkeimmin esiin vironkielisten keskuudessa. Tutkimukseen osallistuneet naiset ovat tämän kysymyksen valossa miehiä hieman enemmän taiteeseen ja kulttuuriin suuntautuneita. Vironkielisistä naisista yli kaksi kolmasosaa tunnistaa taiteiden merkityksen elämässään ainakin jollain tasolla, kun taas miesten keskuudessa osuus on vähän yli puolet. Vironkielisissä myös sosioekonomisella asemalla on merkitystä: toimihenkilöasemassa työskenteleville taiteet ovat jonkin verran tärkeämpiä kuin työntekijäammateissa toimiville.

Erittäin tärkeää, suorastaan pyhää

Terveys, turvallisuus, koti ja läheiset tärkeitä enemmistölle

Jokaisella ihmisellä on joitain asioita, jotka ovat hänelle äärimmäisen tärkeitä. Kyse on identiteettimme syvimpiin kerroksiin ulottuvista perusarvoista, joista ei mielellään olla valmiita tinkimään missään olosuhteissa. Suomen kielen sanaa pyhä voidaan käyttää myös tässä yhteydessä: on olemassa asioita, jotka ovat meille niin tärkeitä, että ne ovat suorastaan pyhiä.⁸¹

Suomen- ja ruotsinkielisille suunnatussa tutkimuksessa perimmäisiä arvoja tiedusteltiin kysymällä tutkimukseen osallistuneilta, mikä heille on pyhää.⁸² Tässä tutkimuksessa kysymyksen muotoilua muutettiin hieman, jotta se olisi mahdollisimman yhdenmukaisesti erikielisinä käännoksinä ymmärrettävissä. Pääkaupunkiseudun viiteen kieliryhmään kuuluvilta henkilöiltä kysyttiin: *”Mitkä seuraavista asioista ovat sinulle äärimmäisen tärkeitä tai suorastaan pyhiä?”*

Taulukossa 8 ilmenevät vastaajien näkemykset siitä, mitkä ovat heille äärimmäisen tärkeitä asioita, joita voisi pitää suorastaan pyhinä. Kieliryhmien välillä on yksittäisissä asioissa painotuseroja, mutta iso kuva on silti suurimmaksi osaksi hyvin samankaltainen kaikissa kieliryhmissä.⁸³ Ainoastaan somalinkielisten vastaukset poikkeavat käytetyn skaalan osalta jossain määrin muiden kieliryhmien vastauksista.

Hyvinvointiin ja omaan elämään kiinnittyvät yleisinhimilliset asiat, kuten terveys, turvallisuus, koti ja läheiset ovat kaikissa kieliryhmissä enemmistölle äärimmäisen tärkeitä.

Terveyttä painottaa arabiankielisiä lukuun ottamatta vähintään kolme neljästä. Erot ryhmien välillä ovat pieniä, ja arabiankielisisistäkin 70 prosenttia pitää terveyttä äärimmäisen tärkeänä asiana. Miehet ja naiset kokevat asian tärkeäksi lähes yhtä usein kaikissa kieliryhmissä. Somalinkieliset naiset tosin painottavat sitä hieman useammin kuin miehet (naiset 85 %; miehet 69 %). Myös ikäryhmien väliset erot ovat vähäisiä: terveys on kuka-kuinkin yhtä tärkeä sekä nuorille että vanhoille.

Myös turvallisuus on erittäin tärkeä asia useimmille tutkimukseen osallistuneista. Keskimääräistä useammin turvallisuutta korostavat arabiankieliset

Taulukko 8. Mitkä seuraavista asioista ovat sinulle äärimmäisen tärkeitä tai suorastaan pyhiä? (%)

	RUS	EST	ENG	SOM	ARAB	KESKI-ARVO
Yleisinhimiliset teemat						
Terveys	83	84	76	76	70	78
Turvallisuus	72	76	65	75	90	76
Rauha, koti, lepo	76	83	67	70	69	73
Rakkaus, läheiset ihmiset	73	83	75	71	44	69
Uusi elämä, lapset	51	50	52	53	58	53
Luonto	53	47	68	47	42	51
Yksilöllisyys ja yhteisöllisyys						
Ihmisarvo	54	60	66	52	49	56
Yksilönvapaus	66	51	65	58	54	59
Minä, mielipiteeni	37	33	30	65	47	42
Auttaminen, yhteisöllisyys	43	21	55	61	50	46
Kunnia	39	30	32	55	49	41
Kansallinen identiteetti						
Suomi, Suomen itsenäisyys	36	28	41	56	39	40
Synnyinmaa	28	53	16	68	27	38
Henkisyys ja traditiot						
Traditiot, perinteet, rituaalit	23	26	21	56	23	30
Henkisyys, uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena	16	5	24	53	20	24
Kirkko, uskonto, uskonnollinen yhteisö	12	2	16	47	23	20
Tieteet ja taiteet						
Tiede, uusi tieto	39	22	59	46	39	41
Taide, musiikki, kulttuuri	37	20	56	44	31	38

vastaajat (90 %). Valtaosa heistä (72 %) on tullut Suomeen turvapaikanhakijoina ja he ovat myös saaneet oleskeluluvan Suomessa kansainvälisen suojelun perusteella. He tietävät, mitä tarkoittaa, kun perusturvallisuus on uhattuna.

Tämä selittää tutkimuksen tulosta ainakin joiltain osin. Kun tutkimuksessa tiedusteltiin avokysymyksellä syitä Suomeen jäämiseen tai Suomesta muuttamiseen, turvallisuuskysymykset nousivat arabiankielisillä vahvasti esille. Eräs 20-vuotias arabiankielinen mies, joka halusi jäädä Suomeen loppuikäseen, perusteli vastaustaan näin: ”Suomessa on turvallista. Voin olla rauhassa. Vapaus on tärkeä asia minulle.”

Myös somalinkielisten avovastauksissa turvallisuus nousi esille usein. Tutkimukseen osallistuneista somalinkielisistä vastaajista reilusti yli puolet, 62 prosenttia, on tullut Suomeen pakolaisina. Turvallisuus ei kuitenkaan ole heille yhtä tärkeää kuin arabiankielisille. Itse asiassa turvallisuuden merkitys on samalla tasolla kuin tutkimukseen osallistuneilla venäjänkielisillä ja vironkielisillä. Tähän voi vaikuttaa se, että arabiankielisiin verrattuna monet somalinkieliset ovat asuneet Suomessa jo pitkän aikaa, ja osa heistä on myös Suomessa syntyneitä.

Englanninkielisille vastaajille turvallisuus ei ole äärimmäisen tärkeä asia aivan yhtä usein kuin muiden kieliryhmien edustajille. Rauhan, kodin ja levon merkitystä korostavat muita kieliryhmiä useammin vironkieliset.

Arabiankielisiä lukuun ottamatta selvä enemmistö tutkimukseen osallistuneista kokee myös rakkauden ja läheiset ihmiset erittäin tärkeäksi. Venäjän- (77 %) ja arabiankieliset (50 %) naiset korostavat sitä hieman useammin kuin venäjän- (68 %) ja arabiankieliset (42 %) miehet.

Sen sijaan uusi elämä, lapset -vastausvaihtoehto jakaa vastaajat kahtia: noin puolet pitää sitä äärimmäisen tärkeänä, noin puolet ei. Sukupuolten välillä on eroja viron ja arabiankielisissä: viron- (45 %) ja arabiankielisiä (54 %) miehiä useammin asiaa korostavat viron- (55 %) ja arabiankieliset (65 %) naiset. Arabiankielisillä myös ikä vaikuttaa eli mitä iäkkäämmästä vastaajasta on kyse, sitä useammin asiaa painotetaan.

Samaan tapaan kieliryhmiä jakaa suhtautuminen luontoon, vaikka vaihtelua on nyt enemmän. Luonnon tärkeyttä korostavat selvästi muita useammin englanninkieliset (68 %). Tämä havainto on kenties yhdistettävissä siihen, että tutkimukseen osallistuneiden englanninkielisten joukossa ylivertaisesti suosituin puolue on ympäristöasioissa profiloitunut vihreät.

Ikä vaikuttaa jonkin verran luontoon suhtautumiseen. Alle 40-vuotiaista venäjänkielisistä luontoa pitää tärkeänä alle puolet vastaajista (45 %), yli 50-vuotiaista yli 70 prosenttia. Arabiankielisten keskuudessa yli 40-vuotiaat,

jo pidempään Suomessa asuneet painottavat luonnon tärkeyttä useammin kuin nuoret ja vasta joitain vuosia Suomessa asuneet. Muissa kieliryhmissä iällä ei ole havaittavaa vaikutusta näkemyksiin. Sukupuolten väliset erot ovat tässä kysymyksessä pieniä kaikissa kieliryhmissä.

Yksilönvapaudet ja ihmisarvo ovat tärkeitä monille

Toisen arvokokonaisuuden muodostavat aihealueet, jotka liittyvät yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä yhteisöllisyyteen. Suuri osa tutkimukseen osallistuneista piti näitä perusarvoja itselleen äärimmäisen tärkeinä, mutta pääsääntöisesti kuitenkin pienempi osa vastaajista kuin edellä käsiteltyjä niin sanottuja yleisinhimillisiä teemoja.

Ihmisarvon suhteen erot kieliryhmien välillä ovat vähäisiä. Hieman keskimääräistä useammin sitä painottavat tutkimukseen osallistuneet englanninkieliset, joista kaksi kolmasosaa pitää ihmisarvoa äärimmäisen tärkeänä.

Noin kaksi kolmasosaa englanninkielisistä vastaajista pitää myös yksilönvapauksia äärimmäisen tärkeänä, ja suurin piirtein yhtä usein tämän asian kokevat tärkeäksi myös venäjänkieliset. Kaikissa kieliryhmissä yli puolet tutkimukseen osallistuneista teki samoin. Tässä tapauksessa vironkielisten prosenttiosuus jäi alimmaksi, 51 prosenttiin.

Ihmisarvon ja yksilönvapauksien korostumisen voidaan katsoa heijastelevan länsimaisten yhteiskuntien perusarvoja. Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että suuri osa myös Suomea yhteisöllisemmistä kulttuureista tulleista kieliryhmien edustajista on niihin voimakkaasti sitoutunut. Haastattelun avovastauksissa arabiankieliset perustelivatkin usein haluaan jäädä Suomeen turvallisuuden lisäksi myös vapaudella ja ihmisten kunnioittamisella.

Ihmisarvon suhteen sukupuolten välillä ei ollut juuri eroja, mutta yksilönvapauksien osalta englanninkieliset naiset (71 %) pitivät niitä äärimmäisen tärkeinä hieman miehiä (62 %) useammin. Sama painotusero on havaittavissa myös somalinkielisten naisten (65 %) ja miesten (53 %) välillä. Muissa kieliryhmissä sukupuolten väliset erot ovat vähäisiä. Myöskään iällä tai koulutuksella ei ole merkittävää vaikutusta.

Suomessa pitkään asuneet somalinkieliset pitivät ihmisarvoa useammin äärimmäisen tärkeänä kuin vähemmän aikaa Suomessa asuneet. Suomessa syntyneistä somalinkielisistä tätä asiaa painottaa jopa 72 prosenttia vastanneista.

Yksilönvapauksien osalta tilastollisesti havaittavat erot tekevät tulkinan hieman monimutkaisemmaksi. Muiden kieliryhmien tapauksessa Suomessa vietetyt vuodet vaikuttavat vähän vastauksiin, mutta venäjänkielis-

ten kohdalla yksilönvapauksia painottavat muita useammin Suomessa alle neljä vuotta asuneet. Heistä peräti 77 prosenttia pitää yksilönvapauksia erittäin tärkeänä, kun taas Suomessa yli 20 vuotta asuneista näin ajattelee 57 prosenttia. Kenties Suomea autoritaarisemmasta maasta hiljattain muuttaneille venäjänkielisille yksilönvapaudet ovat korostetummin tärkeitä kuin niille, jotka ovat asuneet Suomessa pidempään.

Yksilön oikeuksiin liittyy myös mahdollisuus pitää äärimmäisen tärkeänä tai suorastaan pyhänä omaa itseään ja mielipiteitään. Niitä korostavat erityisesti somalinkieliset (65 %) ja arabiankieliset (47 %). Venäjän-, viron- ja englanninkielisistä itseään ja mielipiteitään pitää äärimmäisen tärkeänä noin kolmannes tutkimukseen osallistuneista.

Somalin- ja arabiankielisten vastaajien taustat eivät vaikuta näkemyksiin, vaan suhtautuminen on samanlaista sukupuolesta, iästä, koulutustautasta tai esimerkiksi synnyinmaasta riippumatta. Somalinkielisillä tämän kysymyksen kohdalla pieni merkitysero somalinkielisen ja suomenkielisen lomakkeen välillä on voinut vaikuttaa jonkin verran tutkimustulokseen. Somalin kielellä vastanneet (83 %) painottavat itseään ja mielipidettään huomattavasti enemmän kuin suomeksi vastanneet (55 %).

Venäjänkielisten ja vironkielisten tapauksessa iällä on jonkin verran vaikutusta näkemyksiin, sillä itseään ja mielipidettään korostavat keskimääräistä useammin nuoremmat vastaajat. Sama trendi oli havaittavissa myös suomen- ja ruotsinkielisen kantaväestön kohdalla.⁸⁴ Mielenkiintoista onkin pohtia, kertooko tulos individualismin vahvistumisesta nuoremmassa sukupolvissa vai onko kyse elinkaari muutoksista eli muuttuuko suhtautuminen asiaan iän karttuessa.

Yksilönoikeuksien lisäksi vastaajilta kysyttiin myös suhtautumista yksilöiden velvollisuuksiin ja sosiaalisiin sidoksiin. Auttamisen ja yhteisöllisyyden korostaminen jakaa lähes kaikki kieliryhmät melko tasan kahtia niihin, joille nämä kaksi asiaa ovat äärimmäisen tärkeitä, ja niihin, joiden mielestä ne eivät sitä ole. Tutkimukseen osallistuneista venäjän-, englannin-, somalin- ja arabiankielisistä noin puolet pitää auttamista ja yhteisöllisyyttä erittäin tärkeänä, somalinkielisistä 61 prosenttia.

Selvän poikkeuksen muodostavat vironkieliset vastaajat, joista auttamista ja yhteisöllisyyttä painottaa vain viidennes (21 %). Prosenttiosuus on selvästi alempi kuin venäjänkielisillä, joista näitä asioita korostaa 43 prosenttia vastaajista.

Iällä ei ole selvää vaikutusta näihin arvovalintoihin, ja myös sukupuolten väliset erot ovat vähäisiä. Ainoastaan englanninkielisten keskuudessa

naiset (65 %) painottavat auttamista ja yhteisöllisyyttä jonkin verran englanninkielisiä miehiä (52 %) useammin.⁸⁵ Arabiankielisistä asiaa painottavat keskimääräistä useammin eniten kouluja käyneet (63 %).

Kunnian nimeävät äärimmäisen tärkeäksi, jopa pyhäksi keskimääräistä useammin somalinkieliset (55 %) ja arabiankieliset (49 %). Muissa kieliryhmissä kunniaa pitää erittäin tärkeänä noin kolmannes vastaajista.

Sukupuolten väliset erot ovat vähäisiä kaikissa kieliryhmissä, mutta ikä vaikuttaa vastauksiin. Alle 30-vuotiaista somalinkielisistä kunniaa pitää erittäin tärkeänä noin puolet. Mitä vanhemmasta vastaajasta on kyse, sitä todennäköisemmin kunnia koetaan erittäin tärkeäksi. Yli 50-vuotiaista näin ajattelee 73 prosenttia.

Sama toistuu myös englanninkielisillä. Alle 40-vuotiaista kunniaa pitää äärimmäisen tärkeänä reilu neljännes, mutta yli 50-vuotiaista reilu 40 prosenttia. Venäjänkielisten tapauksessa alle 50-vuotiaista kunniaa pitää äärimmäisen tärkeänä noin kolmannes, yli 50-vuotiaista noin puolet. Vironkielisten ja arabiankielisten tapauksessa erot ikäryhmien välillä ovat pieniä.

Suhtautuminen kunniaan voi kuitenkin olla jossain määrin sukupolvi-kysymys. Tulokset kertovat myös, että kunnia on etenkin vanhemmissa ikäluokissa tärkeä asia myös muille kuin sellaisista kulttuureista tuleville, joiden miellämme pitävän kunniaa korkeassa arvossa. Tosin emme tiedä tarkalleen, miten vastaajat ovat kunnian ymmärtäneet.

Synnyinmaa on tärkeä vironkielisille ja somalinkielisille

Oma synnyinmaa on äärimmäisen tärkeä etenkin monille vironkielisille ja somalinkielisillä (**Taulukko 8**). Enemmistö molempien kieliryhmien edustajista pitää sitä äärimmäisen tärkeänä. Somalinkielisistä synnyinmaata arvostaa korkealle yli kaksi kolmasosaa vastaajista, vironkielisistä vähän yli puolet.

Muissa kieliryhmissä prosenttiosuudet ovat selvästi pienempiä. Tulos on luonteva, sillä juuri vironkielisten ja somalinkielisten keskuudessa tutkimukseen osallistuneet myös samastuvat muita useammin lähtömaahansa eli kokevat olevansa täysin somalialaisia tai täysin virolaisia.⁸⁶

Englanninkielisistä vastaajista synnyinmaan merkitystä korosti vain 16 prosenttia vastaajista. Heistä enemmistö pitää myös maailmankansalaisuutta erittäin tärkeänä osana identiteettiään.⁸⁷

Somalinkielisten tapauksessa vastaajan omalla synnyinmaalla on merkitystä. Somaliassa syntyneistä selvästi suurempi osa valitsee synnyinmaan itselleen tärkeäksi asiaksi (71 %) kuin Suomessa syntyneistä (54 %). Myös

iällä on vaikutusta: yli 40-vuotiaista synnyinmaata pitää erittäin tärkeänä 83 prosenttia ja alle 30-vuotiaista 59 prosenttia.

Vironkielisten keskuudessa vastaajan taustalla on vain vähäinen merkitys. Iällä, sukupuolella, koulutuksella tai Suomessa vietetyillä vuosilla ei ole juuri vaikutusta painotuksiin. Kielitaito vaikuttaa tosin hieman: ne, joiden suomen kielen taito on heikko tai olematon, valitsevat synnyinmaan itselleen äärimmäisen tärkeäksi asiaksi hieman keskimääräistä useammin.

Aikaisemmassa raportissa kerroimme, että etenkin pääkaupunkiseudun somalinkielisistä monilla on rinnakkainen identiteetti: 43 prosenttia vastaajista tuntee itsensä sekä suomalaiseksi että somaliksi.⁸⁸ Tätä taustaa vasten ei ole yllättävää, että myös Suomen ja Suomen itsenäisyyden tärkeys korostuu muita kieliryhmiä enemmän somalinkielisillä (56 %).

Somalinkielisten perustelut Suomeen jäämiselle toivat esille useita esimerkkejä siitä, kuinka paljon he pitävät Suomesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Lisäksi osa on kasvanut täällä lapsesta aikuiseksi. Erään 38-vuotiaan miehen mukaan: ”Suomi on nykyinen kotimaani. Perheeni ja elämä on täällä.” Toinen vastaaja, 38-vuotias somalinkielinen nainen puolestaan totesi, että ”Suomesta on tullut kotimaani. Lisäksi täällä asuu kaikki rakkaimmat ihmiset elämässäni, ja minulla on vihdoinkin hyvä turvallinen elämä”.

Venäjän-, englannin- ja arabiankielisistä Suomen ja Suomen itsenäisyyden kokee äärimmäisen tärkeäksi runsas kolmannes.

Sukupuolten välillä ei ole eroja missään kieliryhmässä. Venäjänkielisten keskuudessa Suomen ja Suomen itsenäisyyden merkitys kasvaa iän ja Suomessa vietettyjen vuosien myötä: mitä vanhempi henkilö ja mitä pidempään Suomessa on asuttu, sitä todennäköisemmin asia koetaan tärkeäksi. Myös englanninkielisistä asiaa painottavat muita useammin yli 50-vuotiaat.

Somalinkieliset arvostavat uskontoa ja henkisyttä

Myös uskonnollisuuden, uskonnon ja traditioiden tärkeyttä korostavat keskimääräistä useammin pääkaupunkiseudun somalinkieliset. Somalinkielisistä vastaajista 84 prosenttia pitää itseään hyvin uskonnollisena, ja uskonnollisuutta identiteettinsä kannalta erittäin tärkeänä pitävät lähes kaikki (98 %), joten nämäkin tulokset vahvistavat toisiaan. Kirkkoa, uskontoa ja uskonnollista yhteisöä pitää pyhänä tai erittäin tärkeänä 47 prosenttia somalinkielisistä. Voi olla, että tässä ”kirkon” mukanaolo on tuottanut alemman vastausprosentin kuin muissa vastaavissa kohdissa.

Arabiankielisille uskonnon merkitys on huomattavasti vähäisempi kuin somalinkielisille ja se näkyy myös suhtautumisessa äärimmäisen tärkeisiin

asioihin. Uskontoon ja uskonnollisuuteen liittyviä vastausvaihtoehtoja pitää äärimmäisen tärkeänä vain noin viidennes vastaajista.

Uskonnollisuuden osalta toista ääripäätä edustavat vironkieliset, joista vain pieni osa (3 %) pitää itseään hyvin uskonnollisena. Vain kaksi prosenttia tutkimukseen osallistuneista pitää kirkkoa, uskontoa ja uskonnollista yhteisöä äärimmäisen tärkeänä. Myös kategoria *henkisyys ja uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena* mainittiin harvoin. Uskonnolla on ollut kautta historian pieni rooli Virossa. Siellä ei ole ollut valtionkirkkoa eikä uskonnolla ole ollut merkittävää asemaa kansallisessa kulttuurissa.⁸⁹

Suhtautumisessa traditioihin, perinteisiin ja rituaaleihin on näkyvissä samat kieliryhmien väliset erot. Somalinkielisiä lukuun ottamatta niitä pitää erittäin tärkeänä noin neljännes kustakin kieliryhmästä, somalinkielisistä reilu puolet. Myös kantaväestössä hyvin uskonnollisina itseään pitävät korostivat traditioiden merkitystä muita useammin.⁹⁰

Vironkielisten vastaajien keskuudessa traditioita, perinteitä ja rituaaleja äärimmäisen tärkeinä pitävien osuus on kuitenkin selvästi suurempi kuin niiden, jotka pitävät äärimmäisen tärkeinä uskontoon ja uskonnollisuuteen liittyviä asioita. On ilmeistä, että vironkieliset tässä ymmärtävät traditiot muina kuin uskonnollisina tai kirkollisina perinteinä.

Henkisyyden ja uskonnollisuuden tärkeyttä korostavat hieman useammin yli 40-vuotiaat somalinkieliset (62 %) kuin alle 40-vuotiaat (51 %). Sama pätee myös traditioihin. Yli 40-vuotiaista somalinkielisistä niitä pitää erittäin tärkeänä noin 70 prosenttia ja alle 40-vuotiaista noin puolet (50 %).

Somalinkielisille naisille henkisyys ja uskonnollisuus (57 %), uskonto, uskonnollinen yhteisö (52 %) ja traditiot jne. (63 %) ovat keskimäärin noin kymmenen prosenttiyksikköä tärkeämpiä kuin miehille. Muutoin sukupuolierot ovat vähäisiä.

Englanninkieliset pitävät tärkeinä tieteitä ja taiteita

Enemmistö englanninkielisistä vastaajista pitää tieteitä ja taiteita äärimmäisen tärkeinä tai pyhinä. Muissa kieliryhmissä näin ajatellaan hieman tai jopa paljon harvemmin. Tutkimukseen osallistuneista pääkaupunkiseudun vironkielisistä tieteet ja taiteet mieltää äärimmäisen tärkeäksi noin viidennes.

Englanninkielisten korkeita lukemia erityisesti tieteen osalta selittää kenties se, että heistä peräti 75 prosenttia on korkeasti koulutettuja. Myös suomen- ja ruotsinkielisessä väestössä korkeasti koulutetut pitävät tiedettä hieman keskimääräistä useammin pyhänä kuin matalamman koulutustason vastaajat.⁹¹

Koulutus vaikuttaa samansuuntaisesti myös arabian- ja somalinkielisten tiedettä koskeviin vastauksiin. Mitä pidempään vastaajat ovat kouluja käyneet, sitä todennäköisemmin he pitävät tieteitä tärkeänä. Viron- ja venäjänkielisillä koulutus ei sen sijaan vaikuta näkemyksiin.

Venäjänkieliset miehet (45 %) pitävät tieteitä hieman useammin tärkeinä kuin naiset (34 %). Muissa kieliryhmissä sukupuolten väliset erot ovat pienempiä.

Myös ikä vaikuttaa: enemmistö (56 %) alle 30-vuotiaista venäjänkielisistä pitää tiedettä ja uutta tietoa erittäin tärkeänä, kun taas vanhemmissa ikäryhmissä näin ajattelee noin kolmannes. Somalinkielisten kohdalla tulos on päinvastainen: yli 40-vuotiaat (59 %) painottavat tiedettä hieman useammin kuin alle 40-vuotiaat (42 %).

Sen sijaan suhtautumista taiteisiin, musiikkiin ja kulttuuriin vastaajien tausta selittää hämmästyttävän vähän. Niiden ystäviä löytyy niin miehistä kuin naisista, nuorista kuin vanhoista ja enemmän tai vähemmän kouluja käyneistä. Osin tuloksia voi selittää kategorian moninaisuus. Toinen painottaa vastauksessaan ylipäätään taidetta tai yleisesti kulttuuria, toiselle tärkeää on vain musiikki.

Identiteetin peruspilarit

Läheiset ihmiset ovat tärkeitä

Identiteetillä tarkoitetaan ihmisten minäkuva ja itsensä määrittelyä sekä käsitystä itsestä suhteessa muihin ihmisiin ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Samastumisen kohteet ovat moninaisia ja monikerroksisia, ja yksilön identifikaatiot kehittyvät ja jopa muuttuvat hänen elämänsä aikana.⁹²

Identiteetit rakentuvat esimerkiksi kodin ja perheen, koulutuksen ja työn sekä paikkaan sidottujen tekijöiden, kuten kotikylä, kotikunta ja kotimaa-kunta, varaan. Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa tarkasteltiin eri alueitasojen merkitystä henkilökohtaiselle identiteetille. Tässä raportissa katsotaan tarkemmin eräitä muita identiteetin osatekijöitä.

Haastatteluissa kysyttiin esimerkiksi vastaajan lähipiiriin liittyvien asioiden merkitystä identiteetille. Näitä ovat perhe, suku, ystävät sekä lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteet. Yleisesti elinpiiriin liittyviä aihealueita ovat työ, koulutus, harrastus sekä vapaaehtois- ja kansalaistoiminta ja kulttuuriset traditiot. Erilaisia ryhmäkategorioita, joihin voi kokea kuuluvansa tai olla kuulumatta, ovat yhteiskuntaluokka, sukupolvi, äidinkieli, sukupuoli, sukupolvi, vähemmistöön kuuluminen, ihonväri ja nimi. Identiteettiin vaikuttavat potentiaalisesti myös poliittinen kanta ja uskonnollisuus.

Eri kieliryhmissä on käytetty vastauskaalaa eri tavoin: osalle kieliryhmistä kynnyksellä jotain asiaa erittäin tärkeänä vaikuttaa olevan matala, toisille korkea. Tästä syystä huomio kiinnitetään tarkkojen prosenttiosuuk-sien sijaan eri vastausvaihtoehtojen tärkeysjärjestykseen kussakin kieliryhmässä. Tarkastelemme siis etenkin sitä, mitkä identiteetin osatekijät koetaan eri kieliryhmissä muita useammin tärkeiksi.⁹³

Kuviot 17–22 osoittavat, että näiden kieliryhmien välillä on kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä. Perheen mieltää identiteetin kannalta erittäin tärkeäksi yli 70 prosenttia vastaajista kaikissa kieliryhmissä ja vähintään jokseenkin tärkeäksi lähes kaikki.⁹⁴

Painotus on samanlainen myös kantaväestön kohdalla, joten tulosta voitaneen pitää jossain määrin jopa universaalina. Perhe koetaan yhdeksi tärkeimmistä minuuttamme määrittävistä tekijöistä. Sillä voidaan toki tarkoittaa eri asioita samassa kotitaloudessa asuvista ydinperheen jäsenistä laajempaan lähisukulaisten piiriin.

Perheen ohella monet kokevat tärkeiksi myös suvun, lapsuuden ja nuoruuden kasvuolosuhteet sekä ystävät. Tutkimusten mukaan lapsuuden ja nuoruuden perheellä ja läheisillä ihmisillä on suuri vaikutus ihmisten miinuuden kehitykseen ja sosiaalisen ymmärryksen rakentumiseen.⁹⁵ Tulokset osoittavat, että läheisten ihmisten vaikutus identiteettiin tunnustetaan ja koetaan tärkeäksi laajasti taustasta riippumatta. He vaikuttavat hyvin paljon siihen, millaisia ihmisiä me lopulta olemme.

Vastaajien henkilökohtaiset taustatekijät vaikuttavat tuloksiin yllättävän vähän. Perhe ja läheiset ovat erittäin tärkeitä sekä miehille että naisille ja kaiken ikäisille vastaajille. Ainoastaan alle 30-vuotiaat venäjänkieliset pitivät perhettä erittäin tärkeänä hieman keskimääräistä harvemmin (74 %). Yli 40-vuotiaista venäjänkielisistä perhettä pitää erittäin tärkeänä yli 85 prosenttia. Muissa kieliryhmissä iällä ei ole vastaavaa vaikutusta.

Työ ja koulutus ovat arvossaan

Myös työ ja koulutus nousevat kärkisijoille kaikissa viidessä kieliryhmässä. Tulos oli samankaltainen myös suomen- ja ruotsinkielisen kantaväestön keskuudessa. Työn merkitys identiteetille ei riipu vastaajien elämäntilanteesta. Somalinkielisistä ja arabiankielisistä vastaajista enemmistö oli työttömiä tai työvoiman ulkopuolella, mutta silti miltei kaikki pitivät työtä tärkeänä heidän identiteetilleen. Myös alle 30-vuotiaista suuri enemmistö pitää työn merkitystä erittäin tärkeänä, eikä ikä muutenkaan vaikuta kovin paljon vastaajien näkemyksiin.

Koulutustakin pitää erittäin tärkeänä enemmistö kaikkiin kieliryhmiin kuuluvista, lukuun ottamatta vironkielisiä vastaajia. Eniten kouluja käyneet korostavat koulutuksen merkitystä hieman muita useammin. Erot eivät ole kaikissa kieliryhmissä selkeitä, mutta esimerkiksi arabiankielisistä 0-6 vuotta kouluja käyneistä koulutusta pitää identiteetilleen erittäin tärkeänä noin puolet ja yli 15 vuotta kouluja käyneistä yli 80 prosenttia. Sama trendi on havaittavissa myös kantaväestössä.⁹⁶

Venäjän-, viron- ja arabiankieliset naiset korostavat koulutuksen merkitystä useammin kuin näiden kieliryhmien miehet. Venäjänkielisistä naisista koulutusta pitää erittäin tärkeänä 69 prosenttia, miehistä 60 prosenttia, vironkielisistä naisista 52 ja miehistä 38 sekä arabiankielisistä naisista 78 ja miehistä 70 prosenttia. Ero sukupuolten välillä on siis suurin vironkielisissä.

Äidinkieli ja kulttuuriset traditiot rakentavat identiteettiä

Myös äidinkieli koetaan erittäin tärkeäksi keskimääräistä useammin. Esimerkiksi viron-, venäjän- ja somalinkielisten keskuudessa se on yksi yleisimmistä valinnoista heti perheen jälkeen. Erittäin tärkeä se on myös monille englannin- ja arabiankielisille, mutta näissä kieliryhmissä sen edelle nousee monia muita identiteetin osatekijöitä.

Tulosta selittää kenties se, että sekä englantia että arabiaa puhutaan laajasti eri kansallisvaltioissa. Äidinkielen yhteys synnyinmaahan ja sen kulttuuriin on siten hieman heikompi kuin esimerkiksi venäjän kielen ja venäläisyyden välillä. Äidinkielen merkitys kenties korostuu etenkin silloin, kun vastaajien lähtömaissa kieli ja kulttuuri kulkevat tiiviisti käsi kädessä.

Äidinkielen osalta sukupuolella tai iällä ei ole suurta vaikutusta tuloksiin. Vironkieliset ovat tosin pieni poikkeus: miehistä 52 prosenttia ja naisista 65 prosenttia pitää äidinkieltä erittäin tärkeänä. Myös iällä on vaikutusta: Yli 50-vuotiaista vironkielisistä äidinkieltä pitää erittäin tärkeänä 67 prosenttia, alle 50-vuotiaista 57 prosenttia. Eroa ikäryhmien välillä voi osin selittää Viron historia. Vanhemmat sukupolvet ovat eläneet nuoruutensa ja varhaisen aikuisuutensa Neuvosto-Virossa, jossa oman kielen ja kulttuurin säilymiseen liittyi epävarmuutta.

Kulttuurisia traditioita korostavat lähes kaikissa kieliryhmissä naiset miehiä useammin. Venäjänkielisistä naisista traditioita pitää erittäin tärkeänä 52 prosenttia, miehistä 42 prosenttia, vironkielisistä naisista 38 prosenttia ja miehistä 20 prosenttia, englanninkielisistä naisista 44 prosenttia ja miehistä 22 prosenttia, arabiankielisistä naisista 43 prosenttia ja miehistä 29 prosenttia. Somalinkielisten vastaajien välillä ei ole sukupuolieroja.

Enemmistö vastaajista kaikissa kieliryhmissä pitää vähintään jokseenkin tärkeänä myös nimeä/sukunimeä, yhteiskuntaluokkaa, sukupuolta ja sukupolvea. Erittäin tärkeitä ne ovat kuitenkin huomattavan harvoille. Aineiston koko ei näissä tapauksissa mahdollista yksityiskohtaista taustamuuttujien vaikutuksen tarkastelua, sukupuolta lukuun ottamatta.

Sukupuolen merkitys identiteetin kannalta on yhtä tärkeä sekä miehille että naisille lähes kaikissa kieliryhmissä. Englanninkieliset naiset korostavat enemmän sukupuolen merkitystä identiteetille kuin saman kieliryhmän miehet. Englanninkielisistä naisista erittäin tai jokseenkin tärkeänä sukupuolta pitää 74 prosenttia ja miehistä vain 46 prosenttia.

Selvästi harvemmin erittäin tärkeäksi koetaan kieliryhmästä riippumatta esimerkiksi poliittinen kanta sekä vapaaehtois- ja kansalaistoiminta. Myös vä-

hemmistöön kuuluminen on ehkä jopa yllättävän harvoille tutkimukseen osallistuneille erittäin tärkeä asia heidän identiteetilleen. Vähemmistöaseman asettavat erittäin tärkeään asemaan lähinnä somalinkieliset (58 %). Venäjän- ja englanninkielisistä vähemmistöön kuulumista pitää erittäin tärkeänä vain noin joka kymmenes, vironkielisistä ja arabiankielisistä noin joka viides.

Ihönväri on tärkeä identiteetin rakennuspallo joka toiselle vironkieliselle

Kieliryhmien edustajien käsitykset heidän henkilökohtaisen identiteettinsä osatekijöistä ovat varsin samankaltaisia. Kuten edellä mainittiin, myös suomen- ja ruotsinkieliset vastaajat asennoituivat moniin asioihin varsin samalla tavoin. Yhtäläisyyksien lisäksi voimme havaita kuitenkin myös joitain osatekijöitä, joita eri kieliryhmissä painotetaan selvästi eri tavoin.

Monet tutkimukseen osallistuneet somalinkieliset pitävät ihonväriä tärkeänä tai jopa erittäin tärkeänä omalle identiteetilleen (86 %). Kokonaisuutena tarkastellen somalinkielisillä vastaajilla moni muu asia on kuitenkin ihonväriä tärkeämpi identiteetin osatekijä.

Muissa kieliryhmissä selvä vähemmistö pitää ihonväriä erittäin tärkeänä omalle identiteetilleen. On kuitenkin huomionarvoista, että lähes kolmannes (31 %) vironkielisistä pitää ihonväriä erittäin tärkeänä. Kun mukaan lasketaan ne, joiden mielestä asia on heille jokseenkin tärkeä, prosenttiosuus nousee yli viidenkymmenen (53 %).

Kuten edellä mainittiin, vironkieliset vastaajat korostavat suomalaisuuden rajoittumista samaan etniseen ryhmään kuuluviin ihmisiin jopa suomen- ja ruotsinkielisiä useammin ja he vastustavat vankasti kansainvälistä muuttoliikettä. Sukupuoli, ikä, koulutus tai ammattitausta eivät vironkielisten tapauksessa juuri vaikuta tuloksiin.

Somalinkieliset eroavat muista kieliryhmistä suhtautumisessaan uskonnollisuuteen. Sitä pitävät erittäin tärkeänä lähes kaikki somalinkieliset, ja se saa kieliryhmän edustajilta vankkumattomamman kannatuksen kuin mikään muu identiteetin osatekijä. Arabiankielisistä uskontoa pitää erittäin tärkeänä identiteetilleen 32 prosenttia ja venäjän- ja englanninkielisistä noin viidennes. Vironkielisille uskonto on vähiten merkityksellinen, erittäin tärkeänä identiteetilleen sitä piti vain prosentti vironkielisistä vastaajista. Suomen- ja ruotsinkielisten keskuudessa vastaava osuus on 12 prosenttia.

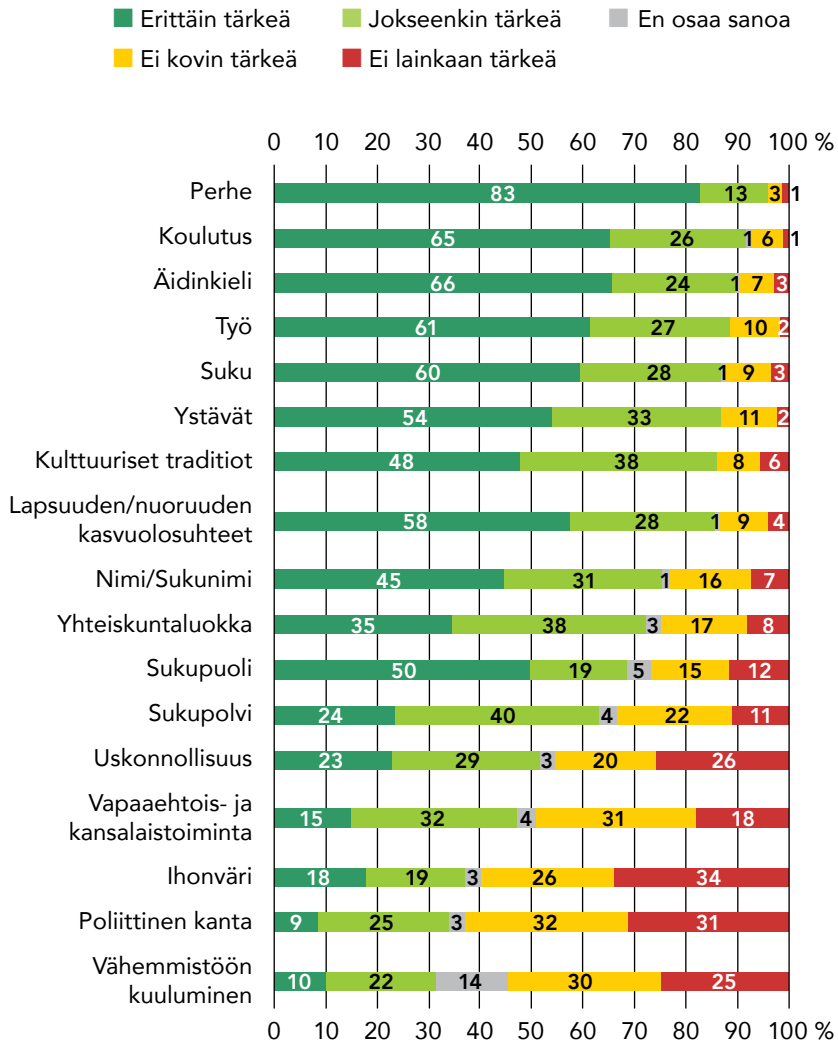
Yhteiskuntaluokka ei nouse missään kieliryhmässä vastaajia voimakkaasti yhdistäväksi identiteetin tärkeäksi osatekijäksi, mutta monet somalinkieliset (75 %) ja arabiankieliset (53 %) kokevat sen kuitenkin erittäin tärkeäksi.

Venäjänkielisistä näin ajattelee vain reilu kolmannes (35 %) ja vironkielisistä noin viidennes (21 %). Kaikkein vähäisin yhteiskuntaluokan merkitys on englanninkielisille, sillä syntymämaasta riippumatta heistä vain noin joka kymmenes pitää sitä identiteetilleen erittäin tärkeänä. Yhteiskuntaluokkaa erittäin tärkeänä pitävät venäjänkielisiä miehiä (26 %) useammin venäjänkieliset naiset (40 %). Muissa kieliryhmissä sukupuolten välillä ei ole eroja.

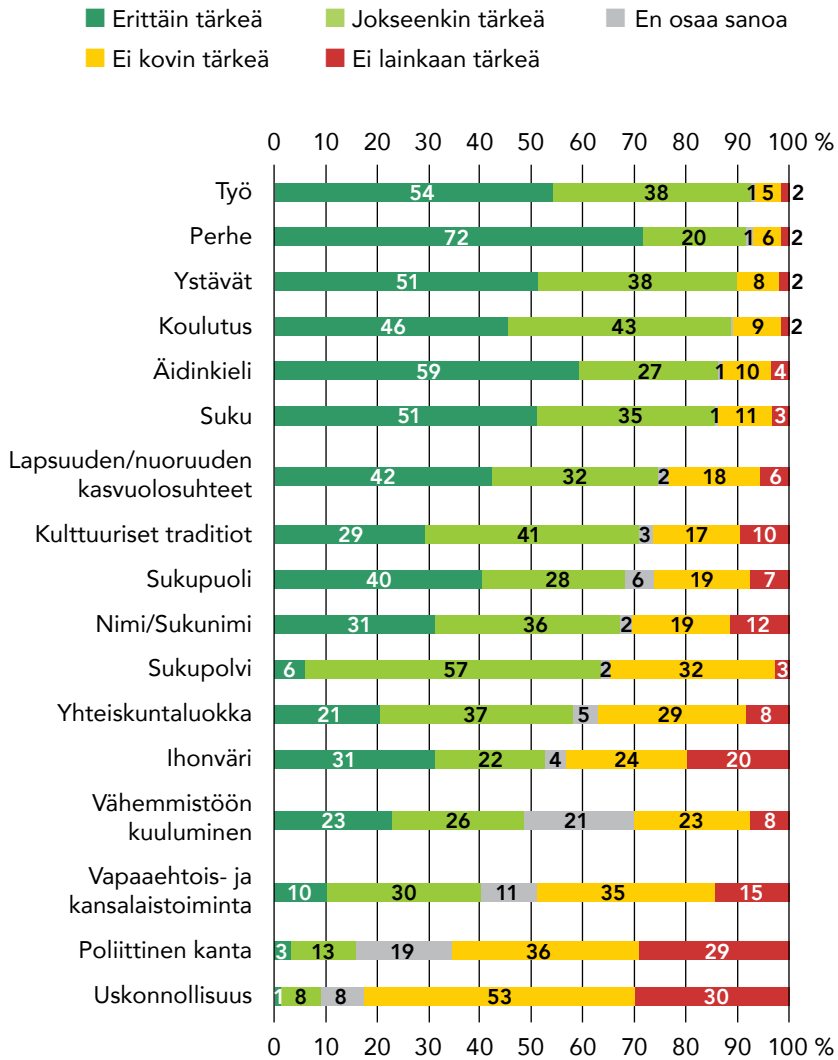
Pääkaupunkiseudun arabiankielisten kohdalla merkittävin ero muihin kieliryhmiin – pois lukien somalinkieliset – liittyy sukupolven merkitykseen. Sen kokee erittäin tärkeäksi identiteetilleen 58 prosenttia vastaajista. Vironkielisistä sukupolvea pitää erittäin tärkeänä vain kuusi prosenttia, ja englannin- ja venäjänkielisistä reilu 20 prosenttia. Jos tarkasteluun otetaan mukaan myös ne vastaajat, jotka ovat valinneet jokseenkin tärkeää -vaihtoehdon, kieliryhmien väliset erot ovat tosin melko pieniä.

Voi olla, että arabiankielisten tapauksessa sukupolvikokemus liittyy siihen, että vastaajien enemmistö on tullut Suomeen turvapaikanhakijoina. Vaikeista oloista lähteminen ja turvapaikanhaku koetaan kenties sukupolvia toisistaan erottavana koettelemuksena. Tulkinta saa varovaista tukea somalinkielisistä, sillä sukupolvea pitävät keskimääräistä useammin erittäin tärkeänä juuri pakolaisina maahan saapuneet somalinkieliset.

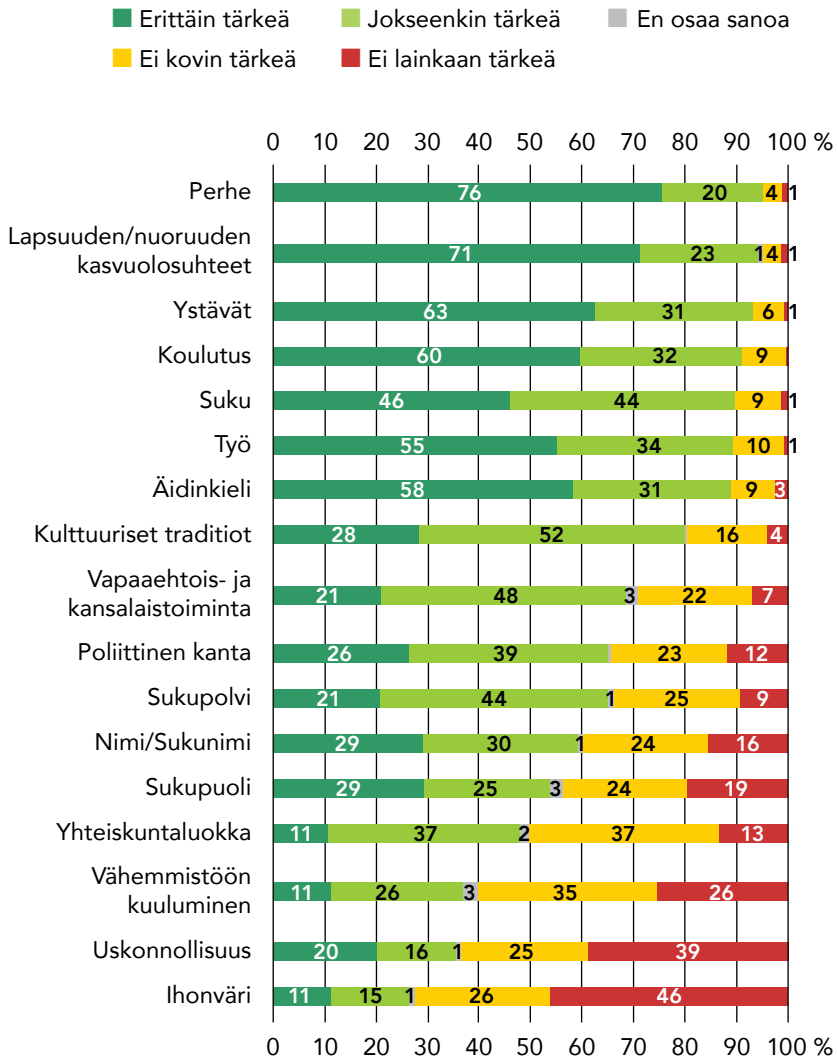
Kuvio 17. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(venäjänkieliset, %)

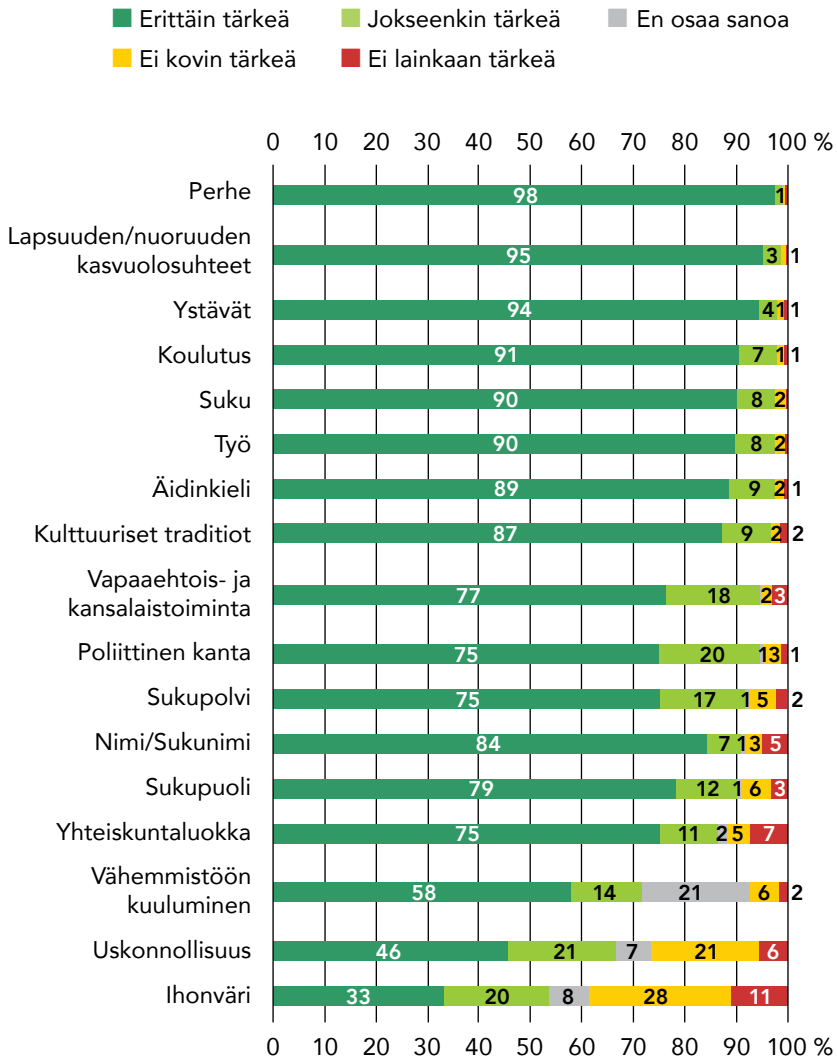
Kuvio 18. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(vironkieliset, %)

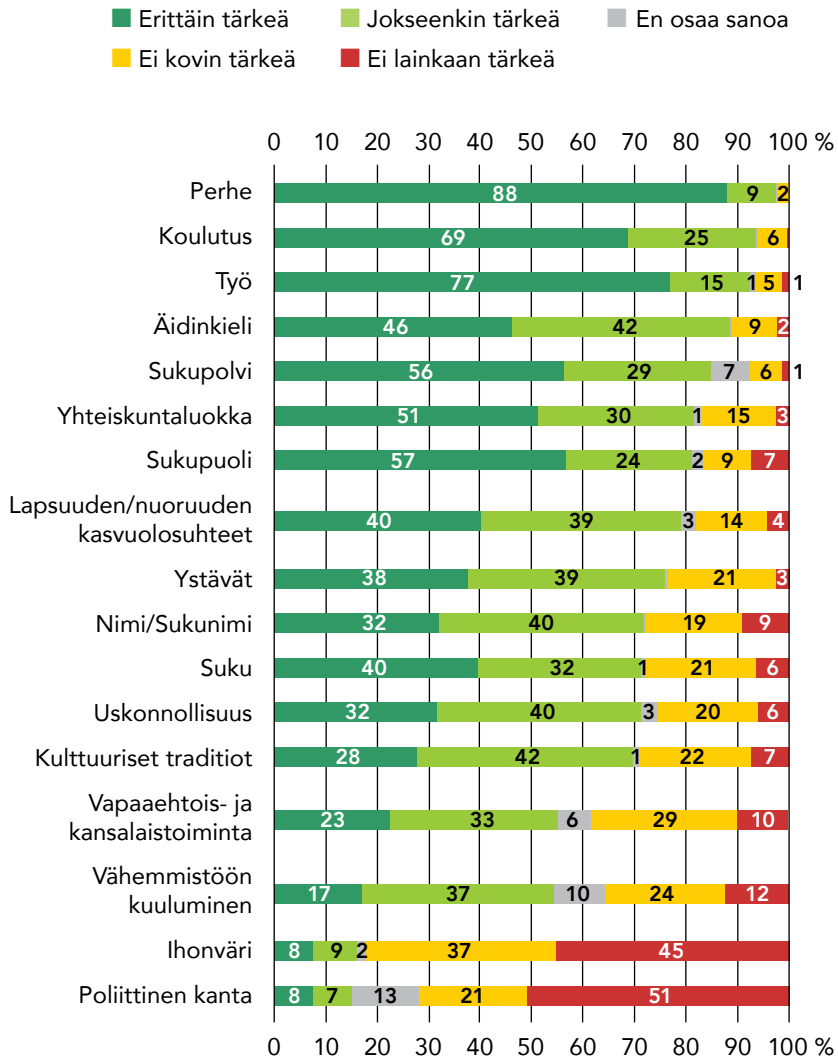
**Kuvio 19. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(englanninkieliset, %)**

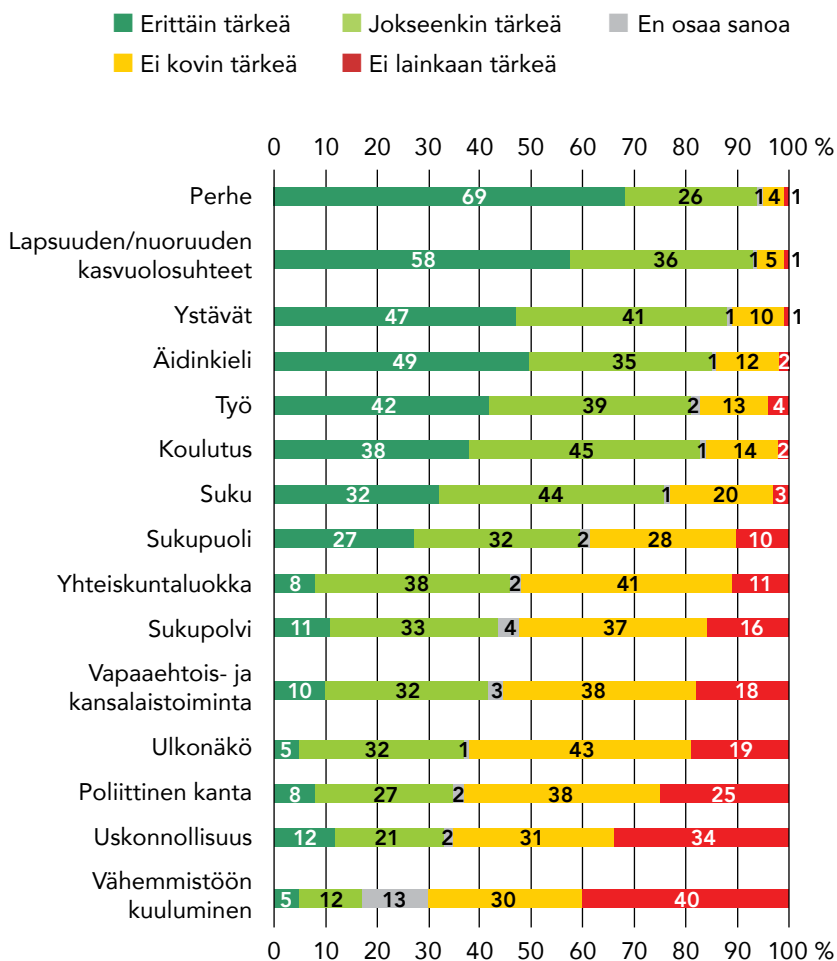
Kuvio 20. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(somalinkieliset, %)

**Kuvio 21. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(arabiankieliset, %)**

Kuvio 22. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia identiteettisi kannalta?
(suomen- ja ruotsinkielinen kantaväestö, %)

Kieliryhmien profiilit

Raportin päätteeksi voidaan tarkastella tutkimuksen tuloksia myös kieliryhmittäin yhteen koottuna. Näin voidaan muodostaa jokaisesta kieliryhmästä tutkimuksen teemoihin kohdistuva arvo- ja asenne-profiili. Tätä profilia voidaan myös tarkastella tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa esitettyjä pohdintoja vasten kieliryhmistä jo olemassa olevina tai potentiaalisina etnis-kulttuurisina vähemmistöinä.

Profileja lukiessa on hyvä muistaa, että kaikkiin kieliryhmiin kuuluu eri tavoin ajattelevia ihmisiä ja että kieliryhmien välillä on myös paljon yhtäläisyyksiä. Jotkin havainnot voivat johtua enemmän esimerkiksi vastaajien koulutustasosta, maahanmuuttoperusteesta tai uskontoon liittyvistä seikoista kuin kuulumisesta tiettyyn kieliryhmään.

Vironkielisillä individualismia ja arvokonservatismia

Perheen merkitys identiteetille on suuri kaikissa kieliryhmissä, myös vironkielisissä. Vironkielisten kohdalla asiaa korostaa vielä se, että mikäli suunnitelmassa on jäädä Suomeen lopuksi iäksi, perhe on tyypillisesti keskeinen syy tähän valintaan. Ja mikäli perhe asuu Virossa, ajatus Suomeen jäämisestä tuntuu epätodennäköiseltä.

Näkemys siitä, että jokainen on oman onnensa seppä, on silti hyvin laajalti jaettu. Individualismia korostava asenne korostuu vironkielisillä muihin kieliryhmiin verrattuna myös siinä, että yhteisöllisyyttä pidettiin selvästi muita kieliryhmiä harvemmin tärkeänä elämänarvona. Vähäpätöisiä asioita ovat useimmille vironkielisille myös uskontoon, uskonnollisuuteen ja kirkkoon liittyvät asiat.

Vironkieliset muistuttavat suomen- ja ruotsinkielistä kantaväestöä siinä, että varsin monille luonnon läheisyys on tärkeää. Sen sijaan taiteilla on suuri merkitys melko harvoille vironkielisille, eikä tiedettäkään pidetty kovin tärkeänä.

Muihin ryhmiin verrattuna oma synnyinmaa on monille vironkielisille merkityksellinen, ja osa heistä pitää myös traditioita, perinteitä ja rituaaleja äärimmäisen tärkeinä. Lisäksi noin kolmannes vironkielisistä pitää ihonväriä erittäin tärkeänä asiana omalle identiteetilleen. Prosenttiosuus on somalinkielisiä lukuun ottamatta selvästi korkeampi kuin muissa kieliryhmissä.

Tutkimukseen osallistuneista vironkielisistä suuri osa pitää kansainvälistä muuttoliikettä kielteisenä asiana, ja monien mielestä Euroopan unionin sisäisestä liikkuvuudestakin on enemmän haittaa kuin hyötyä. Muiden kieliryhmien edustajiin verrattuna verrattain moni vironkielinen kokee suomalaisuuden olevan kiinni ihmisen etnisestä taustasta. Osa taas ei korosta etnisyyttä, joten vironkieliset ovat tässä mielessä sisäisesti jakaantuneita.

Muihin kieliryhmiin verrattuna varsin harva vironkielinen on valmis puolustamaan Suomea aseina, eivätkä he myöskään näe Suomen urheilumenestyksellä samanlaista kansakuntaa yhdistävää funktiota kuin muiden kieliryhmien edustajat.

Aikaisemmassa raportissa⁹⁷ todettiin, että suuri osa pääkaupunkiseudun vironkielisistä ei usko jäävänsä Suomeen pysyvästi. Tämä käy hyvin yhteen sen kanssa, että vain pieni osa heistä seuraa Suomen yhteiskunnallisia asioita aktiivisesti, ja monilla on vaikeuksia arvioida suomalaista politiikkaa. Yli puolet tutkimukseen osallistuneista oli kuitenkin vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että Suomeen tarvitaan vahvaa poliittista johtajuutta. Luottamus suomalaisiin poliittisiin instituutioihin oli alemmalla tasolla kuin muissa kieliryhmissä.

Somalinkieliset – perinteisiä arvoja kaupunkimaisemassa

Somalinkielisten arvo- ja asenneprofilin rakentamista vaikeuttaa se, että monet somalinkieliset vastaajat käyttivät lomakkeen skaalavaihtoehtoja jonkin verran muista vastaajista poikkeavalla tavalla: esimerkiksi identiteettikysymyksissä lähes kaikki tekijät arvioitiin erittäin tärkeiksi. Tästä huolimatta somalinkielisistä piirtyy selväpiirteinen ja mielenkiintoinen profiili.

Muiden kieliryhmien kanssa somalinkielisille on yhteistä perheen, koulutuksen ja työn arvostus, mutta erityisen tästä ryhmästä tekee etenkin uskonnollisuuden suuri merkitys identiteetille. Tärkeitä ovat myös suku ja ystävät, samoin auttaminen ja yhteisöllisyys.

Useammalle kuin joka toiselle tutkimukseen osallistuneelle pääkaupunkiseudun somalinkieliselle kunnia on äärimmäisen tärkeä tai suorastaan pyhä asia. Individualismista kertoo kuitenkin se, että monen mielestä ihmisen menestys elämässä on itsestä kiinni ja omat mielipiteet koetaan tärkeiksi. Lähes kaikki somalinkieliset viihtyvät paremmin kaupungissa kuin luonnonläheisyydessä.

Somalinkielisten ylivoimainen enemmistö kokee kansainvälisen muuttoliikkeen positiiviseksi asiaksi, ja myös EU:n sisäinen vapaa liikkuvuus nähdään myönteiseksi. Somalinkielisille oma synnyinmaa ja somalialainen

identiteetti ovat arvossaan. Suuri osa heistä on kuitenkin sitä mieltä, että suomalaisuus ei ole kiinni etnisestä taustasta, ja monet somalialaistaustaiset identifioivatkin itsensä myös suomalaisiksi. Valmius puolustaa Suomea kriisitilanteessa on kuitenkin laajalti jaettu. Lisäksi monet somalinkieliset kokevat, että Suomen urheilumenestys yhdistää suomalaisia taustasta riippumatta.

Luottamus suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisiin instituutioihin on somalinkielisten keskuudessa korkealla tasolla, lukuun ottamatta Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa, jota ei pidetty lainkaan luotettavana. Somalinkieliset poikkeavat muista vastaajaryhmistä myös siinä, että omaan etnis-kulttuuriseen yhteisöön kuuluviin ihmisiin luotetaan selvästi enemmän kuin suomen- tai ruotsinkieliseen kantaväestöön, joskin luottamus myös viimeksi mainittuja kohtaan on melko korkealla tasolla. Huomattavaa on, että vaikka somalinkielisten todettiin edellisessä raportissa kokevan syrjintää muun muassa työmarkkinoilla ja vaikka he kokivat mediakuvansa olevan vääristynyt, he silti luottavat suomalaisen yhteiskunnan toimijoihin.

Suomalaisen yhteiskunnan asioiden seuraaminen on somalinkielisten keskuudessa varsin yleistä, mutta muista ryhmistä poiketen varsin suuri osa suhtautuu kriittisesti suomalaiseen politiikkaan. Heistä huomattavan suuri osa kaipaakin Suomeen vahvaa johtajuutta yhteiskunnallisten ongelmien korjaamiseksi. Suomen poliittisista instituutioista eniten luottamusta saa muiden kieliryhmien tavoin tasavallan presidentti. Poliisiinkin luotetaan, mutta muihin ryhmiin verrattuna vähän vähemmän.

Venäjänkielisiä moneen lähtöön

Pääkaupunkiseudun ja koko Suomenkin venäjänkieliset ovat kirjava joukko. Selvä enemmistö on syntynyt Venäjällä tai Neuvostoliitossa, mutta pieni osa myös Virossa ja muissa entisissä Neuvostoliiton maissa. Osa Suomen venäjänkielisistä on inkerinsuomalaisia paluumuuttajia, ja myös suomen- tai ruotsinkieliseen kantaväestöön kuuluvien kanssa avioituneita on melko paljon. Tämä heterogeenisuus näkyy pääkaupunkiseudun venäjänkielisten arvo- ja asennemaailmassa.

Perhe on myös venäjänkielisille tärkeä asia, mutta monet vastaukset heijastelevat individualistista maailmankuvaa. Lähes kaikki venäjänkieliset ovat vähintään jokseenkin sitä mieltä, että elämässä menestyminen on ihmisestä itsestään kiinni, ja kaksi kolmasosaa on vahvasti tätä mieltä. Auttamista ja yhteisöllisyyttä ei erityisesti korosteta.

Taiteilla on elämässä paljon merkitystä miltei kaikille venäjänkielisille vastaajille. Taide on äärimmäisen tärkeä tai suorastaan pyhä asia reilulle

kolmannekselle venäjänkielisistä. Iso osa heistä viihtyy paremmin kaupungeissa kuin luonnon läheisyydessä, mutta myös vastakkainen käsitys on melko laajalti jaettu.

Moni venäjänkielinen suhtautuu epäillen kansainväliseen muuttoliikkeeseen. Ihmisten vapaaseen liikkuvuuteen Euroopassa suhtaudutaan selvästi myönteisemmin. Kieliryhmä jakautuu selvästi sen suhteen, onko heidän mielestään suomalaisuus kiinni etnisestä taustasta. Venäjänkieliset jakautuvat selvästi myös maanpuolustusvalmiuden osalta, mutta etenkin tähän kysymykseen monilla venäjänkielisillä on vaikeuksia vastata.

Kieliryhmän jakautuneisuus näkyy selvästi myös yhteiskunnallisten asioiden seuraamisessa: osa heistä seuraa suomalaista yhteiskunnallista keskustelua aktiivisesti, osa ei lainkaan. Pääkaupunkiseudun venäjänkielisten luottamus suomalaisiin tiedotusvälineisiin on alemmalla tasolla kuin muissa kieliryhmissä. Yhtä vähän venäjänkieliset luottavat ainoastaan poliittikkoihin ja puolueisiin. Suomalaiseen politiikkaan he ovat kuitenkin melko tyytyväisiä eivätkä he kaipaa vahvaa johtajuutta enempää kuin muidenkaan kieliryhmien edustajat. Keskimäärin venäjänkieliset luottavat selvästi enemmän suomen- ja ruotsinkieliseen kantaväestöön kuuluviin kuin oman lähtömaan Suomessa asuviin ihmisiin.

Englanninkieliset ovat tyytyväisiä

Pääkaupunkiseudun englanninkieliset on hyvin moninainen ryhmä, joka on lähtöisin eri puolilta maailmaa. Tässä tutkimuksessa kohderyhmä rajattiin kuitenkin koskemaan vain muista länsimaista Suomeen muuttaneita. Osa vastaajista on ollut Suomessa jo pitkään, kun taas melko moni on asunut Suomessa vasta vähän aikaa. Moni on muuttanut Suomeen perhesyiden, mahdollisesti suomalaisen puolison takia. Integroituminen Suomeen on onnistunut hyvin, mutta paikallista kieltä osaa hyvin harva. Suuri osa heistä on korkeasti koulutettuja, ja useimpiin muihin maahanmuuttajaryhmiin verrattuna työllisten osuus on suuri.

Tutkimukseen osallistuneista englanninkielisistä selvä enemmistö on lähtöisin Yhdysvalloista tai Isosta-Britanniasta, joita molempia pidetään yksilökeskeisinä yhteiskuntina. Vastauksissa tämä ei kuitenkaan näy, sillä niissä korostuu pikemminkin yhteisöllisyys. Englanninkielisille tärkeitä ovat perhe, ystävät sekä nuoruuden kasvuolosuhteet, samoin toisten ihmisten auttaminen. Englanninkielisissä on myös muita vähemmän niitä, joiden mielestä ihmiset ovat oman onnensa seppiä. Tässä asiassa he ovat lähempänä

kantaväestöä kuin muut kieliryhmät. Yhteiskuntaluokan merkitys omalle identiteetille on vähäinen, samoin ihonvärin.

Kun vastaajilta kysyttiin, miksi he haluaisivat jäädä Suomeen, englanninkieliset kokivat suomalaisen kulttuurin mieluisana ja Suomen paikkana, jossa kaikki toimii. Arvokkaina piirteinä mainittiin muun muassa terveydenhuolto, koulutus ja työmarkkinat. Kaikkinensa vastauksissa oli muita kieli-ryhmiä enemmän pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon liittyviä painotuksia. Tämä on hienoisessa ristiriidassa sen kanssa, että monet englanninkieliset vastaajat tulevat Suomeen pientä julkista sektoria ja yksilön omaa vastuuta korostavista anglosaksisen hyvinvointivaltiomallin maista.

Kantaväestön tavoin myös englanninkieliset jakautuvat vahvasti sen mukaan, viihtyvätkö he paremmin kaupungissa kuin luonnon läheisyydessä. Suurella osalla heistä ei ole asiaan jyrkkää kantaa. Venäjänkielisten ohella myös englanninkielisille taiteet ovat tärkeitä. Lisäksi reilusti yli puolet pitää tiedettä ja uutta tietoa äärimmäisen tärkeänä tai suorastaan pyhänä asiana.

Myönteisesti he suhtautuvat myös kansainväliseen liikkuvuuteen, niin globaalisti kuin Euroopan sisällä. Selvä enemmistö on myös sitä mieltä, että suomalaisuus ei ole ihmisen etnisestä taustasta kiinni, joskin jonkin verran on myös toisella tavalla ajattelevia. Valmius puolustaa Suomea tarvittaessa aseina jakaa niin ikään englanninkielistä vastaajajoukkoa.

Melko harva pääkaupunkiseudun englanninkielinen ilmoittaa olevansa täysin passiivinen Suomen yhteiskunnallisten asioiden suhteen, mutta toisaalta myös todella aktiivisesti suomalaista politiikkaa seuraavien osuus on pieni. Hyvin harva heistä on tyytymätön suomalaiseen politiikkaan, ja kaippu vahvan johtajuuden perään on vähäistä. Myös tässä asiassa englanninkieliset muistuttavat enemmän suomen- ja ruotsinkielistä kantaväestöä kuin muut kieliryhmät. Vaikka englanninkielisetkin luottavat tasavallan presidenttiin enemmän kuin muihin poliittisiin instituutioihin, erot ovat melko vähäisiä.

Ylipäätään englanninkielisten luottamus eri asioihin on melko tasaista. Luottamus ihmisiin yleensä on korkeammalla tasolla kuin muissa kieliryhmissä. Lisäksi he luottavat sekä kantasuomalaisiin että oman lähtömaansa ihmisiin verrattain paljon.

Arvoitukselliset arabiankieliset

Pääkaupunkiseudun arabiankielisten profili on vaikeimmin määriteltävissä. Pääkaupunkiseudun arabiankielististä melko suuri osa on asunut Suomessa vähän aikaa, ja integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vasta alkamassa.

Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa todettiin, että arabiankielisten vastauksiin on osin voinut vaikuttaa heidän kokemattomuutensa vastata kyselytutkimuksiin sekä toisaalta pyrkimys vastata oletettujen sosiaalisten odotusten mukaisesti. Tähän kieliryhmäprofiiliin liittyy siis eniten epävarmuutta.

Tutkimukseen osallistuneille arabiankielisille perhe, työ ja koulutus ovat muiden kieliryhmien tavoin tärkeitä. Uskonto ja uskonnollisuus ovat vähemmän tärkeitä, ja niitä koskevissa näkemyksissä on hajontaa. Äärimmäisen tärkeänä tai suorastaan pyhänä monet arabiankieliset pitävät turvallisuutta, mikä on heidän turvapaikanhakijataustansa takia ymmärrettävää.

Miltei kaksi kolmasosaa vastanneista katsoo, että menestyminen elämässä on ensisijaisesti täysin ihmisestä itsestään kiinni. Tuoreessa tutkimuksessa havaittiin, että monet Suomen arabiankieliset kokevat taloudellisen menestyksen jo nuorena riippumattomuuden merkiksi ja että yhteiskunnan tukien varassa eläminen on nöyryyttävää, jos töitä ei millään löydy. He kokevat, että yritteliäisyydestä rokotetaan.⁹⁸

Somalinkielisten ohella arabinkieliset erottautuvat ryhmänä, joka viihtyy urbaanissa ympäristössä. Tämä lisää todennäköisyyttä sille, että arabinkieliset yrittävät löytää paikkansa suomalaisesta yhteiskunnasta nimenomaan suurimmista kaupungeista.

Kansainväliseen ja Euroopan sisäiseen muuttoliikkeeseen arabiankieliset suhtautuvat myönteisesti. Arabiankielisten keskuudessa on selvästi vähiten niitä, joiden mielestä suomalaisuus on kiinni etnisestä taustasta. Valmius puolustaa Suomea tarvittaessa myös aseina on huomattavan korkea.

Osa pääkaupunkiseudun arabiankielisistä seuraa suomalaisen yhteiskunnan asioita, osa puolestaan ei. Monilla oli ylipäätään vaikeuksia arvioida suomalaista politiikkaa. Monilla ei myöskään ole selvää käsitystä siitä, pitäisikö Suomessa olla vahva poliittinen johtaja yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Päätelmät

Arvot, asenteet ja mieltymykset ovat tärkeitä. Ne ohjaavat ihmisen käyttäytymistä ja auttavat meitä tekemään ratkaisuja valintatilanteissa. Ne vaikuttavat myös siihen, miten suhtaudumme esimerkiksi toisiin ihmisiin, kun kohtaamme heitä erilaisissa ympäristöissä.

Yhteiskunnat eivät koskaan ole olleet arvomaailmaltaan täysin yhtenäisiä. Lisäksi kulttuurit ovat jatkuvassa muutoksessa. Länsimaiden historiassa suurina murrosvaiheina pidetään siirtymiä uskonnollisten käsitysten vahvasti muovaamista ajattelumalleista maallistuneisiin ajattelutapoihin sekä 1960-luvulta eteenpäin tapahtunutta yksilöllistymiskehitystä ja jälkiteollisten arvojen nousua.⁹⁹

Suomalaisen yhteiskunnan arvojen ja asenteiden moninaisuus ei siis ole pelkästään tuontitavaraa, vaan monenlaisia alakulttuureja on syntynyt historian saatossa. On kuitenkin kiistatonta, että niin meillä kuin muualla kansainvälinen muuttoliike on suuresti lisännyt kulttuurista monimuotoisuutta. Eri kielten ja uskontojen lisäksi tämän päivän Suomessa on entistä enemmän myös arvomaailmojen ja merkitysjärjestelmien monikulttuurisuutta.

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa joudutaan kysymään, mikä sitä vielä pitää koossa ja mitä voidaan tehdä erilaisten ihmisten ja väestöryhmien yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämiseksi. Näihin kysymyksiin vastaamiseksi tarvitaan tietoa eri väestöryhmiin kuuluvien arvoista, asenteista ja preferensseistä. Tätä tietoa on tuotettu tässä pääkaupunkiseudun viiden suurimman kieliryhmän arvoja ja asenteita kartoittaneessa tutkimushankkeessa. Hanke on jatkoa aiemmalle, suomen- ja ruotsinkielisten asenne- ja arvomaailmaa selvittäneelle tutkimukselle.

Arvojen ja normien tutkiminen ei ole helppoa. Ihmiset eivät aina ole täysin tietoisia ajattelunsa ja käyttäytymisensä taustalla vaikuttavista tekijöistä, saati että he olisivat tottuneet pukemaan ajatuksensa sanoiksi. Kun näitä asioita selvitetään kyselyiden ja haastattelujen avulla, niin kuin näissä tutkimushankkeissa on tehty, osin hyvin abstrakteja asioita joudutaan ilmaisemaan verbaalisesti. Tämä aina väistämättä jonkin verran ohjaa kysymyksiin vastaamista ja väitteisiin kommentointia. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuksia väärinymmärryksille.

Tässä tutkimuksessa on Suomen oloissa ensimmäistä kertaa selvitetty laajasti ulkomaalaistaustaisten arvoja, asenteita sekä identiteettiin liittyviä kysymyksiä, edellä mainitulla kohderyhmärajauskella. Tutkimus tuottaa arvokasta tietoa tällaisten tutkimusten toteuttamisesta. Samalla se tarjoaa tärkeätä tietoa näihin kieliryhmiin kuuluvien arvomaailmoista ja identiteeteistä.

Tutkimus osoittaa, että Suomen ulkomaalaistaustaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä. Aina kun maahanmuuttajia, vieraskielisiä tai ulkomaalaistaustaisia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, on tärkeätä muistaa tämän väestöryhmän suuret sisäiset erot. Myös kieliryhmien sisällä on suuria eroja. Yhteenkään kysymykseen tai väitteeseen minkään ryhmän jäsenet eivät vastanneet täysin yksimielisesti, joskin joissain tapauksissa päästiin aika lähelle.

Lisäksi tämä tutkimus todistaa, että suomalaisessa kulttuurissa ei ole arvojen ja asenteiden osalta selvää kahtiajakoa suomalaistaustaisiin ja ulkomaalaistaustaisiin tai suomen- ja ruotsinkielisiin ja vieraskielisiin. Monilla tähän tutkimukseen osallistuneilla oli samankaltaiset arvot ja muut käsitykset kuin kantaväestön enemmistöllä, toisaalta monilla kantaväestöön kuuluvilla on samanlaisia käsityksiä kuin joillain ulkomaalaistaustaiseen väestöön kuuluvilla.

Helposti ajattelemme, että maantieteellisesti ja kulttuurisesti läheltä meitä Suomeen tulevat ihmiset ovat myös eniten kaltaisiamme. Näin usein onkin. Tämä tutkimus osoittaa myös sen, että joissain tapauksissa erot naapurimaista saapuneiden ja suomalaistaustaisten välillä voivat olla yllättävän suuria. Suomessa asuvilla vironkielisillä on ehkä yllättävänkin usein erilaisia arvoja, asenteita ja käsityksiä kuin mitä suomen- ja ruotsinkielisillä on keskimäärin.

Toisaalta kauempaa ja eri kulttuurista saapuneiden ja kantaväestöön kuuluvien välillä voi olla yllättävän paljon yhtäläisyyksiä. Kun katsotaan, mitkä asiat ihmisille ovat heidän elämässään ja heidän elämälleen tärkeitä, arabiankielisten ja somalinkielisten käsitykset ja näkemykset eivät olekaan niin erilaisia kuin helposti luulemme tai millaisen kuvan niistä saamme mediasta. Tosin yksittäisen poikkeavan tekijän, kuten uskonnollisuuden ja lähtömaan kulttuurin, vaikutus voi olla voimakas.

Julkisessa keskustelussa kannetaan niin Suomessa kuin muissakin maissa ajoittain paljon huolta siitä, onko meillä vielä yhteisiä arvoja ja yhteistä identiteettiä. Arvot eivät ole pysyviä, vaan ne voivat muuttua huomattavasti. Yksi muutoksen aiheuttaja voi olla nimenomaan muutto toiseen elinympäristöön, toisenlaiseen kulttuuriin. Vaikka tässä tutkimuksessa ei ole voitu seurata arvojen ja asenteiden kehittymistä, vaikuttaa siltä, että pitkään Suomessa asuneilla arvomaailma useissa tapauksissa lähestyy

jossain määrin suomalaisessa yhteiskunnassa laajalti jaettuja länsimaisina ja liberaaleina pidettyjä arvoja ja normeja.

Tämä tutkimus osoittaa, että kieliryhmien heterogeenisyydestä huolimatta niiden välillä on myös paljon yhteistä – sekä suhteessa kantaväestöön että suhteessa toisiinsa. Identiteetin rakennuspalat ovat kaikilla samankaltaisia ja myös arvopohjassa ja yhteiskunnallisissa asenteissa on samanlaisia painotuksia. Lisäksi Suomi on kansainvälisessä vertailussa korkean luottamuksen maa ja tämä luottamus näyttää luonnehtivan myös vieraskielisiä. Myös kokemus suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittymisestä on yleistä kaikissa kieliryhmissä, kuten tutkimushankkeen ensimmäinen raportti osoitti.

Toisaalta maahanmuuttoon ja erilaisten kulttuurien kohtaamiseen liittyy aina myös haasteita. Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa todettiin, että osalle kieliryhmien edustajista kontaktit kantaväestöön ovat jääneet ohuiksi, ja myös syrjinnän kokemukset ovat melko yleisiä. Vaikka enemmistö kantaväestöstä suhtautuu uusiin tulijoihin melko mutkattomasti, osassa monikulttuurisuuden lisääntyminen herättää voimakkaita kielteisiä tunteita. Tämä heijastuu paitsi maahanmuuttajien arkeen myös suomalaiseen politiikkaan.

Oma haasteensa on, että työllä on keskeinen osa uuteen yhteiskuntaan asettautuessa, ja moni kokee työllistymisen vaikeaksi. Tämän tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittavat, että lähtökohdat eri kieliryhmien integroitumiselle yhteiskuntaan ja muihin haasteisiin vastaamiselle ovat Suomessa verrattain hyvät, kunhan pidetään mielessä eri väestöryhmiin kuuluvien elämäntilanteet, taustat ja jossain määrin myös erilaiset arvopohjat.

Tärkeä askel parempaan yhteiseloon on se, että ulkomaalaistaustaiset ja kantasuomalaiset olisivat enemmän tekemisissä toistensa kanssa. Näin voisimme oppia ymmärtämään paremmin toisiamme. Poteroiden ja ennakkoluulojen rikkominen puolin ja toisin on vaikeaa, jos väestöryhmät ovat omissa oloissaan.

LOPPUVIITEET

- 1 Ks. esim. Allardt 1983; Antikainen, Rinne & Koski 2015.
- 2 Puranen 2019, 55.
- 3 Berger & Luckmann 1966.
- 4 Redfield, Linton & Herskovits 1936; Berry 1997.
- 5 Beck & Beck-Gernsheim 1996; Inglehart 2000.
- 6 Pitkänen & Westinen 2018a, Pitkänen & Westinen 2018b.
- 7 Suomessa on tutkittu etenkin Venäjältä Suomeen muuttaneita, ja näiden joukossa erityisesti inkerinsuomalaisia paluumuuttajia, ks. esim. Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2000; Lönnqvist, Jasinskaja-Lahti & Verkasalo 2011; Lönnqvist, Jasinskaja-Lahti & Verkasalo 2012.
- 8 Puranen 2019.
- 9 Ks. myös Mesoudi 2018.
- 10 Ks. Ranta & Grönlund & Pessi 2017.
- 11 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.
- 12 Ks. Pitkänen & Westinen 2018b, LIITE 2.
- 13 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus 2015.
- 14 Tilastokeskus 2018.
- 15 Ks. esim. Mähönen & Yijälä 2016.
- 16 Äidinkieleltään arabiankielisten lisäksi Irakista ja Syyriasta on tullut myös muihin kieliryhmiin kuuluvia henkilöitä, etenkin kurdinkielisiä.
- 17 On syytä huomioda, että myös suomen- ja ruotsinkielisessä väestössä on mukana ulkomailla syntyneitä henkilöitä ja että rekisteröidyn äidinkielen puolesta vieras-kielisiin kuuluu myös suomen- ja/tai ruotsinkielisiä henkilöitä. Kielitilastoon sisältyvistä ongelmista ks. esim. Saukkonen 2019.
- 18 Nieminen, Sutela & Hannula (toim.) 2015; Saukkonen & Peltonen 2018.
- 19 Saukkonen & Peltonen 2018, 12; Sutela & Larja 2015a, 15–25.
- 20 Vaikka tutkimuksen otokseen kuului vain henkilöitä, joilla oli ollut yhtäjaksoisesti kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan, 33 tutkimukseen osallistunutta ilmoitti asuneensa Suomessa alle kaksi vuotta. Syytä tähän ristiriitaan ei ole saatu selville.
- 21 Tulokset vahvistavat UTH-tutkimuksista saatua kuvaa. Pääkaupunkiseudulla vuonna 2014 vakituisesti asuneista 15–64-vuotiaista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lähes kolmannes oli asunut Suomessa vähintään viisitoista vuotta. Vajaa neljännes oli puolestaan asunut Suomessa korkeintaan viisi vuotta.

Melko pitkään Suomessa asuneiden osuus oli varsin korkea pääkaupunkiseudun somalialaistaustaisten sekä venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisten maahanmuuttajien keskuudessa, kun taas esimerkiksi virolaistaustaisista monet olivat asuneet Suomessa vasta vähän aikaa. (Saukkonen & Peltonen 2018, 16–18.)

- 22 Tässä taulukossa somaleista 18 prosenttia ilmoittaa syntyneensä Suomessa, kun taulukossa 2 osuus on 20 prosenttia. Osa vastaajista on ilmoittanut syntyneensä Suomessa, mutta antanut tärkeimmäksi syyksi muuttaa Suomeen esimerkiksi perhesyyt. Tämän vuoksi prosenttiosuudet eivät ole identtisiä.
- 23 Saukkonen & Peltonen 2018, 19–21; Sutela & Larja 2015b, 29–41.
- 24 Tavanomaisesti kyselytutkimuksissa koulutusmuuttajana käytetään ylintä käytyä koulutusastetta (ammattikoulu, lukio, opisto, yliopisto jne.), mutta tässä tutkimuksessa käytettiin kouluvuosien määrää, koska vastaajien lähtömaiden koulujärjestelmät ovat keskenään niin erilaisia.
- 25 Ks. myös Joro 2019.
- 26 Saukkonen & Peltonen 2018, 21–24; Nieminen & Larja, 43–54.
- 27 Työvoimatutkimuksen ongelmana on ollut maahanmuuttajien pieni osuus otokseen kuuluvista henkilöistä, minkä takia tietoja ei ole juuri voinut eritellä tarkemmin. Tilastokeskuksen ylläpitämän työnvälitystilaston tietojen vertailtavuutta eri väestöryhmien välillä on puolestaan heikentänyt varsin tiukka työllisyyden määrittelmä sekä se, että monet Suomeen muuttaneet ovat myös muuttaneet Suomesta pois tekemättä asiasta ilmoitusta, eikä heitä näin ollen ole poistettu väestörekisteristä.
- 28 Saukkonen & Peltonen 2018, 28–29; Larja & Sutela 2015, 71–82.
- 29 Ks. myös. Saukkonen ja Peltonen 2018, 26–52, Saukkonen 2018, 18–28.
- 30 Vrt. Saukkonen ja Peltonen 2018, 35–39; Saukkonen 2018, 18–28.
- 31 Vrt. Saukkonen ja Peltonen 2018, 43–45; Sutela 2015, 83–109.
- 32 Saukkonen & Peltonen 2018, 45–48; Larja & Luukko 2018.
- 33 Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 34 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.
- 35 Ks. esim. Saukkonen 1999; Tervonen 2014.
- 36 Ks. Pitkänen & Westinen 2018b, 10–11.
- 37 Mt, 32–34.
- 38 Tutkimushanketta varten oikeusministeriössä järjestetyssä tilaisuudessa kartoitettiin kieliryhmien edustajien näkemyksiä tuloksista. Vironkielinen osallistuja totesi, että kun termit ”suomalainen” ja ”virolainen” käännetään viroksi, käsitteet liittyvät vahvasti nimenomaan kieliryhmään: äidinkieleltään vironkieliset ovat virolaisia, äidinkieleltään suomenkieliset suomalaisia, ja päinvastoin.
- 39 Ks. myös Westinen 2019.

- 40 Asevelvollisuus koskee Suomessa 18–60-vuotiaita miehiä, minkä lisäksi naiset voivat hakea vapaaehtoisina asepalvelukseen. Asevelvollisen täytyy suorittaa varusmiespalvelus tai siviilipalvelus.
- 41 Tosin arabian- ja somalinkielisissä yli 50-vuotiaita on vain runsaat 10 prosenttia tässä aineistossa.
- 42 Ks. esim. Elling Ym. 2001; Huhta 2013.
- 43 Ks. esim. Helsingin Sanomat 2012.
- 44 Ks. esim. Brooks 2006; van der Waal ym. 2007; Stubager 2009; Westinen 2015.
- 45 Helsingin Sanomat 2019.
- 46 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.
- 47 Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 48 Mt.
- 49 Sipinen & Wass 2018.
- 50 Luvussa ovat siis mukana myös muut kuin läntisestä maasta lähtöisin olevat englanninkieliset.
- 51 Sipinen & Wass 2018.
- 52 Tilastokeskus 2018.
- 53 Yle 2019.
- 54 Borg & Grönlund 2011; Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 55 Ks. esim. Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 56 Esim. Paloheimo 2012.
- 57 Ks. esim. Lindell 2017; Raisio ym. 2018.
- 58 Esim. Mudde 2007; Turner 2011.
- 59 Beck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016, 383.
- 60 Listhaug & Ringdal 2008.
- 61 Lahtinen, Wass & Hiilamo 2019.
- 62 Grönlund & Setälä 2007, Bäck ym. 2016.
- 63 Putnam 2007; Thisted Dinesen, Schaeffer & Mannemar Sønderkov 2020.
- 64 Ks. <http://www.terveytemme.fi/uth/tulokset/index.html>, pääkaupunkiseututasoisesta tarkastelusta Saukkonen & Peltonen 2018, 55–56. Käytetyn viisiportaisen vastausasteikon ääripäät olivat "ei luota ollenkaan" ja "luottaa täysin", ja kaksi viimeistä vastausvaihtoehtoa luokiteltiin luottamusta kuvastaviksi.
- 65 Ks. esim. Miller 1974, Hetherington 1998, Putnam 2000; Uslaner 2002.

- 66 Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 67 Mt.
- 68 Sipinen & Wass 2018.
- 69 Esim. Uslaner 2002.
- 70 Standard Eurobarometer 91, 6/2019.
- 71 Standard Eurobarometer 91, 6/2019.
- 72 White ym. 2008.
- 73 Sipinen 2019.
- 74 Tutkimuksessa ei kysytty, mihin uskontokuntaan vastaaja kuuluu.
- 75 European Social Survey 2017.
- 76 Mielenkiintoista on myös, että inkerinsuomalaisten luottamus kantasuomalaisiin on samalla tasolla kuin venäjänkielisten keskiarvo.
- 77 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.
- 78 Mt.
- 79 Esim. Kortteinen 1992.
- 80 Esaiasson 2019.
- 81 Pessi, Pitkänen, Westinen & Grönlund 2018.
- 82 Mt.
- 83 Somalinkielisistä 44–76 prosenttia pitää kaikkia asioita äärimmäisen tärkeinä tai suorastaan pyhinä. Muissa kieliryhmissä vaihteluväli on huomattavasti suurempi. Lisäksi haastattelukieli (suomi tai somali) vaikutti somalinkielisten vastauksiin siten, että suomeksi vastanneet kokivat harvempia asioita itselleen äärimmäisen tärkeäksi tai suorastaan pyhäksi kuin somaliksi vastanneet. On siis mahdollista, että somalinkielellä vastanneet ovat ymmärtäneet kysymyksen hieman eri tavoin kuin suomenkielellä vastanneet.
- 84 Pessi, Pitkänen, Westinen & Grönlund 2018, 23.
- 85 Luvussa on tarkasteltu soveltuvilta osin kieliryhmien sisäisiä eroja esimerkiksi iän, sukupuolen, koulutuksen, kielitaidon ja Suomessa vietettyjen vuosien osalta. Useissa kategorioissa osaryhmien tarkastelu on kuitenkin tilastollisesti vaikeaa, koska osaryhmien otoskoot jäävät hyvin pieniksi. Tämän takia tarkastelua ei ole voitu toteuttaa systemaattisesti kaikissa kategorioissa kaikkien taustamuuttujien osalta.
- 86 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019, 29.
- 87 Pessi, Pitkänen, Westinen & Grönlund 2018.
- 88 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019, 32.
- 89 Ks. Kirkko ja Kaupunki 2009.

- 90 Pessi, Pitkänen, Westinen & Grönlund 2018, 27.
- 91 Mt, 24.
- 92 Identiteeteistä ks.esim. Swann 2005; Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004; De Fina 2007; Tajfel & Turner 1986.
- 93 Erityisesti somalinkieliset ovat vastanneet identiteetikysymyksiin eri tavoin kuin muut vastaajaryhmät. Somalinkieliset pitävät lähes kaikkia kategorioita identiteettinsä kannalta erittäin tärkeinä. Erilainen skaala liittyy todennäköisesti somalin kieleen, jossa ei ole suoraa ja täsmällistä käännöstä sanalle identiteetti. On siis mahdollista, että somalinkieliset ovat ymmärtäneet kysymyksen eri tavoin kuin muut kieliryhmät – riippumatta siitä, vastasivatko he kysymyksiin suomeksi vai somaliksi. Vastaavia eroja liittyen kysymysten tulkintaan tai asteikon käyttöön voi olla myös muiden kieliryhmien välillä. Tämän takia kieliryhmien keskinäinen vertailu tai tarkkojen prosenttilukemien tarkasteleminen ei ole kaikilta osin mielekäs-tä. Jakaumien avulla voidaan kuitenkin verrata identiteetin osatekijöiden painotumista kieliryhmien sisällä ja tämän ”tärkeysjärjestyksen” avulla tehdä vertailua myös kieliryhmien välillä.
- 94 Kantäväestöä kuvaavan kuvion tiedot on otettu teoksesta Pitkänen & Westinen 2018a. Aikaisemmassa tutkimuksessa käytetyt identiteetikategoriat poikkeavat hieman tässä tutkimuksessa käytetyistä kategorioista.
- 95 Scabini & Manzi 2011, 565–566.
- 96 Pitkänen & Westinen 2018a.
- 97 Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019.
- 98 Yijälä ym. 2019.
- 99 Esim. Inglehart 1977.

LÄHTEET

- Allardt, Erik (1983), *Sosiologia I*. Porvoo: WSOY.
- Antikainen, Ari, Rinne, Risto & Koski, Leena (2015), *Kasvatussosiologia*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ashmore, Richard. D., Deaux, Kay & McLaughlin-Volpe, Tracy (2004), An organizing framework for collective identity: Articulation and significance of multidimensionality. *Psychological Bulletin*, 130, 80–114.
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim (1996), Individualization and Precarious Freedom. Teoksessa Heelas, Paul, Lash, Scott & Morris, Paul (toim.), *Detraditionalization*. Cambridge (Mass.), Blackwell 23–48.
- Beck, Maria, Kestilä-Kekkonen, Elina & Söderlund, Peter (2016), Suomalaisen poliittinen luottamus ja siihen vaikuttavat tekijät. Teoksessa Grönlund, Kimmo & Wass, Hanna (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: oikeusministeriö.
- Berger, Peter. L. & Luckmann, Thomas (1966), *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Harmondsworth: Penguin University Books.
- Berry, John W. (1997), Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46:1, 5–68.
- Borg, Sami & Grönlund, Kimmo (2011), *Eduskuntavaalitutkimus 2011*. FSD2653. [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.1 (2013-01-22). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.f/urn:nbn:f:fsd:T-FSD2653>.
- De Fina, Anna (2007), Code-switching and the construction of ethnic identity in a community of practice. *Language in Society*, 36, 371–392.
- Elling, A., De Knop, P. & Knoppers, A. (2001), The social integrative meaning of sport: A critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal* 18:4, 414–434.
- Esaiasson, Peter (2019), *Förorten – ett samhällsvetenskaplig reportage*. Göteborg: Timbro.
- Grönlund, Kimmo & Kestilä-Kekkonen, Elina (2015), *Eduskuntavaalitutkimus 2015* [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.0 (2018-07-24). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>

Grönlund, Kimmo ja Setälä, Maija (2007), Political trust, satisfaction and voter turnout. *Comparative European Politics* 5:4, 400–422

Helsingin Sanomat (2012), *Suomen urheilun tulevaisuus on maahanmuuttajissa*. <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000002596139.html>

Helsingin Sanomat (2019), *Koti, vaimo, hiusväri ja hyvää ruokaa – Suomen arabiankielisten Facebook-ryhmissä haetaan ihan kaikkea*. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006285721.html>

Hetherington, Marc J. (1998), The Political Relevance of Political Trust. *American Political Science Review* 92:4, 791–808.

Huhta, Helena (2013), Monikulttuuriset suomalaiset huippu-urheilijoina. Teoksessa Piispa, Mikko & Huhta, Helena (toim.), *Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 134. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 79–144.

Inglehart, Ronald (1977), *The silent revolution: changing values and political styles among Western publics*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Inglehart, Ronald (2000), Globalization and Postmodern Values. *The Washington Quarterly* 23:1, 215–228.

Jasinskaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela (2000), Venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten perhearvot ja identiteetti. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) *Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Helsinki: Gaudeamus, 124–137.

Joro, Tuula (2019), *Turvapaikanhakijoiden osaaminen yhteiskunnallisena voimavarana. Selvitys Suomen Punaisen Ristin vastaanottokeskuksissa vuosina 2016–2018 tehdyistä turvapaikanhakijoiden osaamiskartoituksista*. Helsinki: Suomen Punainen Risti.

Koenis, Sjaak (1997), *Het verlangen naar gemeenschap: over moraal en politiek in Nederland na de verzuiling*. Amsterdam: Van Gennep.

Kirkko ja kaupunki (2009), *Uskomaton Viro*, <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/uskomaton-viro#353584b7>

Kortteinen, Matti (1992), *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Helsinki: Hanki ja jää.

Lahtinen, Hannu, Wass, Hanna & Hiilamo Heikki (2019), Luottamus poliittisen osallistumisen sosioekonomisten erojen selittäjänä. Teoksessa Bäck, Maria & Kestilä-Kekkonen, Elina (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuulut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 138–155.

Larja, Liisa & Luukko, Jasmin (2018), Koulutuksen ja työn vastaavuus. Teoksessa Tovanen, Minna, A. Väänänen, A.-L. Kurki, B. Bergbom & A. Airila (toim.). 2018. *Moni osaa! Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla*. Helsinki: Työterveyslaitos.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna (2015), Ulkomaalaistaustaiset työelämässä: ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammatirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Lindell, Juha (2017), Muutosjohtajuuden pirullinen puoli. *Acta Wasaensia* 375.

Listhaug, Ola & Kristen Ringdal (2008), Trust in political institutions. Teoksessa: Ervasti, Heikki, Fridberg, Torben, Hjerm, Mikael & Ringdal, Kristen (toim.), *Nordic social attitudes in a European perspective*. Cheltenham: Edward Elgar, 131–151.

Lönnqvist, Jan-Erik, Jasinskaja-Lahti, Inga & Verkasalo, Markku (2011), Personal values before and after migration. *Social Psychological and Personality Science* 2:6, 584–591.

Mesoudi, Alex (2018), Migration, acculturation, and the maintenance of between-group cultural variation. *PLOS One* 13:10, 1–23.

Miller, Arthur H. (1974), Political Issues and Trust in Government: 1964–1970. *American Political Science Review* 68:3, 951–972.

Mudde, Cas (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mähönen, Tuuli Anna & Yijälä, Anu (2016), *Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutuminen Suomeen*. Tutkimuskatsauksia 7. Helsinki: Helsingin kaupungin Tietokeskus.

Nieminen, Tarja & Larja, Liisa (2015), *Kielitaito: Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta*. Teoksessa Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Paloheimo, Heikki (2012), "Populismi puoluejärjestelmän vedenjakajana", teoksessa Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 324–346.

Pitkänen, Ville, Saukkonen, Pasi & Westinen, Jussi (2019), *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. SKR

Pitkänen & Westinen (2018a), *Sittenkin samanlaisia. Tutkimus suomalaisten identiteeteistä*. SKR.

Pitkänen & Westinen (2018b), *Samat huolet, eri näkökulmat. Tutkimus suomalaisten asenteista ja identiteeteistä*. SKR.

Pessi, Anne Birgitta, Pitkänen, Ville, Westinen, Jussi & Grönlund, Henrietta (2018), *Pyhyiden ytimessä. Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta*. SKR.

Puranen, Bi (2019), *Med migranternas röst. Den subjektiva integrationen*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.

Putnam, Robert D. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.

Putnam, Robert D. (2007), *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century The 2006 Johan Skytte Prize Lecture*. *Scandinavian Political Studies* 30:2, 137–174.

Raisio, Harri, Jalonen, Harri & Uusikylä, Petri (2018), *Kesy, sotkuinen vai pirullinen ongelma? Tiedon käyttö yhteiskunnallisessa päätöksenteossa*. Sitran selvityksiä 139.

Ranta, Mette, Grönlund, Henrietta & Pessi, Anne Birgitta (2017), *Young Adults' Conceptions of the Sacred in Finland Today*. *Young* 25:1, 1–21.

- Redfield, Robert, Linton, Ralph & Herskovits, Melville J. (1936), Memorandum for the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38:1, 149–152.
- Saukkonen, Pasi (1999), *Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipolitiikka: Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin*. Helsinki: SKS.
- Saukkonen, Pasi (2018), *Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä vuonna 2016. Työllisyys, tulot ja asuminen*. Tutkimuskatsauksia 3. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.
- Saukkonen Pasi & Peltonen, Juho (2018), *Eroja ja yhtäläisyyksiä: ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen tietojen valossa*. Tutkimuskatsauksia 2. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.
- Scabini, Eugenia, & Manzi, Claudia (2011), Family Processes and Identity. Teoksessa: Seth J. SchwartzKoen Luyckx, Vivian L. Vignoles (toim.), *Handbook of Identity Theory and Research*. Springer, New York, NY.
- Sipinen, Josefina (2019), Luottamuksen verkostot ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden rekrytoimisessa. Teoksessa: Bäck, Maria & Kestilä-Kekkonen, Elina (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus: Polut, trendit ja kuulut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö. s. 174–198.
- Sipinen, Josefina, & Wass, Hanna (2018), ”Ulkomaalaistaustaiset äänestäjät ja ehdokkaat”, teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina, Sipinen, Josefina, Borg, Sami, Tiihonen, Aino & Wass, Hanna, *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 6/2018. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Standard Eurobarometer 91, June 2019 (2019), *Public opinion in the European union*. Report, European Commission.
- Stubager, Rune (2009), “Education-based group identity and consciousness in the authoritarian-libertarian value conflict”. *European Journal of Political Research*, 48, 204–233.
- Sutela, Hanna (2015), Ulkomaalaistaustaiset työelämässä Ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammattirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015a), Maahanmuuton syyt: yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Teoksessa Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015b), Koulutus rakenne: ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Teoksessa Nieminen, Tarja, Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos.

Swann, William. B. (2005), The self and identity negotiation. *Interaction Studies*, 6, 69–83.

Tajfel, Henri & Turner, John. C (1986), The social identity theory of intergroup behavior. Teoksessa S. Worchel & W. G. Austin (toim.), *The psychology of intergroup behavior*, Chicago: Nelson Hall, 7–24.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus (2015), *Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa – hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle*. Käsikirjoja 51. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus.

Tervonen, Miika (2014), Historian kirjoitus ja myytti yhden kulttuurin Suomesta. Teoksessa Markkola, Pirjo, Snellman, Hanna & Östman, Ann-Catrin (toim.), *Kotiseutu ja kansakunta. Miten suomalaista historiaa on rakennettu*. Helsinki, SKS, 137–162.

Thisted Dinesen, Peter, Schaeffer, Merlin & Mannemar Sønderskov, Kim (2020), Ethnic Diversity and Social Trust: A Narrative and Meta-Analytical Review. Preprint version. *Annual Review of Political Science*, Volume 23.

Tilastokeskus (2018), *Väestöennuste 2018–2070*. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_fi.pdf

Turner, Bryan S. (2011), *Religion and modern society. Citizenship, Secularization and the State*. New York: Cambridge University Press.

Uslaner, Eric (2002), *The moral foundations of trust*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yijälä, Anu & Luoma, Tiina (2019), The Importance of Employment in the Acculturation Process of Well-Educated Iraqis in Finland: A Qualitative Follow-up Study. *Refugee Survey Quarterly*, 38:3, 314–340.

Yijälä, Anu, Lönnqvist, Jan-Erik, Jasinskaja-Lahti, Inga & Verkasalo, Markku (2012), Values as predictors of anticipated socio-cultural adaptation among potential migrants from Russia to Finland. *Journal of Community and Applied Social Psychology* 22:2, 95–100.

van der Waal, Jeroen, Achterberg, Peter & Houtman Dick (2007), Class Is Not Dead – It Has Been Buried Alive: Class Voting and Cultural Voting in Postwar Western Societies (1956-1990). *Politics and Society* 35:3, 403–426.

Waterman, Alan. S. (1999), Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement. *Developmental Review*, 19, 591–621.

Westinen, Elina (2019), "Hassan Maikal, aina paikal" – vloggaaminen, kuuluminen ja intersektionaalisuus. *Nuorisotutkimus* 37:2, 53–69.

White, Stephen, Nevitte, Neil, Blais, André, Gidengil, Elisabeth & Fournie, Patrick (2008), The Political Resocialization of Immigrants: Resistance or Lifelong Learning? *Political Research Quarterly* 61:2, 268–281.

SAMMANFATTNING

Samma land, skilda världar? Undersökning av värderingar och attityder hos fem språkgrupper i Finland

Människans etniska bakgrund definierar inte finländskheten. Så tänker majoriteten av de som representerar huvudstadsregionens största språkgrupper med ett främmande språk som modersmål. I undersökningen intervjuades 1 527 personer som bor i huvudstadsregionen och som har ryska, estniska, somaliska, arabiska eller engelska som modersmål. Man undersökte språkgruppernas värderingar och attityder och deras förtroende för människor och institutioner.

Ungefär två tredjedelar av personerna med ryska, engelska, somaliska eller arabiska som modersmål anser att finländskheten inte är beroende av människans etniska bakgrund. Bland de som talar estniska går åsikterna isär: av dem upplever 44 procent att finländskheten bestäms på etniska grunder, och 41 procent att den inte gör det.

De som talar engelska eller somaliska anser nästan enhälligt att det är bra med internationell migration (90%). Samma åsikt har tre fjärdedelar (76%) av de som talar arabiska och drygt hälften (58%) av de som talar ryska. Av de som talar estniska är däremot majoriteten av annan åsikt (77%). Av dem förhåller sig många kritiska också till den fria rörligheten inom Europeiska unionen.

Rentav tre fjärdedelar (76%) av de engelskspråkiga och cirka två tredjedelar (68%) av de somaliskspråkiga som bor i huvudstadsregionen följer aktivt samhällliga frågor i Finland. Även i fråga om de ryskspråkiga är andelen nästan två tredjedelar (62%). Av de som talar arabiska (48%) och de som talar estniska (36%) är det inte lika många som aktivt följer samhällliga frågor i Finland.

Hur nöjd man är med den finländska politiken varierar kraftigt mellan de olika språkgrupperna. De somaliskspråkiga är mest kritiska till den finländska politiken. Av dem anser nästan tre fjärdedelar (71%) att man sällan åstadkommer något gott inom den finländska politiken. Av den åsikten är däremot endast 12 procent av de engelskspråkiga, emedan mindre än hälften av de som talar estniska eller ryska håller med om påståendet.

De som talar somaliska eller arabiska litar mer än andra på de politiska aktörerna (till exempel politiker och partier) och institutionerna (till exempel riksdagen). Förtroendet för politikerna bland de som talar ryska eller estniska är däremot lägre. De litar mindre på politikerna jämfört med den finskspråkiga och svenskspråkiga majoritetsbefolkningen. Förtroendet för republikens president är dock relativt vanligt i alla språkgrupper.

De undersökta språkgruppernas förtroende för polisen, skolsystemet och universiteten är starkt. Även de somaliskspråkiga har i allmänhet ett högt förtroende för de offentliga aktörerna, men deras förtroende för polisen är mindre än de andra språkgruppernas. De ryskspråkiga å sin sida litar mindre på medierna än vad de övriga gör.

Det allmänna förtroendet för andra människor är högst bland de engelskspråkiga, majoritetsbefolkningen och de somaliskspråkiga. De som talar arabiska, estniska eller ryska litar något mindre på människor jämfört med de andra.

Förtroendet för den infödda befolkningen och för människorna från det egna ursprungslandet varierar beroende på språkgruppen. De som talar ryska eller arabiska litar klart mer på den infödda befolkningen än på de människor i Finland som kommer från det egna ursprungslandet. Detsamma gäller de som talar estniska eller engelska, även om skillnaderna vad gäller förtroendet är något mindre. De somaliskspråkiga litar däremot klart mer på somalierna än på den infödda befolkningen.

En överlägsen majoritet av respondenterna anser att människan själv ansvarar för sin framgång i livet. Av de som talar ryska, estniska, arabiska eller somaliska är det cirka nio av tio som undertecknar påståendet och av de engelskspråkiga nästan 80 procent. Den andel av dessa språkgrupper som har helt samma åsikt är större än hos den finsk- och svenskspråkiga majoritetsbefolkningen.

De somaliskspråkiga och arabiskspråkiga trivs bättre i den urbana miljön jämfört med de andra. En andel på 88 procent av de somaliskspråkiga och en andel på 78 procent av de arabiskspråkiga upplever att de trivs bättre i en stadsmiljö än i närheten av naturen. Detsamma gäller majoriteten av de ryskspråkiga (66%). Detsamma gäller betydligt färre av de engelskspråkiga (45%) och de estniskspråkiga (28%).

När respondenterna frågades vilka frågor de anser vara mycket viktiga, rentav heliga, var det de allmänmänskliga frågorna i anknytning till välbefinnandet och det egna livet, såsom hälsan, säkerheten, hemmet och de närstående, som var de viktigaste. Dessa frågor anses vara mycket viktiga för en klar majoritet i samtliga språkgrupper.

Skillnaderna mellan språkgrupperna hänför sig till betydelsen av religionen, säkerheten och fosterlandet. De somaliskspråkiga lyfte oftare än andra fram religionen, tron och traditionerna som en mycket viktig fråga. De arabiskspråkiga betonade mer än andra säkerhetens betydelse. Födelselandet var mycket viktigt särskilt för de som talar somaliska (68%) eller estniska (53%). De engelskspråkiga å sin sida betonade oftare än andra vetenskapens och konstens betydelse.

Med tanke på identiteten anser alla språkgrupper att familjen och de närs-tående samt arbete och utbildning är mycket viktiga. Dessa har stor betydelse i samtliga språkgrupper. Arbetet betonas även om respondenten inte är med i arbetslivet, och utbildningen är viktig också för dem som inte har lång utbildning. De högst utbildade betonar dock utbildningens betydelse något mer än de som har låg utbildning. Detta gäller i synnerhet de som talar arabiska.

De som talar estniska, ryska eller somaliska betonar något oftare än andra modersmålets betydelse för sin identitet. Modersmålet är mycket viktigt också för många engelsk- och arabiskspråkiga, men i dessa språkgrupper är det många andra aspekter av identiteten som framhävs som viktigare.

Det är få som anser att minoritetsställningen är mycket viktig för identiteten, med undantag för de somaliskspråkiga (58%). Att den är mycket viktig anser också 10 procent av de ryskspråkiga, 11 procent av de engelskspråkiga, 17 procent av de arabiskspråkiga och 23 procent av de estniskspråkiga.

Av de som talar somaliska anser dessutom tre av fyra (75%) att hudfärgen är mycket viktig för deras egen identitet. Endast få av de som talar ryska (18%), engelska (11%) eller arabiska (8%) är av den åsikten. Ett intressant undantag utgör de estniskspråkiga. Mer än hälften av alla de estniskspråkiga som deltog i undersökningen ansåg att hudfärgen är viktig, och nästan en tredjedel av dem ansåg att hudfärgen är mycket viktig.

АБСТРАКТ

ЗЕМЛЯКИ ИЛИ НЕТ? ИССЛЕДОВАНИЕ ОТНОШЕНИЯ И ЦЕННОСТНЫХ ПОЗИЦИЙ ПЯТИ ЯЗЫКОВЫХ ГРУПП В ФИНЛЯНДИИ

Этническое происхождение человека не определяет степень «финскости». Так считает большинство представителей групп иностранных языков столичного региона. В рамках исследования было опрошено 1 527 человек, родным языком которых является русский, эстонский, сомалийский, арабский или английский. Задачей опроса было выяснение их ценностных позиций и отношения, а также степени доверия к людям и различным официальным структурам.

Примерно 2/3 респондентов, чей родной язык русский, английский, сомалийский или арабский, считают, что «финскость» не зависит от этнического происхождения человека. Среди говорящих на эстонском отношение к этому вопросу менее однозначно: 44% считают, что «финскость» определяется этническим происхождением, а 41% придерживаются противоположного мнения.

Англоязычные и говорящие на сомалийском языке практически единодушны в том, что международная миграция представляет собой позитивное явление. Из говорящих на арабском, так считает примерно 3/4 опрошенных (76%), а из русскоязычных – чуть больше половины (58%). Однако среди говорящих на эстонском, абсолютное большинство (77%) придерживается противоположного мнения. Многие из них относятся критично также и к миграционным перемещениям внутри Европейского союза.

Из проживающих в столичном регионе англоязычных 3/4 (76%), а из говорящих на сомалийском 2/3 (68%), активно следят за общественной жизнью Финляндии. Среди русскоязычных таких почти 2/3 (62%), среди говорящих на арабском (48%) и эстонском (36%) языках за общественными событиями Финляндии следит значительно меньшая часть респондентов.

Удовлетворённость финской политикой среди языковых групп проявляется очень по-разному. Например, говорящие на сомалийском настроены по отношению к финской политике наиболее критично. Из них

почти 3/4 (71%) считают, что в финской политике редко успеется достичь положительных результатов. При этом из англоязычных так считают всего 12%. Из русскоязычных и говорящих на эстонском такой точки зрения придерживаются менее половины респондентов.

Говорящие на сомалийском и арабском языках доверяют больше другим политическим органам (например политикам и политическим партиям) и ведомствам (например парламенту). Среди русскоязычных и говорящих на эстонском уровень политического доверия ниже – они доверяют политическим органам меньше финно- и шведоязычного коренного населения. Доверие президенту республики сравнительно высоко во всех языковых группах.

Доверие исследуемых языковых групп, в особенности по отношению к полиции, системе образования и университетам, довольно высоко. Среди говорящих на сомалийском доверие к государственным органам также находится на сравнительно высоком уровне, однако полиции они доверяют меньше других языковых групп. При этом, русскоязычные меньше остальных доверяют средствам массовой информации.

Общее доверие к людям выше всего среди англоязычных, коренного населения и говорящих на сомалийском языке. Говорящие на арабском и эстонском, а также русскоязычные доверяют людям немного меньше остальных.

Доверие к представителям коренного населения и страны своего происхождения варьируются в зависимости от принадлежности к той или иной языковой группе. Русскоязычные и говорящие на арабском языке доверяют явно больше коренному населению, нежели представителям страны своего происхождения. Схожая ситуация наблюдается также и среди говорящих на эстонском и англоязычных, однако разница в уровне доверия среди этих языковых групп немного меньше. Представители группы сомалийского языка доверяют своим братьям по языковой группе явно больше, нежели коренному населению.

Абсолютное большинство респондентов считает, что успех в собственной жизни зависит от самого человека. Среди русскоязычных, а также говорящих на эстонском, арабском и сомалийском языках, девять из десяти полностью разделяют данную точку зрения. Из англоязычных так считают почти 80%. Доля абсолютно согласных с этой точкой зрения среди представителей перечисленных пяти языковых групп больше, нежели среди финно- и шведоязычного коренного населения.

Представители сомалийской и арабской языковых групп чаще других предпочитают городскую среду. Среди говорящих на сомалийском 88% и среди говорящих на арабском 78% заявляют, что чувствуют себя лучше в городской среде, нежели вблизи природы. Также считает и большинство русскоязычных (66%). Среди англоязычных (45%) и говорящих на эстонском (28%) значительно меньше респондентов разделяют данную точку зрения.

На вопрос о том – что является для респондентов чрезвычайно важным или даже святым, наиболее часто ответы были связаны с благосостоянием и вещами, непосредственно имеющими отношение к собственной жизни, такими как здоровье, безопасность, дом и близкие люди.

Различия между языковыми группами связаны со значением религии, безопасности и родины. Так представители группы сомалийского языка чаще других называют чрезвычайно важной религию, религиозность и традиции. Говорящие на арабском языке больше остальных подчёркивают значение чувства безопасности. Родина является чрезвычайно важным фактором чаще других для говорящих на сомалийском (68%) и эстонском (53%) языках. Англоязычные, в свою очередь, чаще остальных подчёркивают значение науки и искусства.

Представители всех языковых групп считают очень важными с точки зрения идентичности семью и близких, а также работу и образование. Их значение является важным для всех языковых групп. Важность работы подчёркивается не смотря на то, что респондент не участвует в трудовой жизни, а образование является важным также для тех, кто долгое время не посещал учебных заведений. Однако, респонденты с высоким уровнем образования подчёркивают его значение немного чаще тех, чей уровень образования ниже. Особенно это касается представителей группы арабского языка.

Значение родного языка с точки зрения идентичности чаще остальных подчёркивается говорящими на эстонском, русском и сомалийском языках. Очень важным родной язык также является для англоязычных и представителей группы арабского языка, однако среди них другие факторы идентичности упоминаются как более важные.

За исключением представителей группы сомалийского языка (58%), значение положения меньшинства с точки зрения идентичности является важным только для редких респондентов. Из русскоязычных 10%, из англоязычных 11%, из говорящих на арабском 17%, а на эстонском 23% считают это фактор исключительно важным.

Также три четверти (75%) говорящих на сомалийском языке считают свой цвет кожи важным для формирования идентичности. Из русскоязычных (18%), англоязычных (11%) и говорящих на арабском (8%) так считают лишь немногие. Однако, интересным исключением являются представители группы эстонского языка, из которых цвет кожи считают важным более половины респондентов. Исключительно важным среди них этот фактор видит почти 1/3.

KOKKUVÖTE

Sarnased või erinevad? Uurimus viie keelerühma väärtustest ja hoiakutest Soomes.

Soomlaseks olemine ei ole seotud inimese etnilise taustaga. Sellisel arvamusel on enamik pealinnaregiooni suuremate võõrkeelsete rühmade esindajatest. Uurimuse käigus intrvjueriti 1527 pealinna piirkonnas elavat vene-, eesti-, soomaali-, araabia- ja ingliskeelset isikut. Uuriti nendesse keelerühmadesse kuuluvate inimeste väärtusi ja hoiakuid ning usaldust inimeste ja institutsioonide vastu.

Umbes kaks kolmandikku vene-, inglisi-, soomaali- ja araabiakeelsetest elanikest on arvamusel, et soomlaseks olemine ei ole seotud inimese etnilise taustaga. Eestikeelsete arvamused lahknevad selles küsimuses kõige rohkem: 44 protsenti arvab, et soomlaseks olemine on rahvusega seotud ja 41 protsenti on vastupidisel arvamusel.

Inglis- ja soomaalikeelsed küsitletud on peaaegu üksmeelselt sellel arvamusel, et rahvusvaheline ränne on positiivne nähtus (90%). Nii mõtleavad ka kolm neljandikku (76%) araabiakeelsetest ning üle pooled (58%) venekeelsetest. Seevastu eestikeelsetest on enamik (77%) vastupidisel arvamusel. Paljud eestikeelsed suhtuvad kriitiliselt ka Euroopa Liidu sisesesse rändesse.

Pealinna piirkonnas elavatest ingliskeelsetest koguni kolm neljandikku (76%) ja soomaalikeelsetest umbes kaks komandikku (68%) jälgib aktiivselt ühiskondlikke teemasid Soomes. Ka venekeelsete hulgas on sellisete inimeste osakaal peaaegu kaks kolmandikku (62%). Araabiakeelsete (48%) ja eestikeelste (36%) seas on Soome ühiskondlikke teemasid jälgivaid inimesi vähem.

Rahulolu Soome poliitikaga on eri keelerühmades väga erinev. Somaalikeelsed on Soome poliitika suhtes kõige kriitilisemad. Nendest peaaegu kolm neljandikku (71%) on arvamusel, et Soome poliitikas saadakse harva millegi positiivsega hakkama. Seevastu ingliskeelsetest mõtleb nii vaid 12 protsenti. Eesti- ja venekeelsetest on samal arvamusel alla pooled.

Somaali- ja araabiakeelsed usaldavad teistest enam poliitikavaldkonnas tegutsejaid (näiteks poliitikud ja parteid) ja institutsioone (näiteks parlament). Vene- ja eestikeelsete seas on poliitiline usaldus seevastu kõige

madalamal tasemel – nemad usaldavad poliitikuid vähem kui soome- ja rootsikeelsed põliselanikud. Usaldus vabariigi presidendi vastu on võrdlemisi üldine kõigis keelerühmades.

Uuritud keelerühmade usaldus politsei, haridussüsteemi ja ülikoolide vastu on tugev. Ka soomaalikeelsete usaldus avaliku sektori vastu on üldiselt kõrge, aga politseid usaldavad nad vähem kui teised keelerühmad. Venekeelsed seevastu usaldavad teistest vähem meediat.

Teiste inimeste usaldamine on kõige kõrgemal tasemel ingliskeelsete, põliselanike ja soomaalikeelsete seas. Araabia-, eesti- ja venekeelsed usaldavad teisi inimesi nendest vähem.

Põliselanike ja oma päritolumaa inimeste usaldamine on eri keelerühmades erinev. Vene- ja araabiakeelsed usaldavad selgelt rohkem põliselanikke kui Soomes elavaid oma endiselt kodumaalt pärit inimesi. Sama käib eesti- ja ingliskeelsete küsitletute kohta, kuigi erinevused on siin veidi väiksemad. Somaalikeelsed seevastu usaldavad oma kaasmaalasi selgelt rohkem kui põliselanikke.

Ülekaalukas enamik vastajatest on sellel arvamusel, et inimese edukus elus sõltub temast enesest. Vene-, eesti-, araabia- ja soomaalikeelsetest kirjutab väitele alla umbes üheksa vastanut kümnest ja ka ingliskeelsetest peaaegu 80 %. Väitega täiesti nõus olevate osakaal on nendes viies keelerühmas suurem kui soome- ja rootsikeelsete põliselanike hulgas.

Somaali- ja araabiakeelsed tunnevad end teistest paremini urbanistlikus keskkonnas. Somaalikeelsetest 88 protsenti ja araabiakeelsetest 78 protsenti teatasid, et neile meeldib rohkem linna- kui looduskeskkonnas. Niimoodi arvab ka enamik venekeelsetest (66%). Inglisekeelsetest (45%) ja eestikeelsetest (28 %) nõustub väitega märgatavalt vähem inimesi.

Küsimusele, millised asjad on vastajate meelest äärmiselt tähtsad, peaaegu pühad, anti heaolu ja oma eluga seotud üldinimlikke vastuseid, nagu tervis, turvalisus, kodu ja lähedasd. Kõigis keelerühmades peab neid äärmiselt tähtsaks selge enamik.

Keelerühmade vahelised erinevused on seotud usu, turvalisuse ja isamaa tähtsusega. Somaalikeelsed peavad teistest enam äärmiselt tähtsaks usku, religioossust ja traditsioone. Araabiakeelsed rõhutavad teistest rohkem turvalisuse olulisust. Sünnimaa tähtsust rõhutavad enim soomaalikeelsed (68%) ja eestikeelsed (53%). Inglisekeelsed omakorda rõhutavad teistest enam teaduse ja kultuuri rolli.

Identiteedi seisukohalt peetakse kõigis keelerühmades oluliseks peret ja lähedasi inimesi ning tööd ja haridust. Nende tähtsus on suur kõikides

keelerühmades. Tööd peetakse oluliseks, isegi kui vastaja ise tööle ei käi, ja haridus on tähtis ka neile, kelle haridustee ei ole olnud kuigi pikk. Kõrgema haridustasemega inimesed rõhutavad hariduse rolli siiski natuke rohkem kui madalama haridustasemega inimesed. See käib just araabiakeelsete kohta.

Eesti-, vene- ja soomali keelsed rõhutavad teistest veidi rohkem emakeele osa oma identiteedis. Väga tähtis on see ka paljude inglise- ja araabiakeelsete jaoks, aga nendes keelerühmades on sellest eespool veel paljud muud identiteedi osategurid.

Vähemusse kuulumine on identiteedi seisukohast väga oluline vaid väheste küsitletute, välja arvatud soomali keelsete arvates (58%). Venekeelestest 10 protsenti, ingliskeelsetest 11 protsenti, araabiakeelsetest 17 protsenti ja eestikeelsetest 23 protsenti peab seda väga tähtsaks.

Lisaks peab kolm neljast (75 %) soomali keelsest nahvärvi oma identiteedi seisukohalt väga tähtsaks. Vene- (18 %), inglise- (11%) ja araabiakeelsetest (8%) mõtlevad nii vaid vähesed. Huvitava erandi moodustavad eestikeelsed, kellest nahvärvi peavad tähtsaks üle pooled uurimuses osalenud. Väga oluliseks peab seda peaaegu kolmandik neist.

ABSTRACT

People Of The Same Kind – Or Different? A Study On The Values And Attitudes Of Five Groups Of Foreign Language Speakers In Finland

Finnish identity is not determined by the ethnic background of a person. This is what the majority of those representing the largest groups of foreign language speakers in the Helsinki region think. The study was based on interviews with 1,527 speakers of the Russian, Estonian, Somali, Arabic and English language living in the Helsinki region. The objective was to examine the values and attitudes of people representing these language groups and their confidence in people and institutions.

About two thirds of the Russian, English, Somali and Arabic speakers believe that Finnish identity is not dependent on the ethnic background of a person. The views of the Estonian speakers are more divided: 44% consider that Finnish identity is determined by the ethnic background while 41% think the exact opposite.

The vast majority of the English and Somali speakers consider that international migration is a good thing (90%). This view is shared by three out of four (76%) of the Arabic speakers and a little more than half of the Russian speakers (58%), while a clear majority of the Estonian speakers (77%) disagree with this. Many Estonian speakers have a negative view of intra-EU mobility as well.

As many as three out of four of the English speakers (76%) and about two thirds of the Somali speakers (68%) living in the Helsinki region are active followers of what is taking place in the Finnish society. Among the Russian speakers this share is also almost two thirds (62%), but among the Arabic (48%) and Estonian (36%) speakers there is less active interest in social issues within Finland.

Satisfaction with Finnish policy-making varies greatly in different language groups. The Somali speakers have the most critical view of this: almost three out of four (71%) consider that positive things are seldom

achieved in Finnish policy. Among the English speakers just 12% and less than half of the Estonian and Russian speakers share this view.

The Somali and Arabic speakers have more confidence in political actors (e.g. politicians and political parties) and institutions (e.g. Parliament) than the other language groups. Confidence in political actors and institutions is particularly low among the Russian and Estonian speakers – they have less confidence in these than the Finnish and Swedish speaking majority population. Confidence in the President of the Republic is quite high in all language groups.

In the language groups included in the study confidence in the police, education system and universities is strong. Among the Somali speakers confidence in public bodies in general is also high, but trust in the police is lower than in the other language groups. The Russian language speakers, in turn, have less confidence in the media than the other groups.

Trust in other people in general is the highest among the English speakers, majority population and Somali speakers. The Arabic, Estonian and Russian speakers have less confidence in other people.

Confidence in the majority population and in people coming from one's own country of origin varies in different language groups. The Russian and Arabic speakers have more trust in the majority population than in people living in Finland who come from their own country of origin. This is also the case for the Estonian and English speakers, but with a smaller difference in the level of confidence. Instead, the Somali speakers have much greater trust in other Somalis than in the majority population.

A vast majority of the respondents consider that success in life depends on the person's own actions. This is the view of about nine out of ten Russian, Estonian, Arabic and Somali speakers and almost 80% of the English speakers. In these five language groups the share of those who fully agree with this is higher than among the Finnish and Swedish speaking majority population.

Among the Somali and Arabic speakers preference for urban environments is more common than in the other language groups. Of the Somali speakers 88% and 78% of the Arabic speakers feel more comfortable in urban areas than in natural environments. The same applies to the majority of the Russian speakers (66%), while much fewer speakers of English (45%) and Estonian (28%) feel this way.

When asked what people feel to be extremely important, almost sacred, the respondents considered universal human issues associated with one's own

personal life the most important: health, safety, security, home, and family and friends. These were regarded as extremely important in all language groups.

Differences between the language groups are mainly related to the significance of religion, security and home country. More often than the others, the Somali speakers regard religion, religious faith and traditions as extremely important. The Arabic speakers, in turn stress, the role of security more than the others. Native country is extremely important especially for the Somali (68%) and Estonian speakers (53%), while the English speakers consider science and the arts more important than the other language groups.

With respect to identity, family and friends and employment and education are considered highly important in all language groups. Work and employment are considered important even among respondents who do not participate in working life, and education is also important for the less educated. However, those with the highest level of education stress the meaning of education slightly more than those who went to school for a shorter time. This applies to the Arabic speakers, in particular.

The speakers of Estonian, Russian and Somali place a little more weight on the role of the mother tongue in their identity. This is highly important for many English and Arabic speakers as well, but in these language groups certain other identity factors are considered even more important.

Except for the Somali speakers (58%), very few people consider that minority status is highly important for a person's identity. Just 10% of the Russian speakers, 11% of the English speakers, 17% of the Arabic speakers and 23% of the Estonian speakers consider it highly important.

Three out of four (75%) of the Somali speakers regard skin colour as highly important for their identity, while the same applies to quite few of the speakers of Russian (18%), English (11%) and Arabic (8%). The Estonian speakers form an interesting exception in this respect: more than half of them consider skin colour important and almost a third consider it highly important.

Ma isku aragti baa, mise waa kala aragti duwan yihiin? Baaritaan ku saabsan qiimeynta iyo fikradaha ay qabaan shan kooxood oo ku hadla luqado kala duwan oo ku nool Finland

Isirka ama jinsiyadda uu qofku ka soo jeedo ma ahan mid caddaynaysa ama sheegeysa finishnimada qofka. Aragtidaas waxaa qaba wakiillada kooxaha ugu waawayn ee dadka ku hadla luqadaha ajnabiga ee ku nool caasimadda iyo nawaaxigeeda. Baaritaankaan awgiis ayaa waxaa waraysi lala yeeshay dad tiradoodu gaarayso 1527 qof oo ka mid ah dadka ku nool caasimadda iyo nawaaxigeeda ee ku hadla luqadaha ruushka, istooniyaanka, soomaaliga, carabiga iyo ingiriiska. Waxaana baaritaankaas lagu caddaynaayay qiimaha, mowqifka iyo sidoo kale kalsoonida ay kooxahaas luqadaha kala duwan ku hadla u hayaan ama ka qabaan dadka iyo hay'adaha.

Qiyaastii saddex meeloodow laba dadka ku hadla luqadaha ruushka, ingiriiska, soomaaliga iyo carabiga ayaa waxay qabaan fikrika ah, in finishnimadu aanay ahayn mid ku xiran isirka ama jinsiyadda uu qofku ka soo jeedo. Dadka ku hadla luqadda istooniyaanka, arrinkaas waa ay ku kala qaybsan yihiin: 44% waxaa ay u arkaan in finishnimadu ay tahay mid ku xiran isirka uu qofku ka soo jeedo, 41% waa ay ka soo horjeedaan fikraddaas.

Dadka ku hadla luqadaha ingiriiska iyo soomaaliga waxaa ay isku fikrad ka yihiin arrinka ah, in dhaqdhaqaaqa guritaan ee caalamiga ah uu 90% yahay arrin fiican. Marka laga hadlaayo dadka ku hadla luqadda carabiga waxaa sidaas oo kale ay la tahay oo fikraddaas qaba afar meeloodow saddex (76%), dadka ku hadla luqadda ruushkana waxaa sidaas oo kale la qaba qiyaastii kala bar tirada baaritaanka ka qaybgashay (58%). Halka tirada ugu badan ee dadka ku hadla luqadda istooniyaanka ay arrinkaas ka qabaan fikrad taa ka duwan (77%). In badan oo ka mid ah dadka ku hadla luqadda istooniyaanka, waxaa ay u arkaan in isusocodka ama isuguuritaanka waddamada yurub dhexdooda xitaa uu yahay arrin aan wanaagsanayn.

Dadka ku nool caasimadda iyo nawaaxigeeda ee ku hadla luqadda ingiriiska illaa iyo afar meeloodow saddex (76%) iyo kuwa ku hadla luqadda soomaaliga qiyaastii saddex meeloodow laba (68%), ayaa waxaa ay si firfircoon ula socdaan qadiyadaha arrimaha bulshada ee ka dhacaya dalkan Finland

gudhiisa. Kuwa ku hadla luqadda ruushkana qayb ahaan waxaa ay ku dhowdahay saddex meeloodow laba (62%). Kuwa ku hadla luqadda carabigana waa (48%), kuwa ku hadla luqadda istooniyaanka tiro aad uga sii yar (36%) ayaa la socda arrimaha bulshada ee ka dhacaya dalkan Finland gudhiisa.

Marka laga hadlaayo ku qanacsanaanta siyaasadda Finland, si aad u xoog badan ayay ugu kala aragti duwan yihiin kooxaha luqadaha kala duwan ku hadlaa. Dadka ku hadlaa luqadda soomaaliga ayaa ah kuwa ugu dhalleecaynta badan siyaasadda finishka. Waxaana ay iyagu ku dhawaad afar meeloodow saddex (71%) qabaan fikradda ah, in ay tahay arrin dhif ama naadir ah, in siyaasadda Finland lagu sameeyo ama lagu gaaro wax wanaagsan. Halka dadka ku hadlaa luqadda ingiriiska ay fikraddaas la qabaan 12 boqolkiiba oo kaliya. Wax ka hooseeya kala bar dadka ku hadla luqadaha istooniyaanka iyo ruushka ayaa iyaguna sidaa si la mid ah ku andacoonaya.

Dadka ku hadla luqadaha soomaaliga iyo carabigu si ka badan kuwa kale ayay ugu kalsoon yihiin dadka ka shaqeeya arrimaha siyaasadda (tusaale ahaan siyaasiyiinta iyo xisbiyada) iyo hay'adahaba (tusaale ahaan baarlamaanka). Halka dadka ku hadla luqadaha istooniyaanka iyo ruushka ku kalsoonaantooda arrimaha siyaasadda ay ka tahay heer aad u hooseeya. Waxaana ay hay'adahaas ugu kalsoon yihiin si kayar sida ay yihiin bulshada finish-iswidhishka ah. Kalsoonida lagu qabo madaxweynaha waa mid si iskumid ah isugu dhowdhow dhammaanba dadka ku hadla luqadaha kala duwan.

Baaritaanka qaybta ku saabsan kalsoonida ay kooxaha luqadaha kala duwan u hayaan gaar ahaan booliska, nidaamka waxbarashada iyo jaamacadaha waa mid aad u xoog badan. Sidoo kale dadka ku hadla luqadda soomaaliga kalsoonida ay ku qabaan hay'adaha guud ee dowladda waa mid aad u sarraysa, laakiin marka laga hadlaayo booliska, waxaa ay ugu kalsoon yihiin si ka yar sida kuwa ku hadla luqadaha kale. Dadka ku hadla luqadda ruushka si ka yar kuwa kale ayay ugu kalsoon yihiin warbaahinta.

Kalsoonida guud ee loo hayo dadka kale waa mid heer aad u sarraysa uga dhexjirta dadka ku hadla luqadda ingiriiska, kuwa dhaladka ah iyo kuwa ku hadla luqadda soomaaliga. Dadka ku hadla luqadaha carabiga, istooniyaanka iyo ruushka si intaa ka yar ayay ugu kalsoon yihiin dadka kale.

Kalsoonida loo hayo dadka dhaladka ah iyo kuwa ka yimid isladalkaaga, waa mid si aad ah ay ugu kala duwan yihiin kooxaha luqadaha kala duwan ku hadlaa. Dadka ku hadla luqadaha ruushka iyo carabta, waxaa ay ugu kalsoon yihiin dadka dhaladka ah, si cad oo ka badan sida ay ugu kalsoon yihiin dadka ay isku dalka ka yimaadeen. Waxaa sidoo kale kuwaa la mid

ah dadka ku hadla luqadaha ingiriiska iyo istooniyaanka, inkastoo tirada ku kalsoonaantu ay tahay mid wax xoogaa ka yar. Dadka ku hadla luqadda soomaaliga waxaa ay dadka soomaalida ah ugu kalsoon yihiin si aad uga badan sida ay ugu kalsoon yihiin dadka waddanka u dhashay.

Tiro aad u badan oo dadkii jawaabta ka bixiyay baaritaankaan waxaa ay qabaan fikradda ah, in ay tahay arrin qofka isaga nafsadahaantiisa ku xiran, in uu noloshiisa guul ka gaaro. Dadka ku hadla luqadaha ruushka, istooniyaanka, carabiga iyo soomaalida tobankii qofoodba sagaal ka mid ah ayaa arrinkaas qaba oo hoosta ka xarriiqay, kuwa ku hadla luqadda ingiriiskana waxaa fikraddaas qaba 80 boqolkiiba. Dadka sida buuxda u raacsan fikraddaas ee ka tirsan shanta kooxood ee luqadaha kala duwan ku hadlaa, si aad u weyn ayay uga badan yihiin tan ay qabaan dadka wadanka u dhashay ee finish-iswiidishka ah.

Somaalida iyo carabta waxaa ay si aad ah oo ka badan dadka kale uga helaan degaanka casriga ah ee ay ku uruursan yihiin. Soomaalida 88 boqolkiiba iyo carabta 78 boqolkiiba waxaa ay sheegeen, in ay ka helaan ku noolaanshaha degaanka magaalada ah, si kabadan tan degaannada ku yaalla meelaha cidlada ah ee dabeecadda u dhow. Sidaas si la mid ah waxaa ku fekeraya dadka ku hadla luqadda ruushka intooda ugu badan (66%), dadka ku hadla luqadda ingiriiska (45%), kuwa ku hadla luqadda istooniyaankana (28%) waxaa ay sheegeen in ay arrinkaas si intaa ka yar uga helaan..

Markii dadka ka jawaabaayay baaritaankaan la weydiyay waxa iyaga fikrad ahaantooda sida aadka ah ugu muhiimsan, ee agtoda sida tooska ah muqaddaska uga ah, waxaa ay arkayeen in ay muhiimaad aad leeyihiin, arrimaha bani'aadnimada ee sida tooska ah ugu xiran noloshu qofka u gaarka ah iyo nolol-wannaaggaba, sida caafimaadka, ammaanka, guriga iyo ehelka. Tiro aad u badan oo dhammaan kooxha kala duwan ka mid ah ayaa arrimahaas oo dhan u arka in ay yihiin kuwo si aad ah muhiim u ah.

Kala duwanaanshaha u dhexeeya kooxaha luqadaha kala duwan ku hadlaa waa mid la xiriira, arrimaha diinta, ammaanka iyo qiimaha dhulka hooyo. Soomaalidu waxaa ay soo bandhigeen in diinta, ku dhaqanka diinta iyo dhaqanka ay yihiin arrimo aad muhiim u ah, oo kuwa kale oo dhanna ka muhiimsan. Dadka ku hadla luqadda carabiga waxaa ay sheegeen in ammaanku uu arrimaha kale oo dhan ka muhiimsan yahay.

Dhulka hooyo marka laga hadlaayo (68%) ayaa soomaalida ka aaminsan in uu arrimaha kale aad uga muhiimsan yahay, istooniyaankana (53%). Marka laga hadlaayo dadka ku hadla luqadda ingiriiska waxaa ay si ka badan kuwa kale xoogga u saarayaan qiimaha ay leeyihiin cilmiga iyo farshaxanka.

Dhanka jinsiyadda waxaa ay dhammaanba kooxaha luqadaha kala duwan ku hadlaa si aad ah ugu arkaan in ay muhiim u yihiin, qoyska, dadka ehelka ah, shaqada iyo waxbarashada. Qiimaha ay arrimahaasu leeyihiin waa kuwo aad ugu weyn dhammaanba kooxaha luqadahaas ku hadla. Inkasta oo qofka jawaabta bixinaayay uusan shaqaynin, haddana shaqada si aad ah ayuu carrabka ugu adkaynaayay, sidoo kale waxbarashadu waxaa ay u ahayd arrin muhiim ah, xitaa kuwa aan muddo dheer wax iskuul ah galin. Si kastaba dadka muddada dheer wax soo baranaayay, waxaa ay si kabadan kuwa iskuulka wax yar dhigtay ay xoogga u saarayaan, qiimaha ay waxbarashadu leedahay. Arrinkaan wuxuu si gaar ah uga dhex jiray dadka ku hadla luqadda carabiga.

Dadka ku hadla luqadaha soomaaliga, istooniyaanka iyo ruushku waxaa ay si ka badan kuwa kale xoogga u saarayaan qiimaha ay luqadda hooyo u leedahay aqoonsigooda jinsiyad ahaaneed. Sidoo kale waxaa uu arrinkaan muhiimad gaar ah u leeyahay qaar badan oo ka mid ah kuwa ku hadla luqadaha ingiriiska iyo carabiga, laakiin kooxahaas luqadaha kala duwan ku hadla, waxaa qaybaha hore soo galaya arrimo kale oo qayb ka gaysanaya aqoonsiga jinsiyadeed.

Arrinka ah dadka laga tirada badan yahay iyo qiimaha ay ku yeelanayso aqoonsiga jinsiyadeed, soomaalida (58%) ayaa u arka in ay muhiim tahay, marka laga reebo tiro intaa ka yar oo iyagu u arka in arrinkaasi uu si aad ah muhiim u yahay. Dadka ku hadla luqadda ruushkana waa 10 boqolkiiba, kuwa ku hadla ingiriiskana waa 11 boqolkiiba, carabta 17 boqolkiiba iyo istooniyaanka oo 23 boqolkiiba u arka in arrinkaasi uu si aad ah muhiim u yahay.

Intaas waxaa dheer in afar meeloodow saddex (75%) dadka soomaalida ah ay u arkaan in midabka jirku uu si aad ah muhiim ugu yahay aqoonsigooda jinsiyadeed. Ruushka (18%), ingiriiska (11%) iyo carabta (8%) in aad u yar ayaa arrinka sidaas u aragta. Arrinka aan caadiga ahayn ee xiisaha leh wuxuu ka soo dhex baxay dadka ku hadla luqadda istooniyaanka, kuwaasoo in kabadan kala bar dadkii ka jawaabayay baaritaankan ay u arkayeen in midabka jirku uu yahay mid aad muhiim u ah. Ku dhawaad saddex meeloodow meel iyaga ka mid ah ayaa arrinkaas u arkayay in uu yahay mid aad muhiim u ah.

ملخص

نفس البلد أم بلد مُختلف؟ بحث بشأن قيم ومواقف خمس فئات لغوية في فنلندا

الخلفية العرقية للشخص لا تُحدد الفنلندية (مدى كون الشخص فنلندياً). هكذا يُفكر غالبية مُمتلي الفئات الكبيرة الناطقة باللغات الأجنبية في منطقة العاصمة وضواحيها. قمنا من أجل إعداد البحث بإجراء مقابلات مع 1527 شخصاً من الناطقين باللغة الروسية والإستونية والصومالية والعربية والإنجليزية، ويسكنون في منطقة العاصمة وضواحيها. قمنا من خلال ذلك باستيضاح قيم ومواقف الأشخاص التابعين لهذه الفئات اللغوية وكذلك مدى ثقّتهم في الناس والمؤسسات.

تقريباً من وجهة نظر تُلثي الناطقين باللغة الروسية والإنجليزية والصومالية والعربية، أن الفنلندية (مدى كون الشخص فنلندياً) غير مرتبطة بالخلفية العرقية للشخص. الأمر يُقسّم الناطقين باللغة الإستونية بقدر أكبر: 44% منهم يعتبرون أنه يتم تحديد الفنلندية (مدى كون الشخص فنلندياً) حسب الخلفية العرقية، و43% منهم لديهم وجهة نظر مناقضة لذلك.

من وجهة النظر بالإجماع تقريباً للناطقين باللغة الإنجليزية واللغة الصومالية، أن حركة الانتقال/الهجرة الدولية تُعتبر أمر جيد (90%). هكذا يعتقد ثلاثة أرباع (76%) من الناطقين باللغة العربية أيضاً وأكثر من النصف بقليل (58%) من الناطقين باللغة الروسية. في حين أنه من الواضح أن أغلبية الناطقين باللغة الإستونية رأبهم مُخالف بخصوص هذا الأمر (77%). العديد من الناطقين باللغة الإستونية موقفهم ناقد بخصوص الحركة والتنقل داخل الإتحاد الأوروبي.

ما يزيد بقليل عن ثلاثة أرباع (76%) الناطقين باللغة الإنجليزية في منطقة العاصمة وضواحيها وتقريباً ثلثي (68%) الناطقين باللغة الصومالية، يتابعون بشكل نشط الأمور المتعلقة بالمجتمع في فنلندا. الجزئية الخاصة بالناطقين باللغة الروسية قدرها تقريباً الثلثين (62%). (48%) من الناطقين باللغة العربية و(36%) من الناطقين باللغة الإستونية، نادراً ما يتابعون بشكل نشط الأمور المتعلقة بالمجتمع في فنلندا.

مدى الرضا عن السياسة الفنلندية يتفاوت بقدر كبير بين مُختلف الفئات اللغوية. الناطقون باللغة الصومالية أكثر نقداً للسياسة الفنلندية. من وجهة نظر ثلاثة أرباعهم (71%) تقريباً، أنه نادراً ما يمكن تحقيق أي شيء جيد من خلال السياسة الفنلندية. في حين أن 12% فقط من الناطقين باللغة الإنجليزية يُفكر بهذه الطريقة. أقل من نصف الناطقين باللغة الإستونية واللغة الروسية يتفقون مع هذا الرأي.

الناطقون باللغة الصومالية والناطقون باللغة العربية يتقون أكثر من الآخرين بالفاعلين السياسيين (على سبيل المثال السياسيون والأحزاب) وبالمؤسسات (على سبيل المثال البرلمان). في حين أن ثقة الناطقين باللغة الروسية والناطقين باللغة الإستونية في السياسة ذات مستوى منخفض بقدر أكثر - هم يتقون بهذه الجهات أقل من الناطقين باللغة الفنلندية واللغة السويدية من الشعب الأصلي. الثقة في رئيس الجمهورية أمر شائع نسبياً لدى جميع الفئات اللغوية.

ثقة الفئات اللغوية التي تم إجراء البحث عليها، على وجه الخصوص في الشرطة والمنظومة التعليمية والجامعات قوية. كما أن ثقة الناطقين باللغة الصومالية في الجهات الرسمية العامة مرتفعاً بشكل عام، ولكنهم يتقون في الشرطة بقدر أقل من الفئات اللغوية الأخرى. الناطقون باللغة الروسية من ناحيتهم يتقون بقدر أقل من الآخرين في الإعلام.

الثقة العامة في الأناس الآخرين ذات مستوى مرتفع فيما بين الناطقين باللغة الإنجليزية والشعب الأصلي والناطقين باللغة الصومالية. الناطقون باللغة العربية والناطقون باللغة الإستونية والناطقون باللغة الروسية يتقون في الناس بقدر أقل بقليل من الآخرين.

الثقة في الشعب الأصلي وفي أناس البلد الأصلي للشخص، تتفاوت فيما بين مختلف الفئات اللغوية. من الواضح أن الناطقين باللغة الروسية والناطقين باللغة العربية يتقون في فنلندا في الشعب الأصلي بقدر أكبر من ثقتهم بأناس بلدهم الأصلي. هكذا الأمر أيضاً بالنسبة للناطقين باللغة الإستونية والناطقين باللغة الإنجليزية، حيث أن الفروقات في الثقة أقل بقليل. في حين أنه من الواضح أن الناطقين باللغة الصومالية يتقون بالصوماليين الآخرين بقدر أكبر من الشعب الأصلي.

من وجهة نظر الأغلبية العظمى من المُجيبين أن نجاح الإنسان في حياته يعتمد عليه شخصياً. تقريباً تسعة أعشار الناطقين باللغة الروسية والناطقين باللغة الإستونية والناطقين باللغة العربية والناطقين باللغة الصومالية متفقين مع هذا الرأي، وكذلك 80% من الناطقين باللغة الإنجليزية أيضاً. كان قدر المتفقين بشكل كامل مع هذا الرأي لهذه الفئات اللغوية الخمس، أكثر من القدر لدى الناطقين باللغة الفنلندية واللغة والسويدية من الشعب الأصلي.

الناطقون باللغة الصومالية والناطقون باللغة العربية يشعرون بالراحة بقدر أكبر من الآخرين في البيئة الحضرية. أبلغ 88% من الناطقين باللغة الصومالية و78% من الناطقين باللغة العربية أنهم يشعرون بالراحة في مُحيط المدينة بقدر أفضل من الوسط القريب من الطبيعة. هكذا يعتقد أيضاً غالبية (66%) الناطقين باللغة الروسية. (45%) من الناطقين باللغة الإنجليزية و(28%) من الناطقين باللغة الإستونية يتفقون مع هذا الرأي بقدر نادر إلى حد كبير.

عند سؤال المُجيبين ما هي الأمور المهمة جداً إلى حد القُدسية من وجهة نظرهم، فهم يعتبرون أن الأشياء الأهم هي الرفاهية والأمور الإنسانية العامة المرتبطة بحياتهم كالصحة والأمن والبيت والأقارب. من الواضح أن الأغلبية العظمى لجميع الفئات اللغوية تعتبرها مهمة جداً.

الفروقات فيما بين الفئات اللغوية متعلقة بالدين والأمن وأهمية الوطنية. غالباً ما يُظهر الناطقون باللغة الصومالية بقدر أكثر من الآخرين أن الأمور المهمة جداً هي الدين والتدين والتقاليد. الناطقون باللغة العربية يشددون بقدر أكثر من الآخرين على الأمن. بلد المولد يُعتبر مهماً جداً بقدر أكثر من الآخرين للناطقين باللغة الصومالية (68%) والناطقين باللغة الإستونية (53%). بالنسبة للناطقين باللغة الإنجليزية فإنه يظهر بينهم بقدر أكثر من الآخرين أهمية العلم والفن.

بالنسبة للهوية فإن جميع الفئات اللغوية تعتبر أن العائلة والأناس المقربين وكذلك العمل والتعليم مهمة جداً. لها أهمية كبيرة لدى جميع الفئات اللغوية. يتم التركيز على العمل حتى ولو لم يكن المُجيب يعمل، والتعليم مهم أيضاً لأولئك الذين لم يدرسوا كثيراً في المدرسة. الحاصلون على قدر أكبر من التعليم يشددون على أهمية التعليم بقدر أكثر بقليل من الحاصلين على قدر أقل من التعليم. هذا ينطبق بشكل خاص على الناطقين باللغة العربية.

KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksessa haastateltiin 1 527 kielivähemmistöihin kuuluvaa henkilöä Helsingin, Espoon ja Vantaan alueilla. Otanta tehtiin Väestörekisteristä ilmoitetun äidinkielen perusteella. Kielet olivat englanti, venäjä, somali, viro ja arabia. Englanninkielisten ryhmässä taustamaa rajattiin Yhdysvaltoihin, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin, Kanadaan, Uuteen-Seelantiin ja Australiaan.

Väestötietojärjestelmästä poimittiin satunnaisesti 3 000 yli 18-vuotiasta henkilöä kustakin kieliryhmästä. Kaikilla kohderyhmään kuuluvilla oli näin ollen yhtä suuri mahdollisuus tulla poimituksi otokseen.

Otos kiintiöitiin ikäryhmittäin ja sukupuolittain kunkin kielen osalta. Haastattelijoilla oli mahdollisuus rekrytoida kiintiöihin sopivia henkilöitä myös väestörekisterilistan ulkopuolelta. Kiintiöitä seurattiin päivittäin ja ne suljettiin niiden täytyttyä. Näin varmistettiin eri vastaajaryhmien mahdollisimman hyvä edustavuus.

Haastattelut tehtiin 4.10.2018–31.3.2019. Haastattelijat koulutettiin työhön erikseen kieliryhmittäin. Koulutuksessa käytiin läpi tutkimuksen tausta, otantamenetelmät, vastaajien rekrytointi, kelvollisten vastaajien kriteerit, kiintiöt, tietosuojat, lomake sekä laadunvarmistus. Haastattelijoille annettiin mukaan vielä kirjalliset ohjeet.

Haastatteluja tehtiin vastaajien kotona, Taloustutkimuksen haastattelutiloissa, kirjastoissa sekä maahanmuuttajayhdistysten tiloissa. Lomakkeesta oli kieliversio jokaiselle kielelle ja vastaaja saattoi vastata omalla äidinkielellään tai vaihtoehtoisesti suomeksi.

Otos pilkottiin osiin ja jokaiselle haastattelijalle jaettiin vähintään 300 yhteystietoa. Väestörekisteriotos sisälsi nimitiedon lisäksi osoitetiedot. Näihin yhteystietoihin yhdistettiin vielä Fonectan rekisteristä puhelinnumerotiedot, jotka löytyivät noin puolelta kaikista vastaajista. Haastattelijoiden oman rekrytoinnin lisäksi vastaajia rekrytoitiin Taloustutkimuksen puhelinhaastattelukeskuksesta käsin erityisesti englannin- ja arabiankielisten joukosta.

Tutkimuksen virhemarginaali koko otoksessa on noin ± 2 prosenttiyksikköä 95% luottamustasolla.

Lähde: Taloustutkimus Oy

KYSYMYSLOMAKE

JOHDANTO

Tämä tutkimus käsittelee Suomessa asuviin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden identiteettiä eli sitä, millaisina he näkevät itsensä joko yksilöinä tai osana erilaisia ryhmiä. Vastaa omien näkemyksiesi ja tuntemuksiesi mukaan. Vastaaminen kestää noin 50 minuuttia.

- 1. Missä maassa olet syntynyt? (valikko todennäköisimmistä maista + muu, mikä?)**
- 2. Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa? (ohjeistuksena: ensimmäisen maahanmuuttovuoden mukaan laskettuna. Jos henkilö on asunut useaan otteeseen, lasketaan koko Suomessa asumisaika yhteensä)**
- 3. Mistä maasta sinä olet tai sukusi on lähtöisin? (Avoin) (Huom. mahdollista, että kyseessä on maa, jota ei ole enää olemassa, kuten Neuvostoliitto)**
- 4. Ohjeistus: taustamaan mukaan (ks. kysymys 3). Entä kuinka "esim. marokkolainen" olet omasta mielestäsi tällä hetkellä. Tunnetko itsesi:**
 - Täysin ***laiseksi
 - Melko paljon ***laiseksi
 - Vähän ***laiseksi
 - Vai et lainkaan ***laiseksi
 - En osaa sanoa
- 5. Missä määrin koet itsesi suomalaiseksi tällä hetkellä. Koetko itsesi:**

(Ohjeistus haastattelijalle: Vastaaja itse määrittelee, mitä ymmärtää suomalaisuudella. Tarvittaessa voi selittää esimerkiksi: kulttuurin ymmärtäminen, kielitaito, ystävyysuhteet suomalaisten kanssa, työllistyminen, arjen tavat, historian tunteminen, suomalaisten ymmärtäminen, yhtäläiset mahdollisuudet ja velvollisuudet suomalaisten kanssa.)

 - Täysin suomalaiseksi
 - Melko paljon suomalaiseksi

- Vähän suomalaiseksi
- Vai et lainkaan suomalaiseksi?
- En osaa sanoa

6. Koetko olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa?

- Kyllä, täysin
- Kyllä, jossain määrin
- En juuri lainkaan
- En ollenkaan
- En osaa sanoa

7. Identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä itsestään ja osana jotain ryhmää, ikään kuin omakuvaa. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?

- Erittäin tärkeä
- Jokseenkin tärkeä
- Ei kovin tärkeä
- Ei lainkaan tärkeä
- En osaa sanoa

Kylä, kaupunginosa, taajama tai lähiö, jossa asun nykyisin

Nykyinen asuinkunta tai -kaupunki

Nykyinen asuinmaakunta (Uusimaa)

Maa, josta sukuni on lähtöisin

Suvun kotiseutu

Heimo/klaani

Suomalaisuus

Pohjoismaalaisuus

Eurooppalaisuus

Maailmankansalaisuus

8. Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta?

- Erittäin tärkeä
- Jokseenkin tärkeä

- Ei kovin tärkeä
- Ei lainkaan tärkeä
- En osaa sanoa

Lapsuuden/nuoruuden kasvuolosuhteet

Perhe

Suku

Ystävät

Koulutus

Työ

Yhteiskuntaluokka

Harrastus

Sukupuoli

Äidinkieli

Uskonnollisuus

Sukupolvi

Vähemmistöön kuuluminen

(vapaaehtoinen jatkokysymys: mikä vähemmistö?)

Poliittinen kanta

Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta

Sosiaalinen media

Nimi/sukunimi

Kulttuuriset traditiot

Ihonväri

Ulkonäkö (esim. tyyli, pukeutuminen jne.)

Jokin muu, mikä? (AVOIN)

9. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten lapsuudenperhettäsi?

- Työläisperhe
- Alemman keskiluokan perhe
- Keskiluokkainen perhe

- Ylemmän keskiluokan perhe
- Yläluokkainen perhe
- Maanviljelijäperhe
- Yrittäjäperhe
- Jokin muu/ei mikään yllä olevista
- En osaa sanoa

10a. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Suomalaisessa politiikassa saadaan harvoin mitään hyvää aikaan

Seuraan aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita Suomessa

Viihdyn paremmin kaupunkimaisessa ympäristössä kuin luonnon läheisyydessä

Suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta

Naisvaltaisilla aloilla tulisi olla yhtä suuret palkat kuin miesvaltaisilla aloilla

Koen olevani yhdenvertaisessa asemassa kantasuomalaisten kanssa

On ihmisestä itsestään kiinni, miten hän menestyy elämässään

10b. Entä miten arvioisit näitä väittämiä?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Media antaa vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajista liian kielteisen kuvan
- Suomalaisilla on lähtömaastani (tai vanhempieni lähtömaasta) yksipuolinen kuva

- Voin tehdä töitä myös alhaisella palkalla, jos työn sisältö on inspiroiva ja mielenkiintoinen
- Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta Euroopassa on enemmän hyötyä kuin haittaa
- Kansainvälinen muuttoliike on hyvä asia
- Vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajia syrjitään työmarkkinoilla
- Perinteinen media tuottaa mielestäni yksipuolista tietoa

10c. Ja vielä muutama väittämä, joihin pyydämme sinua ottamaan kantaa asteikolla...

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Taiteilla, kuten musiikilla ja kirjallisuudella, on elämässäni suuri merkitys
- Sodan syttyessä olisin valmis puolustamaan Suomea aseina
- Asun mielelläni tai asuisin mielelläni alueella, jossa asuu paljon oman kieliryhmäni ihmisiä
- Lapsuuteni ja nuoruuteni kasvuympäristö antoi minulle hyvät lähtökohdat elämään
- Suomi tarvitsee vahvaa johtajuutta, joka voi korjata yhteiskunnalliset ongelmat ilman tarvetta kompromisseille
- Suomen urheilumenestys on hieno asia, koska se yhdistää ihmisiä heidän taustastaan riippumatta

11. Miten tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Valta

- Varakkuus
- Hyvä maine tai kuva muiden silmissä
- Menestys
- Ammattitaito
- Kunnianhimo (venäjänkieliseen kyselyyn tilalle määrätietoisuus)
- Tasa-arvo
- Sosiaalinen oikeudenmukaisuus
- Ympäristön/luonnon suojeleminen
- Avuliaisuus
- Vastuuntuntoisuus
- Anteeksiantavaisuus
- Täsmällisyys

12. Mitkä seuraavista asioista ovat sinulle äärimmäisen tärkeitä tai suorastaan pyhiä? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. (ohjeistus: ei korosteta pyhyyttä) Vastausvaihtoehtojen rotatointi

- Terveys
- Rakkaus, läheiset ihmiset
- Auttaminen, yhteisöllisyys
- Luonto
- Kuolema ja siihen liittyvät asiat, kuten hautausmaat ja hautajaiset
- Uusi elämä, lapset
- Ihmisarvo
- Taide, musiikki, kulttuuri
- Tiede, uusi tieto
- Henkisyys, uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena
- Kirkko, uskonto, uskonnollinen yhteisö
- Traditiot, perinteet, rituaalit
- Synnyinmaa
- Suomi, Suomen itsenäisyys
- Minä, mielipiteeni
- Kunnia
- Rauha, koti, lepo
- Yksilönvapaus
- Turvallisuus

- Ei mikään edellä mainituista
- En osaa sanoa
- Muu, mikä? (AVOIN)

13. Missä määrin luotat tai et luota Suomessa seuraaviin? Anna arviiosi asteikolla nollasta kymmeneen, missä 0="en luota ollenkaan" ja 10="luotan täysin". EOS lisävaihtoehtona, ei tarjota aktiivisesti. Vastausvaihtoehtojen rotatointi

Tasavallan presidentti

Poliittiset puolueet

Eduskunta

Suomen hallitus (valtioneuvosto)

Poliitikot

Euroopan unioni

Oikeuslaitos

Virkamiehet

Evankelis-luterilainen kirkko

Koulujärjestelmä

Terveystieteiden tutkimuslaitokset

Poliisi

Ammattiyhdistysliike

Tiedotusvälineet

Pankit

Suuryritykset

Yliopistot ja tutkimuslaitokset

Kantasuomalaiset

Minun tai sukuni lähtömaasta kotoisin olevat,
Suomessa asuvat ihmiset

14. Seuraavaksi kysymme luottamuksestasi ihmisiin yleensä. Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, ettei ihmisten kanssa voi olla liian varovainen ja 10 sitä, että useimpiin ihmisiin voi luottaa.

0 Ei voi olla liian varovainen – 10 Useimpiin ihmisiin voi luottaa

TAUSTAKYSYMYKSET

Aivan lopuksi vielä muutama taustatietokysymys tulosten tilastollista analysointia varten:

T1 ikä (avokysymys)

T2 Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu

T3 Ammatti

- Yrittäjä
- Johtava asema
- Muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija
- Toimihenkilö
- Työntekijä
- Maanviljelijä
- Opiskelija, koululainen
- Eläkeläinen
- Kotiäiti/koti-isä
- Työtön

T4 Kuinka monta vuotta olet käynyt kouluja? (avokysymys)

T5 Missä maassa suoritit korkeimman suorittamasi tutkintosi? (todennäköisimpien maiden lista + muu, mikä?)

T6 Kotitalouden tämänhetkinen elämäntilanne

- Yhden hengen talous
- Lapseton pariskunta
- Muu aikuistalous (taloudessa vain yli 18-vuotiaita)
- Lapsitalous (taloudessa myös alle 18-vuotiaita)

T7. Mikä on äidinkielesi? (Avoin)

T8. Jos olet kaksikielinen tai monikielinen, mikä on toinen äidinkielenäsi?

T9. Mitä kieltä tai kieliä kotonasi käytetään? (avoin esikoodattu kysymys)

T10. Kuinka hyvin puhut suomen kieltä? Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten? (Ohjeistus: kortit)

- Suomi on äidinkieleni tai puhun suomea yhtä hyvin kuin äidinkieltä.
- Tasoni on edistynyt (YKI 5, EU C1. Osaan käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiiin ja ammatillisiin tarkoituksiin.)
- Tasoni on keskitaso (YKI 3, EU B1. Pystyn osallistumaan valmistautumatta keskusteluun aiheista, jotka ovat tuttuja. YKI 3 on Suomen kansalaisuuteen tarvittava kielitaso.)
- Tasoni on aloittelija (YKI 1, EU A1. Pystyn esittämään yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaamaan kysymyksiin hyvin tuttuja aiheita käsittelevissä keskusteluissa.)
- En puhu suomea
- En osaa sanoa

T11. Kuinka hyvin puhut englannin kieltä? Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten?

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Tyydyttävästi
- Välttävästi
- En lainkaan

T12. Kuinka hyvin puhut ruotsin kieltä? Mikä seuraavista kuvaa tilannettasi parhaiten?

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Tyydyttävästi
- Välttävästi
- En lainkaan

T13. Keitä seuraavista lähisukulaisista sinulla on Suomessa?

- a. Sisaruksia
- b. Lapsia
- c. Vanhemmat
- d. Puoliso
- e. Isovanhemmat
- f. Muita? ketä?
 - Kyllä
 - Ei

T14. Keitä seuraavista lähisukulaisista sinulla on omassa tai perheesi lähtömaassa?

- a. Sisaruksia
- b. Lapsia
- c. Vanhemmat
- d. Puoliso
- e. Isovanhemmat
- f. Muita? keitä?
 - Kyllä
 - Ei

T15. Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai tuttavvia?

- Kyllä, yksi
- Kyllä 2–5
- Kyllä, enemmän kuin 5
- Ei

Ohje: tarvittaessa tarkenna suomalainen = Suomessa syntynyt ja suomea tai ruotsia puhuva, mutta riittää haasteltavan oma käsitys siitä ketkä ovat suomalaisia

T16 Kuinka tärkeänä pidät sitä, että sinulla on tai olisi suomalaisia ystäviä?

- Erittäin tärkeänä
- Jokseenkin tärkeänä
- En kovinkaan tärkeänä
- En lainkaan tärkeänä

T17. Kuinka paljon pidät yhteyttä lähtömaahasi tai vanhempiesi lähtö- tai kotimaahan?

- Erittäin paljon
- Jokseenkin paljon
- Vähän
- En lainkaan

T18 Seuraavaksi kysyn, mistä syistä muutit Suomeen. Tässä tarkoitetaan sinulle henkilökohtaisesti tärkeintä syytä eikä esimerkiksi oleskeluluvan virallista perustetta. Mikä seuraavista oli tärkein syy?

- Oma työ
- Perhesyyt tai avioliitto
- Opiskelu
- Pakolaisuus, turvapaikan haku, tai kansainvälinen suojelu
- Jokin muu syy? mikä? AVOIN
- Olen syntynyt Suomessa
- EOS

Ohje: Jos on muuttanut puolison työn takia tai lapsena perheensä kanssa, valitaan vaihtoehto "2. Perhesyyt tai avioliitto".

T19. Mihin yhteiskuntaluokkaan katsot lähinnä kuuluvasi Suomessa?

- Työväenluokkaan
- Alemmaan keskiluokkaan
- Keskiluokkaan
- Ylempään keskiluokkaan
- Yläluokkaan
- En mihinkään luokkaan
- En osaa sanoa

T20. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten työssäkäyntiäsi nykyisin?

- Kokopäivätyössä (vähintään 32 tuntia viikossa)
- Puolipäivätyössä (15–31 tuntia viikossa)
- Osa-aikatyössä (alle 15 tuntia viikossa)
- En ole työelämässä
- Muu, mikä?

T21. Ottaen huomioon oman koulutustasosi, työkokemuksesi ja taitosi, oletko mielestäsi ylikoulutettu nykyiseen työhösi? Ylikoulutetulla tarkoitetaan, että henkilön koulutuksella ja taidoilla voisi työkennellä myös vaativimmissa työtehtävissä.

- Kyllä
- En
- EOS

T22. Minkä puolueen ehdokasta äänestäisit, jos eduskuntavaalit olisivat nyt ja saisit äänestää?

- Keskusta
- Kokoomus
- Perussuomalaiset
- Sininen tulevaisuus
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP)
- Vihreät
- Vasemmistoliitto
- Ruotsalainen Kansanpuolue (RKP)
- Kristillisdemokraatit
- Jokin muu puolue
- En äänestäisi lainkaan
- En halua kertoa puoluekantaani
- En osaa sanoa

T23. Pidätkö itseäsi uskonnollisena?

- En lainkaan uskonnollisena
- En kovinkaan uskonnollisena
- Jonkin verran uskonnollisena
- Hyvin uskonnollisena
- En osaa sanoa
- En halua sanoa

T24. Kuinka hyvin viihdyt Suomessa?

- Erittäin hyvin
- Jokseenkin hyvin
- En kovinkaan hyvin
- En lainkaan

T25. Haluatko asua lopun ikääsi Suomessa?

- Ehdottomasti
- Melko varmasti
- Melko varmasti en
- Ehdottomasti en
- En osaa sanoa

T26. Miten perustelisit vastaustasi? (Avoin)

Miten eri kieliryhmiin kuuluvat henkilöt suhtautuvat suomalaisuuteen ja kansainvälisyyteen? Millä tavoin ulkomaalaistaiset suhtautuvat suomalaiseen politiikkaan? Luottavatko he Suomen eri yhteiskunnallisiin instituutioihin, toimijoihin ja ihmisiin? Minkä tekijöiden varaan heidän identiteettinsä rakentuvat?

Ainutlaatuinen tutkimus Suomen venäjän-, viron-, englannin-, somalin- ja arabinkielisten identiteeteistä ja kiinnittymisestä Suomeen antaa vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin. Tutkimus nojaa yli 1500 haastatteluun. Työ on jatkoa Suomen Kulttuurirahaston ja e2 Tutkimuksen julkaisusarjalle, joka käsittelee suomalaisten identiteettejä. Tämä on sarjan kuudes osa.

